

JOGI INKONZISZTENCIA VIZSGÁLAT I.

Szaktanulmány

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A kiadvány az EFOP-1.9.1-VEKOP-15-2016-00001 kódszámú „**TÁRS PROJEKT – Szociális intézményi férőhely kiváltási szakmai koordinációs műhely kialakítása**” című kiemelt projekt keretében készült.

A szaktanulmányt készítette: A Kézenfogva Alapítvány megbízásából

Dr. Gazi Adrienn

A szaktanulmány elkészítésében közreműködött:
Pordán Ákos, Kézenfogva Alapítvány
Panyik Barbara, munkacsoport vezető, kutatási munkacsoport
Vajda Kinga, szakmai menedzser, kutatási munkacsoport
Kutatási munkacsoport tagjai
Szolgáltatásfejlesztési munkacsoport tagjai
Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft.
Intézmény Férőhely Kiváltást Koordináló Iroda

A tanulmány a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. megbízásából „az intézményi férőhely kiváltási folyamat nyomon követő értékelése, kutatás, mérés-értékelés, hatékonyság- és hatásvizsgálat – az EFOP-1.9.1.- VEKOP–15-2016-00001 kódszámú – kiemelt projekt” keretében készült

2018. június

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft.

1138 Budapest, Váci út 191.

Telefon: +36 1 450 3230, +36 1 450 3240

E-mail: titkarsag@fszk.hu

Weboldal: www.fszk.hu

Tartalom

Vezetői összefoglaló	1
1. Jogi inkonzisztencia vizsgálat módszertani bevezetés.....	5
2. A támogatott lakhatás és a férőhelykiváltás releváns szabályozási környezete.....	4
3. Jogi inkonzisztencia vizsgálat.....	8
3.1 A támogatott lakhatás szolgáltató rendszerben betöltött helye, szerepe.....	8
Javaslatok annak érdekében, hogy a TL a szolgáltatási struktúrában ne a bentlakásos intézményi szabályok által uralt szolgáltatási forma legyen.....	9
3.2 A támogatott lakhatás igénybevevői köre.....	10
3.2.1 Igénybevevői kör: fogyatékos, pszichiátriai és szenvedélybeteg személyek	10
A „fogyatékoság” fogalmi rendezését érintő javaslatok.....	12
3.2.2 Kiskorú igénybevevők (gyerekek elhelyezésének kérdése a támogatott lakhatásban).....	12
A gyermekek helyzetének rendezését érintő javaslatok a férőhelykiváltási folyamatban	14
3.2.3 Súlyosan halmozottan fogyatékos emberek helyzete a támogatott lakhatásban.....	15
Javaslatok a súlyosan, halmozottan fogyatékos emberek TL szolgáltatáshoz való hozzáféréseinek támogatására	20
3.3 A támogatott lakhatás szolgáltatási elemei, a szolgáltatások tartalma, szolgáltatásnyújtás formái.....	21
3.3.1 A támogatott lakhatás kötelező szolgáltatásai.....	21
3.3.2 Komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások	21
Javaslatok a szolgáltatási elemek egyértelműbb tartalmi meghatározására	21
Javaslatok a TL szolgáltatások „kiszélesítési” rendszerét érintően	24
3.3.3 A szolgáltatási gyűrű kiépítése a támogatott lakhatásban	25
A szolgáltatási gyűrű megfelelő kialakítását és működtetését támogató javaslatok	26
3.4 Jogosultsági kritériumok, komplex szükségletfelmérés és igénybevételi eljárás a támogatott lakhatásban.....	27
3.4.1 A komplex szükségletfelmérés.....	27
A komplex szükségletfelmérés szabályozási rendszerét és módszertani támogatását érintő javaslatok.....	31
3.4.2 Igénybevételi eljárás a támogatott lakhatásban.....	32
Javaslatok az igénybevételi eljárás szabályainak felülvizsgálatára.....	32
3.5 Személyi feltételek teljesítése, képzési előírások, bérek, bérpótlékok	33
A személyi feltételek és az illetménypótlék szabályainak módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások ..	33
3.6 Szabályozási ellentmondások a korlátozó intézkedések kapcsán	34
Korlátozó intézkedések: a szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások	35
3.7 Tárgyi feltételek (lakhatás céljával szolgáló ingatlan, szolgáltatás céljával szolgáló ingatlan)	38
A tárgyi feltételek módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások	39
3.8 Támogatott lakhatás –szolgáltatói nyilvántartásba vételére irányuló eljárás, szakhatósági követelmények	40
Szakhatósági követelmények: a szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások:.....	43
3.9 Pénzügyi feltételek.....	44
3.9.1 Térítési díj meghatározása, belépési hozzájárulás.....	44
Térítési díj, belépési hozzájárulás: a szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások	46
3.9.2 Költségvetési támogatás.....	44
Költségvetési támogatás: szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások.....	49
3.10 Intézményi jogviszony megszüntetése az intézmény részéről felmondással	49

Szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások:	50
3.11 Gondnokság, támogatott döntéshozatal	50
A támogatott döntéshozatal elvének és jogi lehetőségének érvényesülése érdekében javasolt beavatkozások	51
4. Megállapítások és javaslatok összefoglalása	53
Felhasznált irodalom	57

Vezetői összefoglaló

Jelen szaktanulmány a szociális intézményi férőhelykiváltás szakmai-módszertani háttérének biztosítását célzó a „TÁRS – Szociális intézményi férőhely kiváltási szakmai koordinációs műhely kialakítása (EFOP-1.9.1-VEKOP-15-2016- 00001)” elnevezésű projekt keretében megvalósuló jogi inkonzisztencia vizsgálat első részeként jelenik meg. A tanulmány célja annak bemutatása, hogy a férőhelykiváltás eredményeként, illetve az attól függetlenül létrejött és már működő támogatott lakhatást működtető szolgáltatók számára milyen jogszabályi rendelkezések okoznak nehézségeket a nyilvántartásba vétel és a működtetés során, és javaslatként a feltárt jogszabályi inkonzisztenciák kezelésére, a nehézségek csökkentésére.

A tanulmány fókuszában nem a nemzetközi egyezménynek, jogszabályoknak való megfelelés vizsgálata áll elsősorban, hanem a feltárt diszfunkciók talaján a hazai szabályozási környezetben fellelhető inkonzisztenciák elemzésére és értékelésére irányul – de a vizsgálat természetesen hangsúlyt fektet a nemzetközi joganyag előremutató elvei érvényesülésének vizsgálatára, rámutatva a támogatott lakhatás hazai szabályozásában a közösségi alapú ellátás progresszív elemeinek térnyerését elősegítő és gátló rendelkezésekre. A szaktanulmány elkészülésének időszerűségét jelzi, hogy Magyarországon a férőhely kiváltási folyamat elindulása, az áttérés a közösségi alapú szolgáltatókra közel 10 éves múltra tekint vissza, így a folyamat és a szabályozás értékeléséhez rengeteg tapasztalat áll rendelkezésre. A folyamat legfontosabb mérföldköveinek komoly szerepe van a szabályozás kialakulásának és jelenlegi rendszerének vizsgálatában. Magyarország 2007-ben fogadta el az ENSZ Egyezményt kihirdető törvényt (2007. évi XCII. törvény), 2010-ben az ENSZ Egyezmény közösségi alapú ellátásra vonatkozó 19. cikkében meghatározottakra figyelemmel bekerült a hazai szabályozásba az ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltásának követelménye (2010. évi XXXIX. törvény 30. §), 2011-ben megszületett a fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló első stratégia (1257/2011. (VII. 21.) Korm. határozat). Ezen szabályozási előzmények talaján 2012-ben kapott helyet a támogatott lakhatás, mint új intézménytípus a szociális szolgáltató rendszerben az egyes szociális tárgyú és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVIII. törvény elfogadásával, mely a támogatott lakhatás szolgáltató rendszerbe történő bevezetésével egyidejűleg korlátozó rendelkezéseket vezetett be a nagyszámú intézményi férőhelyek további létrehozására. Ezen kronológia fényében látható, hogy több mint tíz éves a szabályozási folyamat során folyamatosan alakult a támogatott lakhatás szabályozási környezete, amelynek fő kihívása, hogy a szociális szolgáltató rendszerben a közösségi alapú ellátás progresszív elemei megfelelő hangsúlyt kapjanak. A vonatkozó magyar szabályozás ugyanis annak tükrében értékelhető, hogy a támogatott lakhatás szabályozása ugyan lassan folyamatosan fejlődött, de nem kapott uralkodó, a közösségi alapú ellátás elveinek mindenben megfelelő, és a szolgáltatók számára következetesen követhető egységes szabályozást, és a gyökeresen új, a szolgáltatási formához igazodó finanszírozást a szolgáltató rendszerben, ugyanis a támogatott lakhatásra a törvényben meghatározott eltérésekkel a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Jelen szaktanulmány a TÁRS projektben - fenntartók, szolgáltatók, igénybevevők, szakemberek, egyéb érintett szervezetek bevonásával - megvalósított kutatási munkák során feltárt kulcsproblémák, gyakorlati tapasztalatok alapján tématerületenként, problémakörönként elemzi a támogatott lakhatás releváns jogi szabályozási háttérét, a támogatott lakhatás létrehozása valamint működtetése szempontjából releváns szociális és más ágazati törvényeket, végrehajtási rendeleteket, fókuszálva a jogi szabályozásban fellelhető ellentmondások, hiányosságok, ütközések feltárására. A tanulmány minden tématerülethez kapcsolódóan javaslatokat fogalmaz meg, utolsó egységként pedig tartalmazza megállapításainak és javaslatainak összegzését.

1. JOGI INKONZISZTENCIA VIZSGÁLAT MÓDSZERTANI BEVEZETÉS

A jelenlegi tanulmány a jogi inkonzisztencia vizsgálat első részeként jelenik meg, melynek célja a kiváltási folyamat, illetve a létrejövő új intézményi és szolgáltatási struktúra létrejöttében, működésében nehézséget okozó jogszabályi rendelkezések azonosítása, valamint javaslatétel a jogszabályi inkonzisztenciák kezelésére, a nehézségek csökkentésére. A jelenlegi jogszabályi háttér, szabályozási keretek, valamint a kiváltásban résztvevő különböző szereplők problémáinak és nehézségeinek beazonosítása rendkívül összetett feladat, hiszen az egyes nehézségek beazonosítására jellemzően több szereplő véleményét szükséges megismerni. Ennek érdekében az elemzés fő irányairól a TÁRS projekt kutatási munkacsoportjával együttműködve folyamatos egyeztetés zajlott, melynek eredményeként több forrásból, különböző módszerekkel gyűjtött adatok és információk kerültek felhasználásra az elemzés során.

A tanulmány elkészítése során felhasznált korábbi kutatási eredmények, kutatási háttéranyagok és egyéb kutatási anyagok:

1.1 Az első körös kiváltásban érintett intézmények tapasztalatai és kutatási anyagai a támogatott lakhatási szolgáltatásokról.¹ A kutatás részeként fontos volt, hogy feltárásra kerüljenek az első szakaszban (2012-2016 között) részt vevő hat intézmény lakóinak, vezetőinek, munkatársainak, illetve környezetüknek azon tapasztalatai, melyeket a támogatott lakhatások kialakítása és működtetése során, a kiköltözések óta szereztek. A kutatás során az FSZK munkatársai főként kvalitatív módszerekkel vizsgálták a kiváltási folyamatban részvevő intézményi szereplőket: szakértői interjúkat és fókuszcsoportos interjúkat készítettek többek között fenntartókkal, különböző szintű vezetőkkel, dolgozókkal, lakókkal, valamint helyi szakemberekkel és lakossági szereplőkkel. Az első körös intézmények tapasztalatai segítséget nyújthatnak a támogatott lakhatás jogi, szakpolitikai és módszertani alapjainak kidolgozásához, illetve konkrét ötleteket is adhatnak a következő kiváltási körben résztvevő intézmények vezetőinek, dolgozóinak.

1.2 A Támogatott Lakhatás protokoll és szolgáltatási gyűri módszertanát megalapozó hazai és nemzetközi helyzetfeltárás kutatási anyagai (fókuszcsoportok tartalmi jegyzetei), és tapasztalatai a támogatott lakhatással kapcsolatban. A helyzetfeltárások fő célja a támogatott lakhatás (a továbbiakban rövidítve: TL) és a szolgáltatásszervezési kérdések nemzetközi és magyarországi tapasztalatainak megismerése volt, melyek közül a jelenlegi elemzés szempontjából a hazai támogatott lakhatás szolgáltatások működést befolyásoló tényezők vizsgálata kiemelkedő jelentőségű. A kutatástervezés során a kutatásba bevonni kívánt résztvevők kiválasztásánál kiemelt szempontok voltak:

- a TL szolgáltatás kialakításának módja;
- a különböző célcsoportok képviselője (fogyatékos, pszicho-szociális fogyatékos és szenvedélybeteg személyek);
- a különböző fenntartói szektorok megszólaltatása (állami, egyházi, civil).

Így összesen 5 db fókuszcsoportos vizsgálat került megszervezésre a TL szolgáltatások fenntartóival, vezetőivel, dolgozókkal (esetfelelősökkel), szolgáltatást igénybevevőkkel, valamint érintett szakértőkkel.

Fókuszcsoportokon résztvevő szervezetek/intézmények:

- Belpátfalvai Idősek, Fogyatékosok Otthona;

¹ Dr. Nagy Zita Éva, Kondor Zsuzsa, Panyik Barbara, Riz András és Dr. Sziklai István (2017): Támogatott lakhatási szolgáltatások - Áttekintés az intézményi férőhelykiváltás során létrejött támogatott lakhatási szolgáltatások működésének első tapasztalatairól. Elérhető: <http://fszk.hu/wp-content/uploads/2017/04/T%C3%A1mogatott-lakhat%C3%A1si-szolg%C3%A1ltat%C3%A1sok.pdf>

- Értelmi Sérültek Gyöngyház Egyesülete – Szederfa Otthon;
- IRMÁK Nonprofit Kft.;
- Lámpás '92 Alapítvány;
- Mozgáskorlátozottak Somogy Megyei Egyesülete;
- MSE – Akvapóniás Szociális Központ;
- Segély Helyett Esély Alapítvány;
- Somogy Megyei Szeretet Szociális Otthon.

1.3 A jelenlegi elemzéshez a Kézenfogva Alapítvány a TÁRS projekt Kutatási és Szolgáltatásfejlesztési munkacsoportjával együttműködve „kiegészítő” kutatást végzett 2018-ban. A kiegészítő kutatás célja azonosítani a nehézséget, problémákat okozó - esetleg ellentmondásos - jogszabályi rendelkezéseket, és megismerni a szakemberek véleményét egyes kiváltást és támogatott lakhatást érintő kérdésekben. A bevonni kívánt résztvevők kiválasztása során fontos szempont volt, hogy a kiváltás és a támogatott lakhatás stratégiai irányításával és jogi szabályozásával érintett szervezetek szakembereinek, illetve az engedélyezéssel és ellenőrzéssel szintén leginkább érintett szervezet szakembereinek véleménye és tapasztalata (is) becsatornázódhasson az jelenlegi elemzésbe. A kutatás során összesen 7 szakértői interjú készült a bevonni kívánt szakértőkkel (több esetben írásos formában). A kutatásban résztvevő intézmények és szervezeti egységek:

- Belügyminisztérium, Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
- Budapest Főváros Kormányhivatala, Rehabilitációs Főosztály
- Budapest Főváros Kormányhivatala, Szociális és Gyámhivatala, Gyámügyi és Gyermekvédelmi Osztály
- Emberi Erőforrások Minisztériuma, Szociális Szolgáltatások Főosztálya
- Emberi Erőforrások Minisztériuma, Fogytékosságügyi Főosztály
- Kézenfogva Alapítvány
- Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Élelmiszer- és Takarmány-biztonsági Igazgatóság

A szaktanulmányban, a továbbiakban az **1.1- 1.3 pont alatt ismertetett kutatási munkák elemzésére utalás: „TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018)”** megjelöléssel történik.

1.4 Jelen szaktanulmány az FSZK megbízásából megvalósuló, a már működő támogatott lakhatási szolgáltatások működési gyakorlatában azonosítható problémák feltárására irányuló kutatás (a továbbiakban: TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények 2018.) eredményeinek, **továbbá a témában született fogyatékosági és támogatott lakhatás szolgáltatással kapcsolatos szakirodalom (lásd: az adott témánál megfelelő hivatkozás és irodalomjegyzék)** elemzése alapján vizsgálja a jelzett illetve feltárt problémák jogi hátterét. A TL szabályozási környezetének, illetve működő gyakorlatának elemzésével foglalkozó szakirodalom – szaktanulmányok, akadémiai irodalom – elemző hivatkozása azért is különösen fontos, mert 2012 óta több olyan tanulmány látott napvilágot, amely már a támogatott lakhatás szabályozásának megszületésével párhuzamosan jelzett rendszerszintű problémákat, amelyek azóta sem kerültek feloldásra, továbbra is feszítik a rendszert. A jelen tanulmány– amellett hogy széles körben támaszkodik a témában releváns szakirodalomra, összességében gyakorlatias szemléletet közvetít, a támogatott lakhatás szolgáltatás létrehozásában és működtetésében jelentkező feszültségek feltárására és elemzésére fókuszál, a hazai működési gyakorlatban, melyek talaján javaslatokat fogalmaz meg a kapcsolódó jogszabályok módosításaira vonatkozóan.

1.5 A tanulmány fókuszában nem a nemzetközi egyezményeknek, jogszabályoknak való megfelelés vizsgálata áll elsősorban, hanem a feltárt diszfunkciók talaján a hazai szabályozási környezetben fellelhető inkonzisztenciák feltárására és elemzésére irányul – de a vizsgálat természetesen hangsúlyt fektet a nemzetközi joganyag irányadó elveire, szabályaira. Az ENSZ Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezményének bizottsága (a továbbiakban: CRPD Bizottság) 17. ülészsaka

során elfogadta a Magyarország számára kötelezően kifejtendő témakörök listáját. Magyarországnak az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével (a továbbiakban: CRPD Egyezmény) összefüggésben egyszerűsített jelentést kellett készíteni – a korábbi – 2012-es CRPD Egyezmény védelme óta eltelt ötéves ciklusról a CRPD Bizottság által elküldött kérdéssor alapján. A nemzeti jelentés leadási határideje 2018. május 1-je volt.² A tanulmány épít az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól Szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálat keretében aktuálisan készült Javaslatcsomag és mellékletei³ megállapításaira, és a civil szervezetek és szakértők által feltárt problémák⁴ vizsgálatára is.

Fontos alapvető megközelítés, hogy a támogatott lakhatás szabályozási rendszere ne legyen túlszabályozott, engedjen kellő rugalmasságot, így ezért azokat a kritikus pontokat emeljük ki, amelyek a létrehozás, működtetés, finanszírozás vonatkozásában problémát jelentenek a férőhely kiváltási folyamatban résztvevő intézményeknek, és az újonnan létrejövő szolgáltatóknak és a szolgáltatást igénybevevőknek egyaránt.

2. A TÁMOGATOTT LAKHATÁS ÉS A FÉRŐHELYKIVÁLTÁS RELEVÁNS SZABÁLYOZÁSI KÖRNYEZETE

A szaktanulmány jelen pontja alatt a támogatott lakhatás szociális szolgáltatás jogi inkonzisztencia vizsgálat szempontjából releváns szabályozási környezete kerül általános ismertetésre, azzal a céllal, hogy tematikusan mutassa be a vizsgálat tárgyát képező joganyagot, a szociális, és a támogatott lakhatás létrehozása valamint működtetése szempontjából releváns más ágazati törvényeket, végrehajtási rendeleteket. Jelen pont alatt a jogszabályok témacsoportonként kerülnek, felvázolásra ún. irányadó szabályozási térkép lefektetésével, azok releváns tartalmát tématerületenként a szaktanulmány további pontjai elemzik.

A támogatott lakhatás hatályos hazai szabályozási térképe:

- a) A férőhelykiváltás és a támogatott lakhatás elveit, kereteit lefektető jogszabályok:

A támogatott lakhatás hazai jogi szabályozásának előzményét képezi a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény Magyarország részéről történő ratifikálása, amely hazánkban a *2007. évi XCII. törvénnyel* került kihirdetésre (a továbbiakban: ENSZ Egyezmény vagy CRPD Egyezmény). Az egyezmény 19. cikke rögzíti a fogyatékossgal élő személyek egyenlő jogát a közösségben való élethez, valamint hogy a részes államok minden szükséges

² <http://emberijogok.kormany.hu/javaslatcsomag-az-ensz-fogyatekossgal-elo-szemelyek-jogairol-szolo-egyezményével-kapcsolatos-idoszakos-felulvizsgalata-nyoman> (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

Melléklet az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghoz
https://emberijogok.kormany.hu/download/5/71/32000/Javaslatcsomag_Melleklet_EJMCS_Fogyatekossgaguyi_TMCS_2018_05_22.pdf

Függelék az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghoz (Emberi Jogi Munkacsoport, 2018)
https://emberijogok.kormany.hu/download/6/71/32000/Javaslatcsomag_Fuggelek_EJMCS_Fogyatekossgaguyi_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

³ Javaslatcsomag az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018)
https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossgaguyi_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

Melléklet az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghoz
https://emberijogok.kormany.hu/download/5/71/32000/Javaslatcsomag_Melleklet_EJMCS_Fogyatekossgaguyi_TMCS_2018_05_22.pdf

Függelék az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghoz (Emberi Jogi Munkacsoport, 2018)
https://emberijogok.kormany.hu/download/6/71/32000/Javaslatcsomag_Fuggelek_EJMCS_Fogyatekossgaguyi_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

⁴ 2017-es civil szervezetek koalíciója által készített, közös List of issues, a Joint Disabled Persons Organisations (DPOs) and Civil Society Organisations (CSOs) – Submission on Hungary List of Issues Prior to Reporting
<https://www.feszt.eu/projektjeink/nemzetkozi-egyezmények-monitorozasa/dokumentumtar/> (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

intézkedést megtesznek annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek másokkal azonos alapon lehetőségük legyen lakóhelyüknek és annak megválasztására, hogy hol és kivel élnek együtt, és ne legyenek kötelezhetőek bizonyos megszabott körülmények között élni. Ugyancsak feladatul szabja, hogy a mindenki számára nyújtott közösségi szolgáltatások és létesítmények azonos alapon hozzáférhetőek legyenek a fogyatékossgal élő személyek számára is. A 28. cikk 2. pontja mindemellett kimondja, hogy a részes államok biztosítják a fogyatékossgal élő személyek állami lakhatási programokhoz való hozzáférését. Az ENSZ Egyezmény 12.pontja⁵vagy cikkelye? rögzíti a fogyatékossgal élő emberek törvény előtti egyenlőségét, hangsúlyt fektetve az érintett személy akaratának, választásának, személyes döntéseinek figyelembe vételére, különös tekintettel a cselekvőképesség gyakorlásához szükséges esetleges segítségre (Lásd: 1023/2017. (I. 24.) Korm. határozat alapján elfogadott A fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2017-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepcióról).

- b) *1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvénybe (a továbbiakban: Fot.) 2011. január 1-i hatállyal kerültek beiktatásra a férőhelykiváltás folyamatának elindítását szolgáló rendelkezések miszerint: A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltására az alábbi ütemezésben kerül sor: 2013. december 31-éig legalább 1500 fő fogyatékos és pszichiátriai beteg személynek ellátást nyújtó intézményi férőhely kiváltásához az európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztési programok nyújtanak támogatást. Ezt követően a kiváltásra nem kerülő intézményi férőhelyek kiváltására a Kormány által meghatározott rendben kerül sor. A kiváltást a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény 19. cikkében meghatározottak figyelembevételével kell végrehajtani (Fot. 17. § (2)-(5) bekezdés)⁵*
- c) Az Országgyűlés 15/2015. (IV. 7.) OGY határozata az Országos Fogyatékossgügyi Programról továbbá a 1653/2015.(IX.14.) Kormány határozat az Országos Fogyatékossgügyi Program végrehajtásának 2015–2018. évekre vonatkozó Intézkedési Tervéről
- d) *1023/2017. (I. 24.) Korm. határozat alapján elfogadott A fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2017-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepcióról*
- e) *1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (Szoctv.) értelmében Fogyatékos, pszichiátriai vagy szenvedélybeteg személyek számára az ápolást, gondozást nyújtó intézményi és ápoló-gondozó célú lakóotthoni ellátást*

(a) nagy létszámú intézmény átalakítása esetén, támogatott lakhatás formájában kell nyújtani (mindhárom lakhatás céljaul szolgáló formában: legfeljebb 6 fős, legfeljebb 12 fős lakhatás céljaul szolgáló ingatlanokban, illetve megengedett a maximum 50 fő ellátását lehetővé lakhatás céljaul szolgáló ingatlanban a szolgáltatásnyújtás)

(b) új intézmény vagy új férőhely létrehozása esetén a támogatott lakhatás kiscsoportos formájában (legfeljebb 6 fős illetve legfeljebb 12 fős lakhatás céljaul szolgáló ingatlanokban) kell nyújtani, kivétel ez alól, az ötven főnél alacsonyabb férőhelyszámú fogyatékos, pszichiátriai vagy szenvedélybeteg személyek otthona ötven férőhelyig bővíthető ápolást, gondozást nyújtó intézményi formában is (Szoctv. 66/A. § * (1)-(3) bekezdés)

A férőhelykiváltási folyamat szempontjából jelentőséggel bír a *Szoctv. 2017. I. 1-től hatályos 64. § (4) i.) pontja*, mely szerint a családsegítés keretében biztosítani kell a nagy létszámú intézmények átalakítását követően támogatott lakhatást igénybevevők utánkövetését biztosító esztemenedzseri feladatokat.

⁵ Beiktatta: 2010. évi CLXXI. törvény 85. §. Hatályos: 2011. I. 1-től.

- f) *A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szocvtv.) 2013. január 1.-i hatállyal vezette be a támogatott lakhatás jogszabályi kereteit. A Szocvtv. 75.§-a tartalmazza a támogatott lakhatásra irányadó szabályokat, illetve az arra való utalást, hogy a támogatott lakhatásra egyebekben a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni meghatározott törvényi kivételekkel (a kivételeket a Szocvtv. jogszabályhelyre történő utalással határozza meg).⁶*
- g) A személyi tárgyi feltételek, működési nyilvántartásba vétele, finanszírozási és ellenőrzési szabályait, az igénybevételi eljárás és a térítési díj részletes szabályait **végrehajtási rendeletek** tartalmazzák, illetve e körben **társágazati törvények rendelkezését** is figyelembe kell venni:

Az igénybevételi eljárásra vonatkozó, igénybevevők jogait érintő szociális és társágazati jogszabályok:

- *1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)*
A jogszabály bizonyos rendelkezéseit a kiskorú igénybevevők esetén figyelembe kell venni (törvényes képviselő, gyámság, gondnokság, különleges és speciális nevelési igényű gyermekek gyermekvédelmi szakosított ellátása).
- *2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (Esélytv.)*
A jogszabály a védett tulajdonsággal rendelkező emberek számára biztosít védelmet a diszkriminációval szemben, melynek értelmében az egyenlő bánásmód követelményét kötelesek betartani a szociális, gyermekvédelmi gondoskodást, valamint gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó személyek és intézmények, a közszolgáltatást végző szervezetek, oktatási intézmények, egészségügyi, foglalkoztatási szolgáltatók is. (A szolgáltatási gyűri kiépítésénél különös jelentősége van annak, hogy a támogatott lakhatás igénybevevői másokkal azonos alapon, diszkriminációmentesen férhessenek hozzá a közösségi és egyéb szolgáltatásokhoz.)
- *2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (Infotv.) Európai Parlament és a Tanács 2016/679 Rendelete („Általános Adatvédelmi Rendelet” vagy „GDPR”)*
A Szociális Törvény tartalmazza az adatkezelésre vonatkozó alapvető szabályokat a szolgáltatást igénybe vevő személyek vonatkozásában, hogy a szolgáltató mely adatokat, milyen jogcímen kezelhet, mely szervek részére továbbíthatja azokat, de ezen adatkezelésnek meg kell felelnie a hazai Infotv. és a GDPR rendelkezéseinek is.
- *1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (Szakmai rendelet)*
Tartalmazza a támogatott lakhatás alapelveit, szakmai feladatait, szolgáltatásait és személyi feltételeit, tárgyi követelményeit és az ágazatnak minősülő egyéb feltételek meghatározását, a szolgáltatók által kötelezően készítendő dokumentumok megjelölését, együttélés szabályaira vonatkozó rendelkezéseket. Tartalmazza a komplex szükségletfelmérésre irányadó szabályokat, az egyéni szolgáltatási terv tartalmi elemeit, továbbá a bentlakásos intézményekre vonatkozó azon rendelkezések pontos megjelölését, amelyek a támogatott lakhatásra irányadók.
- *9/1999. (XI. 24.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről (Ir.)*
Az igénybevételi eljárás alapvető szabályait tartalmazza: kérelem, és kötelező mellékletei, szakvélemények, jövedelemnyilatkozat, vagyománynyilatkozat, előgondozás, soron kívüli elhelyezés szabályait etc.

⁶ Lásd: Szocvtv. 75.§ (9) bekezdés: A támogatott lakhatásra egyebekben a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy

a) az ellátás - a komplex szükségletfelmérés alapján - határozott vagy határozatlan időtartamú,

b) az 58/A. § (2) és (2a) bekezdését, a 85/B. §-t, a 94. § (1) bekezdés b)-d) pontját, valamint (2) és (3) bekezdését, a 94/A. § (4) bekezdését, a 99. §-t, a 99/A. §-t és a 105. §-t nem kell alkalmazni.

- 415/2015. (XII. 23.) Korm. rendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi igénybevevői nyilvántartásról és az országos jelentési rendszerről
Jelentési, adatszolgáltatási kötelezettségek, igénybevevői nyilvántartás szabályait tartalmazza.
- 92/2008. (IV. 23.) Korm. rendelet a fogyatékos személyek alapvizsgálatáról, a rehabilitációs alkalmassági vizsgálatról, továbbá a szociális intézményekben ellátott személyek állapotának felülvizsgálatáról
A támogatott lakhatásban fogyatékos személyek esetében a komplex szükségletfelméréssel egyidejűleg alapvizsgálatot is el kell végezni 2017. január 1-től. Tartalmazza az alapvizsgálatra irányadó szabályokat támogatott lakhatás esetében, és az eljáró szerv megjelölését etc.
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 381/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet az Integrált Jogvédelmi Szolgálatról
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 335/2009. (XII. 29.) Korm. rendelet az összevont adóalap adóját csökkentő kedvezmény igénybevétele szempontjából súlyos fogyatékoságnak minősülő betegségekről
- 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól
- 5/2003. (II. 19.) ESzCsM rendelet a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról

A személyi és tárgyi feltételek, szolgáltatási gyűri kiépítése és a működés nyilvántartásba vétele kapcsán különösen releváns szociális és társágazati jogszabályok:

- 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (Mt.)
- 1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról (Kjt.)
- 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről
- 2010. évi CXXVI. törvény a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról
- 2011. évi CXCI. törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról (Mmtv.)
- 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról (Ft.)
- 257/2000. (XII. 26.) Korm. rendelet a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról
- 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (Szakmai rendelet)
- 8/2000. (VIII. 4.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról
- 54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról
- 253/1997. (XII. 20.) Korm. rendelet az országos településrendezési és építési követelményekről (OTÉK).
- 20/1996. (VII. 26.) NM rendelet az otthoni szakápolási tevékenységről
- 531/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről

Költségvetési támogatás és térítési díj szabályozása kapcsán különösen releváns szociális és társágazati jogszabályok:

- 2017. évi C. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről

- 368/2011. (XII.31) Korm. rend. Az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról
- 489/2013. (XII. 18.) Korm. rendelet az egyházi és nem állami fenntartású szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok állami támogatásáról
- 29/1993. (II. 17.) Korm. rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló (Tr.)

Gondnokság, támogatott döntéshozatal kapcsán különösen releváns szociális és társágazati jogszabályok:

- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló (Ptk.)
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról (Fot.)
- 2013. évi CLV. törvény a támogatott döntéshozatalról
- 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról (Gyer.)

3. JOGI INKONZISZTENCIA VIZSGÁLAT

3.1 A TÁMOGATOTT LAKHATÁS SZOLGÁLTATÓ RENDSZERBEN BETÖLTÖTT HELYE, SZEREPE

A szabályozás talaján létrejövő szolgáltatók működési gyakorlata már kirajolta a támogatott lakhatás szolgáltató rendszerben betöltött helyével (intézet vs. közösségi alapú szolgáltatás), illetve a szolgáltatásszervezéssel (alapszolgáltatásokra vs. kizárólag egy és ugyanazon fenntartó által biztosított szolgáltatásokra épülő szolgáltatásszervezés) kapcsolatos dilemmákat,⁷ melyek elemzésével számos tanulmány, vizsgáló elemzés látott napvilágot. Többek között az „Új dimenziók a fogyatékos személyek szociális ellátásában” című projekt keretében készült „Pénzbeli ellátások, jogi szabályozás és a nem-bentlakásos támogatási szolgáltatások szakpolitikai javaslatok” c. tanulmány⁸ és az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálat nyomán készült javaslatcsomag⁹ is átfogóan foglalkozott a támogatott lakhatás szociális szolgáltató rendszerben betöltött helyének elemző vizsgálatával. Azzal, hogy a közösségi szolgáltatási jelleg, vagy az ügynevezett „intézeti” jelleg erősebb a támogatott lakhatás szabályozási modelljében. A problémafelvetések fókuszában minden esetben ugyanaz a kérdés áll: jelen szabályozási környezetben fennáll-e a veszélye annak, hogy a szociális bentlakásos intézményi szabályok túlsúlya mellett nem tud a támogatott lakhatás az elveinek megfelelő valóban közösségi alapú szolgáltatássá fejlődni. A Szocvtv. a támogatott lakhatást „szociális intézményként” nevesíti, és a szociális szolgáltatások címszó alatt rögzíti, hogy a támogatott lakhatás „személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátás”. Az egyértelmű, hogy melyek a csak és kizárólag a támogatott lakhatásra irányadó szabályok a Szociális Törvényben (lásd: Szocvtv. 75.§). A problémát az okozza, hogy ugyan a támogatott lakhatás nem bentlakásos intézmény - a TL igénybevevői körére, szolgáltatásaira, szolgáltatások biztosításának lehetőségeire, a komplex szükségletfelmérésre vonatkozó speciális szabályain túl - néhány törvényi kivétellel a támogatott lakhatásra a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat, illetve bizonyos esetekben (pl.: térítési díj) a tartós bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.¹⁰ A jogszabályi háttér vizsgálata

⁷ Dr. Gazsi Adrienn – Ruzsics Ilona – Tausz Katalin (2016) Pénzbeli ellátások, jogi szabályozás és a nem-bentlakásos támogatási szolgáltatások szakpolitikai javaslatok. (Készült a „New dimension in social protection towards community based living” / Új dimenziók a fogyatékos személyek szociális ellátásában című projekt keretében) FSZK Budapest

⁸ Dr. Gazsi Adrienn – Ruzsics Ilona – Tausz Katalin (2016) Pénzbeli ellátások, jogi szabályozás és a nem-bentlakásos támogatási szolgáltatások szakpolitikai javaslatok. (Készült a „New dimension in social protection towards community based living” / Új dimenziók a fogyatékos személyek szociális ellátásában című projekt keretében) FSZK Budapest

⁹ Melléklet az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghoz:

https://emberijogok.kormany.hu/download/5/71/32000/Javaslatcsomag_Melleklet_EJMCS_Fogyatekossaguqvi_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

¹⁰ Szocvtv. 75. § (9) A támogatott lakhatásra egyebekben a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy

alapján nem határozható meg egyértelműen hogy a bentlakásos intézményekre irányadó szabályok közül melyek alkalmazandók és melyek nem. Ennek oka, hogy a Szocvtv. 75.§ (4) bekezdésében megfogalmazott „bentlakásos intézmény” kifejezés igen tág intézményi kört takar (lásd: Szocvtv.57. § (2) bekezdés) és jelenlegi tartalma alapján egyáltalán nem egyértelmű, hogy amikor a jogalkotó a „bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályok” alkalmazását rendeli a támogatott lakhatásban akkor kizárólag a „bentlakásos szociális intézményekre vonatkozó külön szabályok” (Szocvtv. 105. § - 111. §) alkalmazását rendeli vagy tágabb értelemben az összes bentlakásos intézmény típusra - az ápolást, gondozást nyújtó intézmény, a rehabilitációs intézmény, a lakóotthon az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény, bentlakásos intézmény - vonatkozó szabály alkalmazandó.¹¹ Ez ahhoz vezethet, hogy a támogatott lakhatásra a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályok alkalmazását kiterjesztik, olyan kérdésekben, amelyekre a támogatott lakhatás esetében nincs egyedi szabályozás. Például a *Támogatott lakhatás 2016. évben megjelent ellenőrzési szempontsorában*¹² tetten érhető az a gyakorlat, hogy a végrehajtási rendeletekben megjelenő bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályok betartását, az alapján tartja kötelezően alkalmazandónak, hogy az Szocvtv. hivatkozott rendelkezése rögzíti, hogy a támogatott lakhatásra egyebekben a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályok irányadók.

Halmos Szilvia, a 2017-ben írt *„Támogatott életvitel és támogatott döntéshozatal – a CRPD 12. és 19. cikkének konzisztens végrehajtásának lehetőségei Magyarországon”* című kiváló elemző tanulmányában is rámutat a jelenlegi szabályozás ellentmondásosságára: *„A CRPD 19. cikkéből világosan látszik, hogy a közösségi lakhatást és az önálló életvitelt elősegítő szolgáltatásokat strukturálisan egységben kell kezelni, hiszen ezek együttesen szolgálhatják a fogyatékos személyek autonómián alapuló társadalmi részvételének célját. A Szocvtv. ehhez képest megtartotta azt az eredeti szolgáltatásszervezési koncepciót, amely mereven szétválasztja a bentlakásos intézményi ellátásokat és az életvitelt támogató szolgáltatásokat. A törvény az intézményi ellátások közé sorolja a támogatott lakhatást, az önálló életvitelt elősegítő szolgáltatásokat (nappali ellátás, támogató szolgáltatás, közösségi ellátás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás stb.) pedig az alapszolgáltatásokhoz.”* (Halmos 2017, kézirat:31).

Javaslatok annak érdekében, hogy a TL a szolgáltatási struktúrában ne a bentlakásos intézményi szabályok által uralt szolgáltatási forma legyen

Hosszú távon Szociális Törvény átfogó reformjára lenne szükség, annak érdekében, hogy a támogatott lakhatás valóban az intézeti ellátást felváltó, a közösségi ellátás alapelveinek megfelelő szolgáltatás legyen. Mindezt indokolja, hogy a szolgáltatási rendszer egyébként is jelentős átalakuláson megy át (férőhelykiváltási folyamat elindulása, átmeneti intézmények kivezetése a szolgáltató rendszerből stb.) de a jelenlegi, alapvetően bentlakásos struktúrára, régi intézményi rendszerre épülő szabályozás túlsúlya és dominanciája mellett nem tudnak érvényesülni a TL gyökeresen új szolgáltatási struktúrájának és alapelveinek megfelelő szabályok. Az ENSZ *fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálat nyomán készült Javaslatcsomag (Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018)* is lefekteti, hogy szükséges *„a nagyintézményi működés jogszabályi kereteinek felszámolása a fogyatékossgügyi, a szociális és a gyermekvédelmi jogszabályok megfelelő módosításával. A*

a) az ellátás - a komplex szükségletfelmérés alapján - határozott vagy határozatlan időtartamú,
 b) az 58/A. § (2) és (2a) bekezdését, a 85/B. §-t, a 94. § (1) bekezdés b)-d) pontját, valamint (2) és (3) bekezdését, a 94/A. § (4) bekezdését, a 99. §-t, a 99/A. §-t és a 105. §-t nem kell alkalmazni.

(2) A személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátást

a) az ápolást, gondozást nyújtó intézmény,

b) a rehabilitációs intézmény,

c) a lakóotthon (a továbbiakban a)-c) pont együtt: tartós bentlakásos intézmény),

d) az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény (a továbbiakban a)-d) pont együtt: bentlakásos intézmény),

e) a támogatott lakhatás,

f) az egyéb speciális szociális intézmény nyújtja.”

¹¹ Lásd még: Erdős Zsuzsanna- Dr. Gazsi Adrienn– Kőnig Éva (2014) Problémafelvetések és javaslatok a támogatott lakhatás jogi szabályozásával összefüggésben, Budapest, Kézenfogva Alapítvány 3. o.

¹² Lásd: Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal, 18. Támogatott lakhatás ellenőrzési szempontsora 2016. évben

támogatott lakhatás feltételeinek a CRPD Egyezmény előírásainak megfelelő biztosítása érdekében a Szocvtv. módosítása szükséges akként, hogy 12 főnél nagyobb létszámú „mini intézmények” ne jöhessenek létre.”¹³

Rövidtávon indokolt a Szociális Törvényben a jogi inkonzisztenciát okozó szabályok felülvizsgálata, módosítása: értve ezalatt azt, hogy a Szociális Törvény általában a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályozás alkalmazását írja elő, amely így általános és túlságosan széles szabályozási kört takar, így a bizonytalan megfogalmazás miatt állandó viták tárgya a jogalkalmazásban, hogy mely „bentlakásos” szabály vonatkozik, és mely nem a TL-re. Ahol a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályok már ütköznek a TL előremutató elveivel, a közösségi alapú ellátás lényegével (lásd most az ellátotti jogok szabályozása erőteljes intézményi szemléletet közvetítenek) ott teljesen új szabályozást indokolt alkotni. Javasolt a támogatott lakhatás törvényi és miniszteri rendeleti szintű szabályai közötti – jelen szaktanulmányban részletesen azonosított - ellentmondások feloldása.

Annak érdekében, hogy a támogatott lakhatás valóban az alapelveinek megfelelő közösségi alapú szolgáltatással fejlődjön, szükség van a már működő támogatott lakhatás szolgáltatások szakmai támogatására, szakmai ellenőrzési rendszerének hatékony működtetésére. Javasolt, hogy az előremutató szemléletet tükröző szabályok - például a természetes és professzionális támogatói hálózat létrehozása és működtetése, támogatott döntéshozatal eszközrendszerének alkalmazása, a lakhatás és a szociális szolgáltatások különválasztása – alkalmazásához a szolgáltatók módszertani támogatást kapjanak.

Az egyes központi hivatalok és költségvetési szervek formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával összefüggő jogutódlásáról, valamint egyes közfeladatok átvételéről szóló 378/2016. (XII. 2.) Kormányrendelet értelmében 2017. január 1-től a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF) látja el „A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásával és ellenőrzésével kapcsolatos szakértői közreműködés feladatát. Továbbá a szolgáltatók, intézmények és hálózatok szakmai feladatainak és az aktív szociálpolitikai eszközök alkalmazásának segítésére módszertani útmutatók, ajánlások és egyéb kiadványok elkészítése, e körben minőségfejlesztési stratégia, standardok, szolgáltatási protokollok, valamint a szakmai ellenőrzés módszertanának és eljárásrendjének kidolgozása, modellkísérletek szervezése, kutatások folytatása feladatok is az SZGYF hatáskörébe tartoznak (lásd: 378/2016. (XII. 2.) Kormányrendelet 10.§ (3) bekezdés g.) pont). Fontos, hogy a támogatott lakhatás ellenőrzési szempontsora mielőbb kerüljön kidolgozásra és a honlapon közzétételre az illetékes hatóság részéről, tekintettel arra, hogy 2016 óta nem került ellenőrzési szempontsor közzétételre (sem 2017 sem 2018 év vonatkozásában) pedig a hivatkozott ellenőrzések biztosítékai a szociális szolgáltatások működtetése törvényességének, az ellátotti és a gyermeki jogok érvényesülésének.¹⁴

3.2 A TÁMOGATOTT LAKHATÁS IGÉNYBEVEVŐI KÖRE

3.2.1 Igénybevevői kör: fogyatékos, pszichiátriai és szenvedélybeteg személyek

A támogatott lakhatás a fogyatékos személyek, a pszichiátriai, illetve szenvedélybeteg személyek részére biztosított ellátás, amely az életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, az ellátott önálló életvitelének fenntartása, illetve elősegítése érdekében biztosítja a szolgáltatásokat (lásd: Szocvtv. 75. § (1) bekezdés).

¹³ Javaslatcsomag az ENSZ fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékosokkal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018)
https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossaguvi_TMCS_2018_05_22.pdf
 (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

¹⁴ Lásd: http://szocialisportal.hu/documents/10181/57886/2016_tajekoztato.pdf/1661946a-7d11-48e5-a1b4-69454222759
 (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

A jogszabályi rendelkezés értelmében a támogatott lakhatás igénybevevői a fogyatékos személyek, a pszichiátriai beteg és a szenvedélybeteg személyek lehetnek (demens személyek nem vonhatóak az igénybevevői körbe). A célcsoporthoz való tartozás igazolása orvosi dokumentumokkal történik, az ellátás iránti kérelemhez többek között mellékelni szükséges az igénybevevő szakorvosának, kezelőorvosának szakvéleményét, mely a fogyatékos, szenvedélybetegség, pszichiátriai betegség fennállását igazolja (Lásd: 9/1999. (XI. 24.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről (továbbiakban Ir.) 21. § (1) bekezdés).

A fogyatékos személyek köre meghatározását illetően gondot okoz a fogyatékos személyek definiálása (helyes fogalomhasználat), mert a fogyatékos személyek jogait, a férőhelykiváltás elvi alapjait, hosszú távú koncepcióját meghatározó jogszabályok¹⁵ a fogyatékos társadalmi modelljét veszik alapul a fogyatékos definíálásakor, amely felöleli a pszichoszociális fogyatékossgal élő emberek körét is, míg a szociális törvény és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendeletek alapján a fogyatékos és pszichiátriai beteg személyek elkülönült célcsoport. Továbbá a hatályos magyar jogban az egyes ágazati területeken – szociális ellátás egészségügy, foglalkoztatás stb. – érvényes fogyatékos fogalmi meghatározások nem követik a fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ Egyezményben rögzített fogalom meghatározást, inkább a jogosultsági kritériumok szempontjából egzaktabbnak tekinthető – az egészségkárosodás, és orvosi diagnózisok talaján megállapított – egészségi állapotra építenek (Gazsi 2016: 68-69 Esély). A szociális ágazati szabályozás talaján ez ahhoz vezet, hogy a támogatott lakhatást létrehozó szolgáltatók igyekeznek szakmai dokumentumaikban, pályázati anyagiakban a pszichiátriai beteg emberek megjelölés helyett/mellett a pszichoszociális fogyatékossgal élő emberek megjelölést is használni, annak érdekében, hogy megfeleljenek az ENSZ Egyezményben, a hazai Fogyatékos emberek jogairól szóló törvényben és a Kiváltásról szóló hosszú távú koncepcióban lefektetett előremutató elveknek és fogalmi meghatározásoknak. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a TL szolgáltatók a működtetés szociális joganyag által szabályozott rendszerében nem térhetnek el a célcsoportok törvényileg meghatározott pontos megjelölésétől (pszichiátriai beteg, fogyatékos, szenvedélybeteg személyek), hiszen az a törvényes működés és a költségvetési támogatások jogszerű igénybevételének feltétele. A pszichoszociális fogyatékossgal (pszichiátriai beteg személyek is ide tartoznak) pontos fogalmi meghatározása még a hazai szabályozásban nem született meg, arról még nincsen szakmai konszenzus sem. A pontos fogalmi meghatározás még várat magára, annak ellenére, hogy a fogyatékossgtudomány terén számos cikk és tanulmány irányul a pszichoszociális fogyatékossgal definícióját illető fogalmi bizonytalanság elemzésére feloldására (Lásd pl.: Gombos Gábor Mi a pszichoszociális fogyatékossg? c. cikke)¹⁶ A Társ projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018) is alátámasztja, hogy a hatóságok, szakmai szervezetek, fenntartók, intézményvezetők és ellátottak oldaláról is igényként jelentkeznek, hogy pontosan definiálásra kerüljön az a személyi kör, akit a „pszichoszociális fogyatékossgal élő személy” fogalom meghatározás takar. De jelen tanulmány készültékor még nincsen jogszabályban deklaráltan megjeleníthető fogalom meghatározás, mert arról még nincs szakmai konszenzus.

¹⁵ Lásd: - A Fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény 1. cikke szerint fogyatékossgal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását;

A Fot. az ENSZ Egyezmény szellemében határozza meg a fogyatékossg fogalmát: fogyatékos személy: az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással - illetve ezek bármilyen halmozódásával - él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja (Fot. 4. §).

¹⁶ Gombos Gábor (2013) Mi a pszichoszociális fogyatékossg?

<https://pszichoszoc.wordpress.com/2013/10/06/mi-a-pszichoszocialis-fogyatekossg/> (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

A „fogyatékoság” fogalmi rendezését érintő javaslatok

A hatályos magyar jogban az egyes területek ágazati szabályozása (szociális ellátás, egészségügy, foglalkoztatás) nem követi a fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény szerinti fogalom meghatározást (fogyatékoság társadalmi modellje), túlnyomórészt az orvosi diagnózisok talaján megállapított egészségi állapotra építenek (fogyatékoság orvosi modellje). A hatályos Kiváltásról szóló hosszú távú koncepció célcsoportjának tekinti a pszichoszociális fogyatékosággal élő embereket, de a szociális törvény nem definiálja ezt a személyi kört. A pszichoszociális fogyatékoság (pszichiátriai beteg személyek is ide tartoznak) pontos fogalmi meghatározása még a hazai szabályozásban nem született meg, arról még nincsen szakmai konszenzus sem, a pontos fogalmi meghatározás még várat magára, annak ellenére, hogy a fogyatékoságtudomány terén számos cikk és tanulmány irányul a pszichoszociális fogyatékoság definícióját illető fogalmi bizonytalanság elemzésére, feloldására

Javasolt a támogatott lakhatás igénybevételeivel összefüggésben (és általában a szociális ágazati szabályozásban) a fogyatékoság fogalmának rendezése, továbbá annak szakmai konszenzuson nyugvó meghatározása, hogy pontosan mely személyi kör tekinthető „pszichoszociális fogyatékosággal élő személynek”.

3.2.2 Kiskorú igénybevevők (gyerekek elhelyezésének kérdése a támogatott lakhatásban)

Az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre vonatkozó közös európai útmutató című dokumentum önálló jogon célcsoportjának tekinti mind a gyermekeket, mind a fogyatékosággal élő személyeket.

Az intézettelenítés folyamatában eddig nem megoldott kérdésként jelentkezik, hogy mi lesz a jelenleg fogyatékos személyek ápoló gondozó célú intézményében élő kiskorú személyekkel, az ő esetükben a kiváltás hogyan fog megvalósulni. Az *Országgyűlés Hivatala által 2017 februárjában készített információs anyag* szerint a gyermekvédelmi szakellátásban résztvevő fogyatékosággal élő gyermekek nagy része nagy létszámú bentlakásos intézményben él.¹⁷ A tartós bentlakásos intézmények lakói között 18 év alatti személy a statisztikák szerint megközelítőleg ezer fő, mely körben az értelmi fogyatékos gyermekek mellett a halmozottan fogyatékos és az autizmus spektrum zavarral élő gyerekek is megtalálhatóak.¹⁸ A szociális szakosított ellátások területén a jelenlegi szabályozás alapján kiskorú fogyatékos személyek ápoló gondozó otthonban azzal a megszorítással helyezhetők el, hogy enyhe értelmi fogyatékos kiskorú csak kivételes esetben helyezhető el ápoló gondozó célú intézményben. 16 éves kortól a lakóotthoni ellátás biztosít még lehetőséget kiskorú elhelyezésére (*Lásd részletesen: Gazi, Tausz, Ruzsics 2016: 7. oldal; továbbá Erdős, Gazi, Kőnig Budapest 2014: 6-7. oldal*).

A fogyatékos gyerekek ápoló-gondozó otthonokban és lakóotthonokban való ellátására az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (a továbbiakban: Gyvt.) 53. § (6) bekezdés c) pontja lehetőséget ad.¹⁹ E paragrafus szerint otthont nyújtó ellátást biztosít az Szt.

¹⁷ Információs jegyzet: FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ GYERMEKEK 2017/3. ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA 2017. február 14., Készítette: Máté Olga Képviselői Információs Szolgálat http://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_3_fogyatekossaggal_elo_gyermekek.pdf/04882905-ee99-4b72-a715-aa7a94a2bf4b (utolsó letöltés: 2018.05.21)

Továbbá: GYERMEKJOGI JELENTÉS 2017 Készítette a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány, (Szerkesztette: Fodor Bernadett) Budapest 2018 <https://hintalovon.hu/sites/default/files/hintalovon-jelentes-2017final.pdf> (utolsó letöltés: 2018. 05. 21.)

¹⁸ A 1023/2017. (I. 24.) Korm. határozat alapján elfogadott, a fogyatékosággal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2017-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepció (a továbbiakban: Hosszú távú koncepció)

¹⁹ Gyvt. 53.§ (6) bekezdés:

Otthont nyújtó ellátást biztosít

a) a nevelőszülő a működtető közreműködésével, vagy - ha ez nem lehetséges -

b) a gyermekotthon, vagy

c) az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosokat ápoló-gondozó bentlakásos intézmény, illetve fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek lakóotthona (a továbbiakban: fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthona)

a területi gyermekvédelmi szakszolgálat támogatásával, különösen családgondozással, a gyermekvédelmi gyámság ellátásával.

hatálya alá tartozó fogyatékosokat ápoló-gondozó bentlakásos intézmény, illetve fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek lakóotthona (a továbbiakban: fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthona) a területi gyermekvédelmi szakszolgálat támogatásával, különösen családgondozással, a gyermekvédelmi gyámság ellátásával.

A 1023/2017. (I. 24.) Korm. határozat alapján elfogadott, a fogyatékosokkal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2017-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepció (a továbbiakban: Hosszú távú koncepció) a kiskorú személyek elhelyezését érintően hangsúlyozza, hogy lehetővé kell tenni, hogy a fogyatékos gyermekek is részt vegyenek a kiváltási folyamatban, ugyanakkor a részvételhez nem rendel konkrét intézkedéseket, feladatokat. Az ENSZ fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékosokkal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018) készült javaslatcsomag melléklete tartalmazza a javaslatcsomag kialakításában részt vevő civil szervezetek tételes problémafelvetéseit és javaslatait, amelyek között hangsúlyosan megjelenik az a probléma felvetés, hogy „a magyar kormány nem fogadott el a fogyatékos gyermekek intézményi férőhely kiváltására vonatkozó intézkedéseket, jogszabályokat, stratégiákat. Ugyanakkor az Európai Unió támogatásból kiírás alatt álló EFOP-2.1.1-16 kódszámú Felhívás lehetőséget nyújt gyermekotthonok felújítására, korszerűsítésére. Ilyen gyermekotthonokban fogyatékos gyermekek is élnek. E gyermekotthonok a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény (Gyvt.) 59. § (1) bekezdése értelmében legalább 12, de legfeljebb 48 gyermek számára nyújtanak ellátást, azonban a gyakorlatban még ennél is több, akár több mint 100 gyermek befogadását is lehetővé teszik (Ld. AJB1603/2016. számú OPCAT Jelentés). (...)Ezen kívül sok fogyatékos gyermek él fogyatékos személyek otthonában, ezen intézetek a 1993. évi III. törvény (Szoctv.) 67. § (2) bekezdése hatálya alá tartoznak, nagyszabású körülményeket biztosítanak az ellátott gyerekek számára.”²⁰

Az 1653/2015. (IX. 14.) Korm. határozat az Országos Fogyatékosügy Program végrehajtásának 2015–2018. évekre vonatkozó Intézkedési Tervéről előirányozta, hogy az előző évek tapasztalataira alapozva felül kell vizsgálni a férőhelykiváltással és a támogatott lakhatással kapcsolatos jogszabályi környezetet a fogyatékos gyermekekre is figyelemmel (7.4. pont), és a felülvizsgálatra 2015. december 31-ét tűzte ki célul, de a támogatott lakhatás szabályozásának hatályba lépése óta a kiskorúak támogatott lakhatásba történő bekerülési feltételeinek szabályozása semmiben sem változott.

A Szociális Törvény alapján nem állapítható meg egyértelműen, hogy kiskorú személy (18 életév alatti személy) is igénybe veheti-e a támogatott lakhatás szolgáltatást. Az ellentmondás oka, hogy a Szoctv. és a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendeletek, sem nem rögzítik, sem nem zárják ki egyértelműen a támogatott lakhatásban a kiskorú személyek elhelyezésének lehetőségét. A támogatott lakhatás esetében az ellátás igénybevételére vonatkozó szabályok rögzítik, hogy kiskorú esetében a támogatott lakhatásba történő elhelyezés iránti kérelemhez mellékelni kell a területileg illetékes szakértői bizottság szakvéleményét (9/1999. (XI. 24.) SZCSM rendelet (a továbbiakban: Ir.) 21. §. (3) bekezdés), de azt mind a Szoctv. mind az igénybevételi eljárásra vonatkozó rendelet (Ir.) is nyitva hagyja, hogy a támogatott lakhatásba hány éves kortól kerülhetnek be kiskorú személyek, illetve a hivatkozott szakvélemény becsatolásán kívül egyáltalán nem rendezi a vonatkozó szabályozás a bekerülési feltételeket a gyerekek vonatkozásában. A kiskorúakkal kapcsolatos speciális szempontok, szabályok a komplex szükségletfelmérés módszertanában sem jelennek meg.²¹ A Gyermekvédelmi Törvény nem nevesíti a támogatott lakhatást olyan intézmény típusként ahová a kiskorúak,

²⁰ Melléklet az ENSZ Fogyatékosokkal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghöz (Mozgáskorlátozottak Egyesületeinek Országos Szövetsége (MEOSZ) CRPD 19. cikk – Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás problémafelvetések és javaslatok 3. oldal) https://emberijogok.kormany.hu/download/5/71/32000/Javaslatcsomag_Melleklet_EJMCS_Fogyatekossaguvi_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 6.)

²¹ Emberi Erőforrások Minisztériuma (2017) Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz. http://szocialisportal.hu/web/guest/hir-megjelenito/-/journal_content/56/10181/99935?redirect=/utmutatok

elhelyezhető gyermekvédelmi szakellátás keretében. Ugyanakkor a jelen tanulmány 1.1- 1.3 pontja alatt ismertetett kutatási munkák (a továbbiakban: *TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018.*) elemzése alapján megállapítható hogy az intézmények felé a gyermekvédelem felől nagy igény van a fogyatékos kiskorú személyek elhelyezésére, de maguk az intézmények sem látják, hogy a támogatott lakhatásban gyermekek esetében hogyan értelmezhető az önellátási képesség fejlesztése.

A támogatott lakhatás igénybevétel esetében a kiskorúakra vonatkozó szabályozás ellentmondásosságai kiütözköznek alapvizsgálatokra vonatkozó szabályozásban is: támogatott lakhatásban a fogyatékos személy esetében 2017. január 1-től kezdődő hatállyal előírás, hogy az ellátás alapvizsgálat és a komplex szükségletfelmérés megtörténtét követően, annak eredménye alapján nyújtható (lásd: Szocvtv. 75. § (6) bekezdés; Szocvtv. 70. § (5) bekezdés). Azaz, a fogyatékos személyek vonatkozásában a komplex szükségletfelmérés mellett jogszabályi követelmény, hogy alapvizsgálattal rendelkezzenek. Alapvizsgálat a Szocvtv. 70. § (5) bekezdése szerint „A nagykorú fogyatékos személy fogyatékos személyek otthonában történő elhelyezésének feltétele a benyújtott orvosi dokumentáció felhasználásával lefolytatott alapvizsgálat elvégzése.” E körben nem rendezi a szabályozás hogy kiskorúak esetében a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság külön jogszabály szerinti véleménye szükséges. A 92/2008. (IV. 23.) Korm. rendelet a fogyatékos személyek alapvizsgálatáról, a rehabilitációs alkalmassági vizsgálatról, továbbá a szociális intézményekben ellátott személyek állapotának felülvizsgálatáról hatálya támogatott lakhatást igénybevevő kiskorúakra nem terjed ki, csak a fogyatékos személyek otthonában elhelyezett kiskorú ellátottak állapotának felülvizsgálatára – a jogszabályban meghatározott feltételekkel. A fogyatékos személyek otthonában elhelyezett kiskorú ellátott esetén a felülvizsgálatot a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság külön jogszabály szerint végzi (lásd: 92/2008. (IV. 23.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdés, 13. § (1) bekezdés). Budapest Főváros Kormányhivatal szakértői bizottságai csak 18. életévet betöltött személyek alapvizsgálatát végzik el (Lásd: *TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018*)

A gyermekek helyzetének rendezését érintő javaslatok a férőhelykiváltási folyamatban

A fenti problémafeltárás alapján nem látszik elérhetőnek az a stratégiai célkitűzés,²² hogy lehetővé válljon, hogy a fogyatékos gyermekek is részt vegyenek a kiváltási folyamatban: egyrészt a gyerekek támogatott lakhatás szolgáltatásba való elhelyezése ellentmondásos a Szociális Törvény hatálya alatt, a Gyermekvédelmi törvény hatálya alatt gyermekvédelmi szakellátásként nem lehetséges a támogatott lakhatásba való elhelyezésük. Viszont, a gyermekvédelemben - a nevelőszülői ellátás elsődlegessége mellett - nyitva áll a különleges nevelési igényű gyerekek erre a célra létrehozott különleges gyermekotthonban, történő elhelyezésének a lehetősége, és ami végképp szomorú a fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában való elhelyezésének lehetősége.²³

Javaslatok: Amennyiben a támogatott lakhatás szociális szolgáltatás a jogalkotó szándéka szerint a kiskorúak számára nyitott lenne akkor nélkülözhetetlen a komplex szükségletfelmérés kiskorú személyek igényeihez igazítása, az igénybevételhez szükséges dokumentumok, vizsgálatok körének egyértelmű meghatározása, a szolgáltatások tartalmának kiskorú igénybevevők szükségleteihez igazítása. Továbbá ebben az esetben rendszerszinten rendezni szükséges a gyermekvédelem otthont nyújtó ellátásával (gyermekvédelmi szakellátás) az átfedés/ kapcsolódás kérdését, illetve azt, hogy a szülői felügyelet/gyámság jogintézménye hogyan igazodik (igazodhat) ehhez a szociális szolgáltatáshoz.

²² Lásd: a célkitűzés a fogyatékosokkal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2017-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepcióról (Stratégia) került lefektetésre.

²³ Lásd: 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról 58. § (6) A különleges ellátást igénylő gyermek és a kettős szükségletű gyermek gondozását, ellátását, habilitációját és rehabilitációját - az Nktv. szerinti szakértői bizottság fogyatékosokra vonatkozó véleménye alapján - az erre a célra létrehozott különleges gyermekotthon, gyermekotthon vagy gyermekotthoni csoport biztosítja, feltéve, ha a gyermek nevelőszülőnél történő elhelyezése nem oldható meg és állapota nem indokolja a fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában való elhelyezését, vagy az elhelyezés férőhely hiányában nem lehetséges.

Amennyiben a kiskorúak számára nem, vagy csak meghatározott esetekben (családban élő kiskorúak számára, vagy csak 16 életévet betöltött kiskorúak számára) lenne nyitva a TL a szociális szolgáltatásrendszerben azt is egyértelművé kell tenni a szabályozásban.

A Gyermekvédelmi törvény hatálya alatt meg kell szüntetni különleges nevelési igényű gyerekek fogyatékos vagy pszichiátriai betegek otthonában való elhelyezésének lehetőségét, illetve hogy tömbösített gyermekintézményeket ne lehessen működtetni. Szükséges a speciális és különleges nevelési igényű gyerekeket ellátó nevelőszülői hálózatok fejlesztése, bővítése.

A férőhelykiváltásban gyermekek helyzetének rendezése már nem halogatható, melynek nyomatékot ad az *ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálat nyomán készült Javaslatcsomag*, mely a témát érintően az alábbi javaslatot teszi: „a Kormány fogadjon el kiváltási stratégiát, programokat (kiindulási mutatókkal, kritériumokkal, időhatárokkal) annak érdekében, hogy a fogyatékos gyermekek – megfelelő támogatások biztosításával – gyakorolhassák a családi élethez való jogukat (CRPD 7. cikk). Mindehhez biztosítsa a megfelelő finanszírozási kereteket.”²⁴

3.2.3 Súlyosan halmozottan fogyatékos emberek helyzete a támogatott lakhatásban

A súlyos és halmozott fogyatékos az egész élet során fennálló állapot, amelyre jellemző, hogy a testi struktúrák károsodása következtében a speciálisan humán funkciók - mint a kommunikáció, a beszéd, a mozgás, az értelem és az érzékelés-észlelés - minimálisan két területén súlyos vagy legsúlyosabb mértékű zavar mutatható ki. Ennek következtében az érintett személy pszichofizikai teljesítményei extrém mértékben eltérnek az átlagtól, így tevékenységeiben erősen akadályozottá válik, és társadalmi részvételében jelentősen korlátozott lehet. A fogyatékosok a legkülönbébb kombinációkban és súlyossági fokozatokban, esetleg eltérő időben jelenhetnek meg (32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról). A súlyosan halmozottan fogyatékos személyek (egyes fogalom meghatározások szerint magas támogatási szükségletű személyek)²⁵ a fogyatékossgal élő emberek legsérülékenyebb csoportjaként jellemezhetők.²⁶ A súlyos és halmozott fogyatékossgal háttérben a korai életszakaszban vagy a későbbi életkorban bekövetkező súlyos, átható komplex sérülés áll, ami rendszerint a központi idegrendszeret érinti.²⁷ Személyiségük teljes kibontakoztatásához, önrendelkező életvitelük és társadalmi részvételük támogatásához az ápoló – gondozó tevékenységet kizárólagossá tevő, alapvetően medikális megközelítést felváltó emberi jogi paradigma térnyerésére van szükség.²⁸

A súlyosan halmozottan fogyatékos emberek köre más-más fogalmi meghatározással szerepel, az egyes támogatásokra való jogosultsági kritériumok meghatározásakor lásd alábbi jogszabályok:

- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

²⁴https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossaguigy_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés:2018. május 23.)

²⁵ Sándor Anikó definíciója szerint e csoportot azok a személyek alkotják, akiket a medikális megközelítés szerint súlyosan értelmi fogyatékosnak, illetve súlyosan-halmozottan fogyatékosnak neveznek. Sándor Anikó (2017): „Úgy kell kezelni őket, mintha tényleg felnőttek lennének...” Magas támogatási szükségletű személyek önrendelkezésének lehetőségei és korlátai. Esély 2017/2, 22-47

²⁶ Bass L., 2004; Sándor, 2017

²⁷ Dr. Márkus Eszter: Az érzékelés-észlelésfejlesztésének lehetőségei http://keppeljellet.atw.hu/files/dr_markus_eszter.pdf

²⁸ Súlyosan, halmozottan fogyatékos (magas támogatási igényű személyek) önrendelkező életvitelének elősegítése, Komplex javaslatcsomag az EMMI Szociális ügyekért és Társadalmi felzárkózásért Felelős Államtitkársága számára az Országos Fogyatékossgügyi Szakmai Kollégium részéről Vezetői összefoglaló (2017. kézirat)

- 335/2009. (XII. 29.) Korm. rendelet az összevont adóalap adóját csökkentő kedvezmény igénybevétele szempontjából súlyos fogyatékoságnak minősülő betegségekről
- 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól
- 5/2003. (II. 19.) ESzCsM rendelet a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról

A szociális szolgáltató rendszerben a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek körének meghatározását 2018. január 1-től rögzíti a *Szakmai rendelet, melynek értelmében „Súlyos vagy halmozottan fogyatékos személynek minősül a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvényben ekként meghatározott személy.”*²⁹ Azaz súlyosan halmozottan fogyatékos emberek fogalmi meghatározását illetően a legáltalánosabb jogi definíciót veszi alapul: súlyosan halmozottan fogyatékos az a személy, akinek a súlyos fogyatékoságok közül legalább két súlyos fogyatékosága van, és állapota tartósan vagy véglegesen fennáll, továbbá önálló életvitelre nem képes vagy mások állandó segítségére szorul.

A szociális szolgáltató rendszerben a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek meghatározása több szempontból nem megfelelő. A fogalmi meghatározás hibája, hogy nem fedi le a támogatott lakhatás vonatkozásában a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek teljes körét, mert a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatásokat gyerekek is igénybe vehetik, viszont a meghatározás a Fot.-ra való hivatkozás miatt csak a felnőtt korúakra vonatkozik (ti. Fogyatékosági támogatásra csak a 18. életévét betöltött súlyosan fogyatékos személy lehet jogosult), nagykorú személyekre alkalmazhatóak a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályai.

Másrészt a Fot. alapján a súlyosan halmozottan fogyatékos személy fogalma a fogyatékosági támogatásra (mint pénzbeli ellátásra) való jogosultsági kritériumrendszer szerint került meghatározásra, szorosan ehhez az ellátáshoz kötődik. A fogyatékosági támogatásra való jogosultságnak az állapot fennállásán túl számos egyéb feltétele van, például a fogyatékosági támogatásra való jogosultságot kizárja, ha az igénybevevő magasabb összegű családi pótlékban vagy vakok személyi járadékában részesül, vagy rá tekintettel magasabb összegű családi pótlék folyósítása történik. További probléma, hogy a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek körét a Szakmai rendelet a Fot.-ra való hivatkozással adja meg, azt viszont nyitva hagyja a jogszabály, hogy hogyan azonosítható, mivel igazolható az állapot fennállása: Csak az lehet a szakmai rendelet szerint súlyosan halmozottan fogyatékos, aki fogyatékosági támogatásra jogosult, mint súlyosan halmozottan fogyatékos személy, és ezt igazolja a jogosultságot megállapító hatósági határozattal? Vagy elég, ha az állapotát szakorvosi véleménnyel igazolja? Ezt a kérdést a jogalkotó nyitva hagyta, így továbbra is bizonytalan a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek körének meghatározása a szociális szolgáltató rendszerben.

Mind a férőhely kiváltási folyamatban, mind az újonnan létrejövő támogatott lakhatási szolgáltatások esetében a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek esetében akadályként jelentkezik, hogy az igénybevevői kör nem megfelelően definiált, a komplex szükségletfelmérés nem igazított még a súlyosan halmozottan sérült célcsoport igényeihez, a támogatott lakhatás szolgáltatásai nem tudják maradéktalanul kielégíteni az igényeiket, illetőleg hogy a támogatott lakhatás költségvetési támogatása nem fedezi ellátásuk költségeit (*TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények 2018*).

A Kézenfogva Alapítvány elemzése³⁰ rámutat arra is, hogy a súlyosan halmozottan fogyatékos célcsoport vonatkozásában a szolgáltatói gyűrű – főleg a meglévő egészségügyi rendszer

²⁹ 8. melléklet az 1/2017. (II. 14.) EMMI rendelethez „2. számú melléklet az 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelethez 9. pont (hatályos 2018. április 1-től)

³⁰ Súlyosan halmozottan fogyatékos emberek helyzete, Szociális ellátás Problématérkép (2017) Kézenfogva Alapítvány, Budapest (kézirat)

kapacitásai talaján nem hozzáférhető, továbbá hogy a támogatott lakhatás finanszírozása (kölségvetési támogatása) nem differenciált, így a támogatott lakhatásban hátrányos helyzetbe kerülnek a súlyosan halmozottan sérült célcsoportot ellátó szolgáltatások.

Gondot okoz továbbá, hogy a Támogatott Lakhatás jelenlegi finanszírozási rendszerében a nappali ellátás és a támogatott lakhatás a finanszírozás szempontjából ütköző szolgáltatásnak minősülnek, azaz ugyanazon a napon ugyanazon ellátott általi igénybevételek nem elszámolható (vagyis a két szolgáltatás „ütközik”). A szolgáltatások egyidejű igénybevételenek lehetőségét, kizárását a mindenkori költségvetési törvény tartalmazza.³¹

Az Alapvető Jogok Biztosának Jelentése az AJB-261/2017. számú ügyben megállapította, hogy: A személyes gondoskodást igénybe vevő halmozottan fogyatékos emberek nem férnek hozzá alapvető egészségügyi stb. szolgáltatásokhoz. A szociális ellátórendszer egyes szolgáltatásai a támogató szolgálatokon keresztül, az egészségügyi intézmények pedig a betegszállító szervezetek által hivatottak támogatni a fogyatékos vagy mozgásában korlátozott személyek közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférését, a támogató szolgálatok, illetve a betegszállító szolgálatok országos lefedettség és kapacitáshiánya miatt az érintett személyek meglehetősen kiszolgáltatott helyzetbe kerülnek, és az egészségügyi, oktatási, habilitációs, rehabilitációs közszolgáltatásokhoz nem, vagy csak jelentős erőn felüli nehézségek árán jutnak hozzá.³²

A súlyosan halmozottan fogyatékos emberek számára biztosított támogatott lakhatás szolgáltatás esetében garanciális jelentőségű az egészségügyi szakápoláshoz, az egészségügyi alap és szakellátáshoz, illetve a szociális szolgáltató rendszerben a nappali ellátáshoz és a házi segítségnyújtáshoz a szükségletek szerinti intenzitásban való folyamatos hozzáférés biztosítása. Ezek hiánya gátolja a közösségi lakhatáshoz való hozzáférést súlyosan halmozottan fogyatékos emberek esetében (lásd még: FSZK (2017) Problémák és megoldási javaslatok SHF Szakmai Műhely, kézirat.) Ugyan a támogatott lakhatás szolgáltatásainak a szabályozása lehetővé teszi, hogy a szolgáltató bizonyos komplex szükségletfelmérés alapján igénybe vehető szolgáltatásokat (például: ápolás, gondozás, felügyelet) nappali ellátás szolgáltatással kötött megállapodás alapján biztosítsa (lásd részletesen: támogatott lakhatás szolgáltatásai pont alatt), ugyanakkor a TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018) és a vonatkozó szabályozás elemzése is azt mutatja, hogy a nappali ellátás személyi és tárgyi feltételei, finanszírozása nem feltétlenül alkalmasak a súlyosan halmozottan fogyatékos célcsoport fogadására. A fogyatékos személyek nappali ellátása szolgáltatási szabályozás szerint a fogyatékos személyek nappali intézményében nem gondozható az a személy, aki orvosi ellátást és állandó ápolást igényel.³³

Javaslatok a súlyosan, halmozottan fogyatékos emberek TL szolgáltatáshoz való hozzáféréseinek támogatására

Mivel a szociális szolgáltató rendszerben a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek definíciója nem képes maradéktalanul, az előremutató elvek (társadalmi modell, emberi jogi modell) szerint meghatározni a célcsoportot, így a férőhelykiváltás folyamatában illetve a támogatott lakhatás szolgáltatás szabályozásában a súlyosan halmozottan fogyatékos embereket érintően a fogalmi problémák feloldása, a világos fogalom-meghatározás prioritás.³⁴ A jogszabály pontosan határozza

³¹ Lásd 2018 évben: 2017. évi C. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről 5. A III. jogcím szerinti támogatásokra vonatkozó speciális kiegészítő szabályok

³² Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-261/2017. számú ügyben
<https://www.ajbh.hu/documents/10180/2602747/Jelent%C3%A9s+a+fogyat%C3%A9koss%C3%A1ggal+%C3%A9l%C5%91%20szem%C3%A9lyek+Heves+megvei+jogair%C3%B3l+2017/b48dc1c5-8808-49ab-b246-8be4b9b4907c?version=1.0>
 (utolsó letöltés: 2018.05.21)

³³ Szakmai rendelet 81. § (1) Fogyatékos személyek nappali intézményében három éven aluli gyermek nem gondozható.

(2) Fogyatékos személyek nappali intézményében nem gondozható az a személy, aki

a) veszélyeztető magatartást tanúsít,

(...) d) orvosi ellátást és állandó ápolást igényel.

³⁴ Súlyosan, halmozottan fogyatékos (magas támogatási igényű személyek) önrendelkező életvitelének elősegítése, Komplex javaslatcsomag az EMMI Szociális ügyekért és Társadalmi felzárkózásért Felelős Államtitkársága számára az Országos Fogyatékosügyi Szakmai Kollégium részéről Vezetői összefoglaló (2017. kézirat)

meg a nagykorú súlyosan, halmozottan fogyatékos emberek körét, a nagykorú és a kiskorú személyekre nézve egyaránt (tekintve hogy számos személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatást kiskorú személyek is igénybe vehetnek), továbbá a szükségleteiket vegye figyelembe a személyi és tárgyi feltételek meghatározásánál valamint a költségvetési támogatás megállapításánál.³⁵

A hozzáférés garanciája, hogy a szolgáltatási gyűrűben elérhetőek legyenek a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek számára a szükségleteikhez igazodó szociális, egészségügyi szolgáltatások és egyéb közszolgáltatások, amely a szolgáltató rendszer kapacitásainak fejlesztését feltételezi szolgáltatásszervezési kérdéseken túl. Fontos, hogy erősödjön az állami szerepvállalás az intenzívebb támogatási szükséglettel rendelkező súlyosan halmozottan fogyatékos személyek irányában a minőségi, közösségi alapú szolgáltatások kiépítésében és fenntartásában. Nagyon fontos, hogy a támogatott lakhatás finanszírozási rendszere kompenzálja, a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek esetében a szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások intenzívebb igénybevételét.

A Fejlesztési koncepció-javaslat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011-2041) végrehajtásának elősegítéséről a 2015-2020. időszak tervezéséhez rögzíti, hogy szükséges a komplex szükségletfelmérés módszertanának felülvizsgálata az eddigi tapasztalatok alapján, a szükséges módosítások elvégzése, illetve a pszichoszociális célcsoport és a súlyosan halmozottan sérült célcsoport igényeihez való adaptáció elvégzése.³⁶

3.3 A TÁMOGATOTT LAKHATÁS SZOLGÁLTATÁSI ELEMEI, A SZOLGÁLTATÁSOK TARTALMA, SZOLGÁLTATÁSNYÚJTÁS FORMÁI

3.3.1 A támogatott lakhatás kötelező szolgáltatásai

A támogatott lakhatás kötelező szolgáltatásai

- a lakhatási szolgáltatás
- az önálló életvitel fenntartása, segítése érdekében a mentálhigiénés, szociális munka körébe tartozó és egyéb támogató technikák alkalmazásával végzett **esetvitel**
- valamint a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más **szolgáltatások igénybevételében való segítségnyújtás (Szoctv. 75. § (1) a) - c) pontja).**

Ezen szolgáltatásokat a fenntartó minden esetben köteles biztosítani, és a szolgáltatásnyújtásban a kiszervezésükre nincsen lehetőség. A lakhatási szolgáltatás és az esetvitel tartalma a szociális törvény és végrehajtási rendeletei szerint egyértelműen meghatározott, azonban közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevételében való segítségnyújtás tartalma, illetve az, hogy milyen létszámfeltétel kapcsolódhat hozzá, nem kerül jogszabályban rögzítésre. A *TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018)* is alátámasztja, hogy a gyakorlatban gondot jelent, mind az esetvitel, mind a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevételében való segítségnyújtás esetében, hogy ezekért a szolgáltatásokért, mint kötelező szolgáltatásokért külön térítési díj nem kérhető (*Lásd részletesen: térítési díj megállapításával foglalkozó pont alatt.*)

³⁵ Melléklet az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghoz https://emberijogok.kormany.hu/download/5/71/32000/Javaslatcsomag_Melleklet_EJMCS_Fogyatekossaguqi_TMCS_2018_05_22.pdf

³⁶ Lásd részletesen: Fejlesztési koncepció-javaslat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011-2041) végrehajtásának elősegítéséről a 2015-2020. időszak tervezéséhez Szerkesztette: Bódy Éva, Cserti-Szauer Csilla, Dávid Andrea, Fehér Ildikó, dr. Juhász Péter és dr. Sziklai István http://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/09/Koncepcio_javaslat_kivaltas_2015_06.pdf (utolsó letöltés: 2018.05.21)

3.3.2 Komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások

A támogatott lakhatás komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatásai: felügyelet, étkeztetés, gondozás, készségfejlesztés, tanácsadás, pedagógiai segítségnyújtás, gyógypedagógiai segítségnyújtás, szállítás, háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás, mely szolgáltatások konkrét tartalma a *Szakmai rendelet 2. § l) pontja* alatt került részletes kifejtésre.

A komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások vonatkozásában jelen szaktanulmány részletesen elemzi az igénybevétel alapjával, a szolgáltatási elemek tartalmi meghatározásával, a szolgáltatási elemek egymástól és a támogatott lakhatás szolgáltatási körén kívül eső szolgáltatásoktól való elhatárolásával, a szolgáltatások kiszereződésével kapcsolatos gyakorlati és szabályozási problémákat.

3.3.2.1 A komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások igénybevétele

A támogatott lakhatásban kilenc szolgáltatási elemet a fenntartó az igénybevevő **komplex szükségletfelmérése alapján, erre vonatkozó igény esetén köteles biztosítani:**

Jogsabályi háttér:

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

Támogatott lakhatás

*75. § (1) A támogatott lakhatás a fogyatékos személyek, a pszichiátriai betegek - ide nem értve a demens személyeket - és a szenvedélybetegek részére biztosított ellátás, amely az életkornak, egészségi állapotnak és önellátási képességnek megfelelően, az ellátott önálló életvitelének fenntartása, illetve elősegítése érdekében **biztosítja***

a) a lakhatási szolgáltatást,

*b) az önálló életvitel fenntartása, segítése érdekében a mentálhigiénés, szociális munka körébe tartozó és egyéb **támogató technikák alkalmazásával végzett esetvitelt,***

*c) a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevételében való **segítségnyújtást,***

*d) az ellátott **komplex szükségletfelmérése alapján, erre vonatkozó igény esetén***

da) a felügyeletet,

db) az étkeztetést,

dc) a gondozást,

dd) a készségfejlesztést,

de) a tanácsadást,

df) a pedagógiai segítségnyújtást,

dg) a gyógypedagógiai segítségnyújtást,

dh) a szállítást,

di) a háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtást.

A szolgáltatási elemek igénybevétele

3.3.2.2 A szolgáltatási elemek tartalmi meghatározása:

A támogatott lakhatás szolgáltatásainak végrehajtási rendeleti szintű kibontása terén a jelen jogi szabályozásban azonosítható probléma, hogy a *Szakmai rendelet* „A támogatott lakhatás szolgáltatásai és személyi feltételei” (*Szakmai rendelet 110/G. §*) cím alatt a támogatott lakhatás kötelező szolgáltatásai közül rögzíti az esetvitelt, mint kötelező szolgáltatást, de még utalás szinten sem tér ki a támogatott lakhatás többi kötelező és komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatási elemére. A *Szakmai rendelet* „A támogatott lakhatás szolgáltatásai és személyi feltételei” cím alatt rögzíti, hogy „a társadalmi életben való részvétel segítése érdekében az ellátotti csoport társadalmi érdekképviselőjét biztosító szervezet, illetve az általa javasolt tapasztalati szakértő a szolgáltatást nyújtóval együttműködhet” (*Szakmai rendelet 110/H. §*), de „a közszolgáltatások és a társadalmi életben való részvételt segítő más szolgáltatások igénybevételében való segítségnyújtás” támogatott lakhatási kötelező szolgáltatás (*Szoctv. 75. § (1) bekezdés c) pontja*) általános tartalmát, azt, hogy

milyen tevékenységek meríthetik ki ezt a szolgáltatást sem itt, sem a szakmai rendelet más részében nem fejt ki részletesen.

A szolgáltatási elemek tartalmával kapcsolatosan az igénybevevők, szolgáltatók, felmérők körében felvett interjúk (*TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018*) azt tükrözik, hogy a szolgáltatási elemek az érthetőség és a gyakorlati használhatóság szempontjából „nincsenek következetesen végig gondolva, kidolgozva, a szolgáltatási elemek jogszabályi tartalma”.

„Mi lesz pontosan a felügyelet és mi minősül gondozásnak, mit jelent az, hogy a gondozásnak önmagában van egy felügyelet jellegű eleme? Adunk-e a gondozásnak felügyelet jellegű tartalmat? (...) A nagyintézmény folyamatosan felügyeletet biztosít. Készségfejlesztés és gondozás, mint szolgáltatási elemek, hasonló problémával jelentkeznek, vagy a készségfejlesztés (gyógypedagógus végzettség) és pedagógiai segítségnyújtás (pedagógus végzettség). Ezek az elemek nagyon erősen lefedik egymást és szakmától függ ki mit ért alatta. Az étkeztetés is problémás, mert az étkeztetésnek is van gondozási tartalma. (...) A finanszírozás és a szolgáltatások kérdése nehézkes, nem összeegyeztethető. A szolgáltatóknak az lesz az érdeke, hogy a drága fizetős szolgáltatás domináljon” (*TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018*).

Az, hogy konkrétan mely tevékenységek tartoznak egy adott szolgáltatási elem alá jelenleg is éles szakmai viták tárgya. További gyakorlati problémaként fogalmazódott meg, hogy nincsen pontos illeszkedés a szolgáltatási elemek között, és hogy vannak olyan szolgáltatási szükségletek, amelyekre a szolgáltatási elemek jelenlegi rendszere nem reagál, vagy túlreagál.

Az „alapápolás” és „szakápolás” elhatárolásának kérdésköre:

Problémaként jelentkezik az alapápolás (nem egészségügyi szakápolás) kérdésköre, tekintettel arra, hogy maga az ápolás nem jelenik meg, mint szolgáltatási elem, de számos szolgáltatási elemnek van alapápolási (nem egészségügyi szakápolási) tartalma. Támogatott lakhatás keretében a személyes gondozási szükségletek kielégítésére a gondozás és a háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás tartoznak bele, melyek tartalmát a jogszabály meghatározza:

1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

*2. § ld) **gondozás:** az igénybe vevő bevonásával történő, tervezésen alapuló, célzott segítség mindazon tevékenységek elvégzésében, amelyeket saját maga tenne meg, ha erre képes lenne, továbbá olyan rendszeres vagy hosszabb idejű testi-lelki támogatása, fejlesztése, amely elősegíti a körülményekhez képest legjobb életminőség elérését, illetve a családban, társadalmi státuszban való megtartását, visszailleszkedését,*

*lh) **háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás:** az igénybe vevő segítése mindennapi életvitelében, személyes környezete rendben tartásában, mindennapi ügyeinek intézésében, valamint a személyes szükségleteinek kielégítésére szolgáló lehetőségek és eszközök biztosítása, ha ezt saját háztartásában vagy annak hiányában nem tudja megoldani.*

Az ápolás nem szolgáltatási elem, de szociális intézményben (külön szakápolási engedély hiányában) csak olyan ápolási tevékenységek végezhetők, amelyek nem tartoznak a szakápolási feladatok keretébe. A támogatott lakhatásban biztosított egészségügyi ellátás keretében az alábbi kezeléshez való hozzájárulásról kell gondoskodni:

- **szakorvosi, illetve sürgősségi ellátáshoz való hozzájárulásról,**
- **kórházi kezeléséhez való hozzájárulásról.**

Továbbá a **gyógyászati segédeszközök biztosításáról** kell gondoskodni a komplex szükségletfelmérés eredménye alapján:

1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet 110/I. § (1) A támogatott lakhatásban biztosított egészségügyi ellátás keretében az 50. § (2) bekezdés d) és e) pontja szerinti kezeléshez való hozzájárulásról, valamint az 50.

§ (2) bekezdés g) pontja szerinti gyógyászati segédeszközök biztosításáról kell gondoskodni a komplex szükségletfelmérés eredménye alapján.

(2) A gyógyászati segédeszközök költségeit az igénybevevő viseli. Amennyiben a gyógyászati segédeszközök költségeinek viselésére az igénybevevő jövedelmi helyzete alapján nem képes, azt az intézmény viseli.

(3) A 9. számú melléklet szerinti nyilvántartó lapot a komplex szükségletfelmérés eredménye alapján kell kitölteni az ellátás megkezdésekor, valamint a nyilvántartó lapon szereplő adatokban bekövetkező változások esetén.

A támogatott lakhatás **egyéb egészségügyi ellátásra nem köteles**, az **egészségügyi ellátás, szakápolás külön engedélyköteles tevékenységek**.

A szakápolási tevékenységek nem végezhetők szociális szolgáltatás keretében. Ezek az *otthoni szakápolási tevékenységről* szóló 20/1996. (VII. 26.) NM rendeletben meghatározott szakápolási tevékenységek, mint például: *dekubitalódott területek, fekélyek szakápolási feladatai, tracheális kanül tisztítása, betét cseréje, a tevékenység tanítása* etc.³⁷

Mivel az egészségügyi ellátás, a szakápolás külön engedélyköteles tevékenységek, így vagy az intézmény fenntartó gondoskodik saját fenntartásban a szükséges engedély megszerzéséről, a szakápolási feladategység finanszírozásáról és alkalmaz kötelező létszámnormán felül egészségügyi szakembert, vagy a konkrét hozzáférést megszervezi az egészségügyi szolgáltatásokhoz.

A foglalkoztatási lehetőség biztosításának kérdésköre:

A kötelezően nyújtandó szolgáltatások és a komplex szükségletfelmérés szerint nyújtandó szolgáltatások körét a Szocvtv. 75 § (1) bekezdése pontosan meghatározza, amellyel azonban nincsen teljesen összhangban a Szakmai rendelet „*támogatott lakhatás szakmai feladatai*” szakasza, mert a támogatott lakhatásnak nem szolgáltatási eleme a foglalkoztatás egyik formája sem (a foglalkoztatáshoz csak a hozzáférést kell biztosítani), ugyanakkor a Szakmai rendelt 110/D. § b) pontja alapján a szolgáltatás során biztosítani kell a foglalkoztatást, abban az esetben, ha a komplex szükségletfelmérés eredményének megfelelő foglalkoztatási lehetőség rendelkezésre áll. „*A biztosítani kell*” fordulat ebben az esetben félrevezető, hiszen a támogatott lakhatás fenntartója a támogatott lakhatás keretében a foglalkoztatásra finanszírozást nem igényelhet (a jellemző foglalkoztatási formák például a fejlesztő foglalkoztatás, megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása külön engedély alapján folytathatók, külön jogszabály szerinti finanszírozással) a foglalkoztatási lehetőségekhez a támogatott lakhatásban csak a hozzáférést kell biztosítani.

Ugyancsak értelmezési bizonytalanságot okoz a Szakmai rendelt 110/D. § e) pontja, melynek értelmében a szolgáltatás során biztosítani kell az ellátást igénybevevő szükségletei szerinti szolgáltatások elérhetőségének megkönnyítését, ide értve az önálló életvitel kialakítását segítő képzésekhez, programokhoz való hozzáférést. Ebben a vonatkozásban fontos, hogy az igénybevevő szükségletei szerinti szolgáltatások közül van, amit a támogatott lakhatás fenntartójának biztosítania kell, és van, amelyekhez a hozzáférést kell biztosítani (ezek jellemzően a foglalkoztatási, képzési, egészségügyi, szabadidős, sport és kulturális szolgáltatások, egyéb közszolgáltatások).

Javaslatok a szolgáltatási elemek meghatározására

Kétségtől nagy dilemma a szolgáltatási elemek elhatárolása, a protokoll jelenleg egy bekezdésben ad javaslatot arra, hogy hogyan lehet különválasztani a szolgáltatási elemeket. A szolgáltatási elemek illeszkedését és elhatárolását nem jogszabályban, hanem módszertani segédanyagok formájában lenne célszerű kifejteni, továbbá időszerű a protokoll felülvizsgálata is, melynek keretében az elhatárolás főbb elveire minden szolgáltatási elem tárgyalásánál érdemes konkrét példákat lefektetni.

³⁷ 1. számú melléklet a 20/1996. (VII. 26.) NM rendelethez, Az otthoni szakápolás keretében ellátható feladatok

Fontos annak felülvizsgálata is, hogy melyek azok a szolgáltatási szükségletek, amelyekre még nem reagál a jelenlegi szabályozás, illetve fontos azon szolgáltatások fejlesztésében az állami szerepvállalás erősítése melyek az igénybevevők szükségleteinek megfelelő intenzitásban és kapacitásban való elérhetősége akadályozott (azaz nem áll rendelkezésre megfelelő kapacitásban és minőségben szolgáltatás).

A *Javaslatcsomag az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018)* a szociális és támogató szolgáltatások témakör alatt hangsúlyozza, hogy „a teljes kitagoláshoz szükséges a támogatói szolgálati rendszer megerősítése. Ehhez elengedhetetlen a forrásbővítés és a személyes szükséglet alapú finanszírozás bevezetése azért, hogy fokozott támogatásra is lehessen reagálni az alapellátás keretében. Annak érdekében, hogy 24 órában elérhetőek legyenek az alapellátások a vonatkozó jogszabályok módosítása, valamint a meglévő kapacitások növelése és feltöltése is szükséges az ország egész területére kiterjedően. Utóbbi eléréséhez szükséges az atipikus foglalkoztatási viszonyok (2, 4, 6, 8 órás alkalmazási forma; két, vagy három műszakban) és piaci alapú bérezés bevezetése, valamint a meglévő eszközpark fejlesztése.”³⁸

A TL szolgáltatások körét érintően ellentmondás azonosítható a Szociális Törvény és a Szakmai rendelet között. Szükséges a Szociális Törvény és a Szakmai rendelet szolgáltatások körére vonatkozó szakaszának (a *Szoctv.75.§* és a *Szakmai rendelet 110/D. §*) összehangolása, annak érdekében, hogy egyértelművé váljon, hogy melyek azok a szolgáltatások, amelyeket a komplex szükségletfelmérés szerint a fenntartó köteles biztosítani (amelyek vonatkozásában értelemszerűen költségvetési támogatásra is jogosult, és amelyekre nézve térítési díjat állapít meg), és melyek azok, amelyekhez a hozzáférést köteles biztosítani. Továbbá indokolt a hozzáférés biztosításának tartalmi meghatározása, mert ez igen széles tevékenységi kört takarhat, az információnyújtástól kezdve, a szervezésig, vagy akár a mentorálásig, beilleszkedés segítésegig.

3.3.2.3 A „kiszereződés” kérdésköre:

A támogatott lakhatásban a fenntartónak lehetősége van arra, hogy szolgáltatásszervezés keretében a komplex szükségletfelmérés szerinti kilenc szolgáltatási elemet (azok mindegyikét vagy valamelyikét) saját fenntartásban vagy „kiszereződés” (megállapodás) útján biztosítsa. A szolgáltatási elemeket a fenntartó biztosíthatja:

- fenntartó maga saját fenntartásban a támogatott lakhatás részeként
- a fenntartó maga, saját fenntartásában álló szociális szolgáltatások útján
- kiszereződés: szociális szolgáltatást nyújtó szolgáltatóval, intézménnyel kötött megállapodás útján
- az intézményi szolgáltatások intézményen kívüli szervezet által történő ellátásának szabályai szerint, intézményen kívüli szervezettel kötött megállapodás útján

Jogszabályi háttér:

*Szoctv. 75. § (2) Az (1) bekezdés d) pontja szerinti **szolgáltatási elemeket a fenntartó***

a) a (3) bekezdés szerinti szociális szolgáltatást nyújtó szolgáltatóval, intézménnyel a szolgáltatási elem nyújtására kötött megállapodás útján,

b) a támogatott lakhatás részeként, a szakmai létszám és tárgyi feltételek teljesítésével,

c) a szintén saját fenntartásában álló, (3) bekezdés szerinti **szociális szolgáltatások útján, vagy**

d) az (1) bekezdés d) pontja szerinti szolgáltatási elemekre kiterjedő tevékenységi köre szerinti, a **szolgáltatói nyilvántartásba véglegessé vált döntéssel bejegyzett szervezet útján, az**

³⁸ *Javaslatcsomag az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018)* https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossgaguji_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

intézményi szolgáltatások intézményen kívüli szervezet által történő ellátásának szabályai szerint biztosíthatja.

(3) A (2) bekezdés a) és c) pontja szerinti esetben

a) a felügyeletet jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, támogató szolgáltatás vagy nappali ellátás,

b) az étkeztetést étkeztetés vagy nappali ellátás,

c) a gondozást házi segítségnyújtás, közösségi alapellátás, támogató szolgáltatás vagy nappali ellátás,

d) a készségfejlesztést közösségi alapellátás, támogató szolgáltatás vagy nappali ellátás,

e) a tanácsadást közösségi alapellátás, támogató szolgáltatás, nappali ellátás vagy család- és gyermekjóléti szolgáltatás,

f) a pedagógiai segítségnyújtást támogató szolgáltatás, nappali ellátás, család- és gyermekjóléti szolgáltatás vagy gyermekek napközbeni ellátása,

g) a gyógypedagógiai segítségnyújtást támogató szolgáltatás, nappali ellátás vagy család- és gyermekjóléti szolgáltatás,

h) a szállítást támogató szolgáltatás vagy falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás,

i) a háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtást házi segítségnyújtás, nappali ellátás vagy támogató szolgáltatás nyújtására a szolgáltatói nyilvántartásba bejegyzés alapján jogosult szervezet útján lehet biztosítani.

(4) A (2) bekezdés d) pontja szerinti esetben a szolgáltatási elemek olyan, a tevékenységi köre szerinti, a szolgáltatói nyilvántartásba véglegessé vált döntéssel bejegyzett szervezet útján láthatóak el, amelynek szolgáltatói nyilvántartásba bejegyzett adatai között azonosíthatóan szerepel az (1) bekezdés d) pontja szerinti tevékenység megnevezése.

Szoctv. 122/B. § (1) A **szertződéses szolgáltatások alapján kötött szerződés tartalmazza**

a) a szolgáltató nevét, székhelyét és adószámát,

b) szükség esetén az adott tevékenység végzésére jogosító hatósági engedélyt vagy a szakképzettséget igazoló irat adatait;

c) a szolgáltatás formáját, a szolgáltatással érintett intézmény(ek) körét, valamint a szolgáltatást biztosító nyilatkozatát arra nézve, hogy a szolgáltatásra vonatkozó, külön jogszabályban meghatározott szakmai követelményeket ismeri;

d) a szolgáltatást nyújtó részéről az arra vonatkozó nyilatkozatot, hogy az ellátottak adatainak vonatkozásában az adatvédelmi jogszabályi rendelkezéseket betartja és betartatja;

e) a szolgáltatásért járó díj mértékére, fizetésére vonatkozó szabályokat;

f) az adatszolgáltatási kötelezettség teljesítésére vonatkozó szabályokat;

g) szerződésszegés esetén a szolgáltatás folyamatos biztosítására vonatkozó feltételeket, illetve a kártérítés mértékére vonatkozó megállapodást;

h) a szerződés felmondásának szabályait, a felmondás határidejét, figyelemmel a szolgáltatás folyamatos biztosításának kötelezettségére;

i) a szolgáltatás alvállalkozásba adásának tilalmát kimondó rendelkezést;

j) a szolgáltatással kapcsolatosan az intézmény tájékoztatásának formáját, módját, körét, az intézmény vezetőjének jogosítványait a szolgáltatás biztosításával kapcsolatos vitás kérdések rendezését;

k) a vitás kérdések rendezésének eljárási szabályait;

l) a szolgáltatást biztosító szervezet nyilatkozatát arról, hogy lejárt köztartozása nincs, valamint nyilatkozatot a számlaszámáról, illetve a megállapodás megkötéséhez szükséges egyéb adatokról.

(2) Amennyiben a fenntartó, illetve az önállóan gazdálkodó intézmény vezetője megállapítása szerint a szolgáltató nem megfelelő színvonalon végzi a tevékenységét, felszólítja a szolgáltatót a szerződés szerinti teljesítésre, majd kezdeményezi a szerződés felmondását.

A kiserződés kérdéskörén belül az „intézményen kívüli szervezettel kötött megállapodás” lehetősége (Szoctv. 75.§ (2) bekezdés d) pontja) értelmezési bizonytalanságot okoz a gyakorlatban. A jogszabály

értelmében lehetőség van arra, hogy a fenntartó a komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatásokat a szolgáltatói nyilvántartásba véglegessé vált döntéssel bejegyzett szervezet útján, az intézményi szolgáltatások intézményen kívüli szervezet által történő ellátásának szabályai szerint biztosíthatja, ha a szolgáltató tevékenységi köre az adott szolgáltatási elemre kiterjed. Az értelmezési bizonytalanság oka:

- a jogszabály „szolgáltatói nyilvántartásba véglegessé vált döntéssel bejegyzett szervezet” megjelölést használ, így nem egyértelmű, hogy ez csak a Szocvtv. szerinti szociális szolgáltatás, vagy a Gyvt. szerinti gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység is lehet-e. Az sem egyértelmű, hogy itt bármilyen szociális vagy gyermekvédelmi szolgáltatás szóba jöhet-e függetlenül attól, hogy alap vagy szakosított ellátást nyújt. Itt nem határozza meg a jogszabály azt, hogy az egyes szolgáltatási elemek vonatkozásában mely szolgáltatások a relevánsak, és ez ahhoz vezet, hogy gyakorlatilag bármely szociális vagy gyermekjóléti szolgáltatással nyitva áll a megállapodás lehetősége, mert értelmezhető így a jogszabály.
- további bizonytalanságot okoz, hogy a jogszabály kiköti, hogy ebben az esetben „az intézményi szolgáltatások intézményen kívüli szervezet által történő ellátásának szabályai szerint” kell biztosítani a szolgáltatást. A jogszabály értelmében a szolgáltatások intézményen kívüli szervezet általi biztosítása azt jelenti, hogy a támogatott lakhatás fenntartója a Szocvtv. 122/A.§ szerinti kiszereződéssel biztosítja a szolgáltatási elemeket. Ebben az esetben a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény fenntartója vagy az önállóan gazdálkodó intézmény vezetője az intézmény által biztosítandó egyes szolgáltatásokat intézményen kívüli szervezet igénybevételeivel – legfeljebb öt éves időtartamra kötött szerződés alapján – elvégezetheti (Szocvtv. 122/A. § (1) bekezdés). Ez azért ellentmondásos, mert a támogatott lakhatás szolgáltatási struktúrájában eleve csak a lakhatás, az esetvitel, és a társadalmi részvétel segítése a kötelező elem, a komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatásokat egyébként is kiszereződheti a szolgáltató, és ott nincs is 5 éves időtartam megkötés. További ellentmondást okoz, hogy a jogszabály meghatározza, hogy *különösen (de nem kizárólagosan) melyek minősülnek szerződéses szolgáltatásoknak*: mosatás, takarítás, étkeztetés, könyvelés, karbantartási feladatok elvégzése, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás esetén a jelzőrendszer működtetése, családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatás esetében a Gyvt. 40/A. § (4) bekezdésében meghatározott szolgáltatások. Itt kérdésként merül fel, hogy a támogatott lakhatás komplex szükségletfelmérés szerinti összes szolgáltatási eleme minősülhet olyan szolgáltatásnak, amelyet a támogatott lakhatás fenntartója bármely szolgáltatóval (azaz nem csak alapszolgáltatást nyújtó szervezettel) kiszereződhet? Ha ez így van, akkor okafogyottá válna, hogy a jogszabály (Szocvtv. 75. § (1) a) pontja) megköti, hogy mely szolgáltatási elem esetében melyek a releváns alapszolgáltatások, amelyekkel a fenntartó megállapodást köthet.

Javaslatok a TL szolgáltatások „kiszereződési” rendszerét érintően

A támogatott lakhatásban a komplex szükségletfelmérés alapján nyújtandó szolgáltatások biztosításának formáin belül pontosítani szükséges, hogy a Szocvtv. 75.§ (2) bekezdés d) pontja (szerződés intézményen kívüli szolgáltatásokkal) alapján pontosan milyen szolgáltatókkal – szociális illetve gyermekjóléti, gyermekvédelmi – és azon/azokon belül milyen ellátási típusokkal jöhet létre megállapodás.

Fontos a Szocvtv. 75.§ (2) bekezdés d) pontja (szerződés intézményen kívüli szolgáltatások szabályai szerint) és a Szocvtv. 75.§ (2) bekezdés a) pontja (szerződés alapszolgáltatásokkal) szerinti lehetőségek közötti konzisztencia megteremtése, azaz mindkét esetben legyen egyértelmű, hogy határozott és határozatlan időre is létrejöhet a szerződés, illetve mindkét esetben legyen biztosított a megállapodás tartalmi elemeinek a rögzítése.

Jelenleg a megállapodás tartalmi elemeit csak a Szocvtv. 75.§ (2) bekezdés d) pontja (szerződés intézményen kívüli szolgáltatások szabályai szerint) rögzíti (Szocvtv. 122/B. § (1) bekezdése), holott a

szolgáltatók részéről régóta felmerülő igény, hogy szabályozva legyen megállapodások tartalma Szocvtv. 75.§ (2) bekezdés a) pontja szerinti (szerződés alapszolgáltatásokkal) esetben is. A megállapodások tartalmának szabályozása azért is fontos, mert a működési nyilvántartásba vétel (engedélyeztetés) során abban az esetben, ha a fenntartó a szolgáltatásokat megállapodás útján biztosítja, akkor csatolni kell a megállapodást.³⁹(Lásd még erre vonatkozó javaslat: Erdős - Gazsi – Kőnig, Problémafelvetések 2014:14).

3.3.3 A szolgáltatási gyűrű kiépítése a támogatott lakhatásban

Magát a szolgáltatási gyűrű fogalmát a szociális törvény és a végrehajtási rendeletei nem határozzák meg. Az intézményi szolgáltatási gyűrű terv és a szolgáltatásfejlesztési terv fogalmát a 1023/2017. (I. 24.) Korm. határozat alapján elfogadott, a fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló 2017-2036. évekre vonatkozó hosszú távú koncepció lefekteti, mely meghatározásokat az Intézményi férőhely kiváltási terv módszertani útmutató (a továbbiakban: IFKT) továbbfejlesztett a tervezés logikai rendjét figyelembe véve alapos elemzést követően.⁴⁰

- Az **IFKT szolgáltatási gyűrű terv** a lakók és munkatársak, valamint a környezet és a potenciális ingatlanok felmérése alapján meghatározza a kiváltás után (támogatott lakhatásban való működés során) **folyamatosan biztosítandó szociális, egészségügyi és foglalkozási rehabilitációs, és egyéb sport, kulturális, szabadidős szolgáltatásokat**, melyekhez hozzárendeli az azok nyújtásához szükséges szolgáltatástípusokat (szolgáltatókat), figyelembe véve a szolgáltatás lakhatás céljából szolgáló ingatlanból történő elérhetőségét. A terv a támogatott lakhatás szolgáltatási környezete szempontjából releváns és a településen meglévő szolgáltatók mindegyike vonatkozásában tartalmazza a fenntartás formáját (saját vagy más, külső fenntartó fenntartásában) továbbá a hozzáférés rendelkezésre álló jellemzőit (meglévő kapacitás, közösségi közlekedéssel való elérhetőség, az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítottasága, akadálymentesség). A terv azonosítja a szolgáltatási hiányterületeket. A hiányterületek azonosítása esetén felméri, hogy a településen van-e az adott szolgáltatás fejlesztésére irányuló pályázat megvalósítás folyamatban, vagy tervezés alatt (Intézményi férőhely kiváltási terv módszertani útmutató (a továbbiakban: IFKT Módszertan):256).⁴¹
- Az **IFKT szolgáltatásfejlesztési terv módszertan** tartalmazza a támogatott lakhatási szolgáltatásokhoz kapcsolódó szolgáltatási gyűrű minden egyes eleme esetében, hogy azt a támogatott lakhatást tervező szolgáltató/intézmény saját fenntartásában a szolgáltatás részeként vagy saját fenntartású szolgáltató útján, vagy külső partner (önkormányzat, egyház, egyéb civil) bevonásával tervezi nyújtani. A terv minden, a támogatott lakhatásban tervezett szolgáltatás esetében részletesen tartalmazza a szolgáltatások személyi-tárgyi feltételeit, a hozzáférés módját, továbbá a szükséges fejlesztési igényeket, azok megvalósíthatóságának feltételeit, ütemezését, forrását, módját (IFKT Módszertan 2017:256).

³⁹ Támogatott lakhatás esetén a működési nyilvántartásba vételre irányuló eljárás során csatolni kell a vonatkozó megállapodás másolatát, ha az Szt. 75. § (1) bekezdés d) pontja szerinti szolgáltatásokat az Szt. 75. § (2) bekezdés a) és d) pontja alapján biztosítják. Lásd: 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről, 5. melléklet a 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelethez, Az engedélyes bejegyzése iránti kérelemhez csatolandó iratok 2.4.2. pont.

⁴⁰ Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. (2017) Intézményi férőhely kiváltási terv módszertani útmutató. Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. / Letölthető: <http://fszk.hu/szakmai-tevekenysegek/intezmenyi-ferohely-kivaltas/tars-projekt-efop-1-9-1/tars-ifkt/intezmenyi-ferohely-kivaltasi-terv-modszertani-utmutato/>

⁴¹ Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. (2017) Intézményi férőhely kiváltási terv módszertani útmutató. Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. / Letölthető: <http://fszk.hu/szakmai-tevekenysegek/intezmenyi-ferohely-kivaltas/tars-projekt-efop-1-9-1/tars-ifkt/intezmenyi-ferohely-kivaltasi-terv-modszertani-utmutato/>

Az *IFKT Módszertan* egyértelmű útmutatást ad arra nézve, hogy mely szociális, egészségügyi és foglalkozási rehabilitációs, és egyéb sport, kulturális, szabadidős szolgáltatások tartoznak a szolgáltatási gyűrűbe, és hogy milyen előremutató szempontokat kell figyelembe venni annak tervezésekor. A Szakmai rendelet előírja, hogy az 50 fő feletti fogyatékos személyek, pszichiátriai és szenvedélybetegek ápoló-gondozó otthona esetében **intézményi férőhely kiváltási tervet** kell készíteni,⁴² ugyanakkor az *IFKT Módszertan* alkalmazását jelenleg a jogi szabályozás nem teszi kötelezővé.

A szolgáltatási gyűrű megfelelő kiépítésében problémát természetesen elsősorban nem csupán a fentiekben elemzett jogi inkonzisztenciák okoznak. Az alapszolgáltatások, egészségügyi ellátások és közszolgáltatások rendelkezésre állásának, illetve fejlesztésének mind az újonnan létrejövő szolgáltatások, mind a férőhely kiváltási folyamat révén létrejövő struktúrák szempontjából meghatározó jelentősége van (*IFKT Módszertan:257-258*).

Kiemelten fontos volna, hogy bármilyen fejlesztés, ami a kiváltás kapcsán létrejön a helyi települési, megyei, régiós fejlesztésekkel összhangban, egymást erősítve történjen meg, valamint illeszkedjen a helyi szükségletekhez és adottságokhoz, ne egy elkülönült rendszerként működjön. Ehhez azonban nélkülözhetetlen a társterületek informálása és felkészítése erre az új típusú együttműködésre és ehhez szükséges erőforrásokat is rendelni. (*Javaslatétel, 2016.*)

A szolgáltatási gyűrű megfelelő kialakítását és működtetését támogató javaslatok

Javasolt, hogy az IFKT Módszertan kötelező alkalmazását jogszabály írja elő (jelenleg a jogszabály annyit rögzít a fentiek szerint, hogy az 50 főnél nagyobb intézmények kötelesek férőhely kiváltási tervet készíteni, de nem kötelesek azt az IFKT Módszertan alkalmazásával elkészíteni). Ennek fő indoka, hogy a szolgáltatások hozzáféréseinek, és az integráció elve érvényesülésének alapvető feltétele a szolgáltatási gyűrű megfelelő kialakítása. Az IFKT Módszertan alkalmazásának kötelezővé tételével elkerülhetővé válna, hogy olyan településekre (és települések peremterületére) terveznének telepíteni a férőhelykiváltás keretében lakhatási és szolgáltatási célú ingatlanokat, ahol a szolgáltatási gyűrű nem alakítható ki megfelelően mert az alapvető közszolgáltatások nem elérhetők az igénybevevők számára. (Természetesen az IFKT Módszertan alkalmazás jogszabályi előírása mellett fontos, a pályázati forrásból megvalósuló fejlesztések esetében az IFKT Módszertan szolgáltatási gyűrű kiépítésére, és közszolgáltatások elérhetőségére vonatkozó alapvetéseit a kiíró a ténylegesen figyelembe vegye, mint követelményt, és mint elbírálási szempontot.)

Javasolt, hogy a TL szolgáltatás nyilvántartásba vételére irányuló engedélyezési feltételek közé beépüljön a szolgáltatási gyűrű tervezésének és kiépítésének igazolása. Nagyon fontos lenne az is, hogy a Kormányhivatalok hatáskörébe tartozó szociális szolgáltatók, intézmények és hálózatok ellenőrzése⁴³ során kidolgozott ellenőrzési szempont szerint kerüljön értékelésre, hogy az intézményi szakmai program kötelező mellékletként elkészítendő intézményi férőhely kiváltási terv megfelel-e a jogszabályoknak valamint az IFKT Módszertan szerinti elveknek, elvárásoknak. Hiányos, homályos, önmagával ellentétben álló tervek esetében legyen lehetőség a korrekció előírására. Javasolt az is hogy az ellenőrzés során a szakmai programban foglaltak megvalósulása vagy a szolgáltatások szakmai megfelelőségének kérdésében a Kormányhivatal által kirendelhető szakértő a támogatott lakhatás szolgáltatásszervezésében és az IFKT Módszertan és IFKT terv vonatkozásában megfelelő ismerettel rendelkezzen.

⁴² 1/2017. (II. 14.) EMMI rendelet 30. § (2). Hatályos: 2017. II. 17-től

⁴³ Az ellenőrzésekre irányadó jogszabály: A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről szóló 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet (Sznr.)

3.4 JOGOSULTSÁGI KRITÉRIUMOK, KOMPLEX SZÜKSÉGLETFELMÉRÉS ÉS IGÉNYBEVÉTELI ELJÁRÁS A TÁMOGATOTT LAKHATÁSBAN

3.4.1 A KOMPLEX SZÜKSÉGLETFELMÉRÉS

A támogatott lakhatás a **komplex szükségletfelmérés**, illetve **fogyatékos személy** esetében az **alapvizsgálat és a komplex szükségletfelmérés** megtörténtét követően, annak eredménye alapján nyújtható. Amennyiben az ellátott ápolást, gondozást nyújtó intézményből vagy ápoló-gondozó célú lakóotthonból kerül támogatott lakhatásba, az ellátott komplex szükségletfelmérését – folyamatos ellátása mellett – az intézményvezető végzi el (*Szoctv. 75. § (6)-(7) bekezdése*).

Szakmailag vitatható annak a jogszabályi rendelkezésnek az indokoltsága, hogy amennyiben *“az ellátott ápolást, gondozást nyújtó intézményből vagy ápoló-gondozó célú lakóotthonból kerül támogatott lakhatásba, az ellátott komplex szükségletfelmérését az intézményvezető végzi el”*, tekintettel arra, hogy a férőhelykiváltás folyamatában garanciális jelentősége lenne annak, hogy az igénybevevők szükségletfelmérését az általános szabályok szerint 2 személy végezze el. A szükségletfelmérés általános szabályai értelmében a szükségletfelmérést 2 fő végzi (*1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről 110/B. § (2) bekezdés: “A komplex szükségletfelmérést az intézményvezető által az intézmény munkatársai közül kijelölt személy és az intézményvezető kérésére a Főigazgatóság által kijelölt személy együtt végzi. A komplex szükségletfelmérés elvégzésére a Főigazgatóság részéről az egyes szociális szolgáltatásokat végzők képzéséről és vizsgakövetelményeiről szóló miniszteri rendelet szerinti komplex támogatási szükségletmérő képzés tanúsítványával rendelkező személy jelölhető ki.”*

A határozott vagy határozatlan időtartam kérdése – a komplex szükségletfelmérés relevanciája:

A *Szoctv. 75. § (9) bekezdés* értelmében támogatott lakhatás a komplex szükségletfelmérés alapján - határozott vagy határozatlan időtartamú. Ezzel kapcsolatban problémaként azonosítható, hogy sem a komplex szükségletfelmérés módszertana⁴⁴, sem pedig a *14. számú melléklet az 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelethez Komplex támogatási szükségletmérő eszköz összegző lap* alapján nem azonosítható, hogy a szükségletfelmérés során mely információk lehetnek döntőek abban, hogy az ellátás határozott vagy határozatlan időtartamú.

A komplex szükségletfelmérés a határozott-határozatlan idejű szolgáltatás létesítésére tartalmazhat javaslatokat de nem lehet döntő jelentőségű. A határozott, határozatlan időtartam kérdéskörében, például figyelembe kell venni azt is, hogy a jelenleg hatályos szabályozás talaján vannak olyan TL szolgáltatók, amelyek határozott idejű bejegyzéssel rendelkeznek: *ha a lakhatási szolgáltatást biztosító ingatlan használatának joga határozott időre szól akkor a működést engedélyező szerv támogatott lakhatás esetén a lakhatási szolgáltatást biztosító adott ingatlant arra az időszakra jegyzi be, ameddig az ingatlan az engedélyes használatában van* (Lásd: 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről 10. § (1) bekezdés).

Jogorvoslati lehetőségek – komplex szükségletfelmérés: Ha az ellátást igénybevevő a komplex szükségletfelmérés eredményével nem ért egyet, azt az **intézményvezetőhöz benyújtott kérelme** alapján **meg kell ismételn**i. A megismételt felmérést olyan, a jogszabály szerint arra jogosult személyek végezhetik, akik nem vettek részt az ellátást igénybevevő korábbi komplex szükségletfelmérésében. Ha az intézményben nincs ilyen kijelölhető személy, a Főigazgatóság két személyt jelöl ki (Lásd: *1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális*

⁴⁴ Emberi Erőforrások Minisztériuma (2017) Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz.

intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről 110/B. § (4) bekezdés). A szolgáltatási elemek igénybevételével kapcsolatosan probléma, melyet a *TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018)* is alátámaszt, hogy a lakók (igénybevevők részéről) általános az a kérdésfelvetés, hogy kötelesek-e a komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatást igénybe venni, tekintettel arra, hogy a törvényszöveg alapján csak az arra vonatkozó igény esetén nyújtja a szolgáltató az adott szolgáltatást (lásd: *Szoctv. 75. § (1) d) pont*). A kérdésfelvetés megjelent a *Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság által összeállított gyakran ismételt kérdések* körében is: *Igénybevevő önálló döntése alapján nem kívánja igénybe venni az egyes szolgáltatásokat a magasabb térítési díj miatt. Mi a teendő ebben az esetben?*⁴⁵ A hivatkozott Gyakran ismételt kérdések válaszádként rögzíti, hogy „A komplex szükségletfelmérés eredménye alapján, az ellátás igénybevételének megkezdése előtt a Megállapodásban – több más kötelező elem mellett – rögzíteni kell a nyújtandó szolgáltatási elemeket, valamint a személyi térítési díj megállapítására, fizetésére vonatkozó szabályokat, amelynek megkötéséhez az ellátást igénylő személy személyes jognyilatkozata szükséges. A Megállapodásban meghatározott az igénybevevő számára nyújtott szolgáltatási elemeket meg kell jeleníteni a Szolgáltatási tervben is, és ezt a szolgáltatóknak, szolgáltatóknak és az ellátást igénybevevőnek aláírásával egyaránt szükséges ellátni és teljesíteni. A támogatott lakhatás igénybevétele önkéntes, amennyiben az ellátott vagy törvényes képviselője nem fogadja el az ellátás nyújtásának jogszabályban meghatározott feltételeit, úgy nem köteles aláírni a Megállapodást, illetve a Megállapodás módosítását, ugyanakkor ebben az esetben nem jogosult a támogatott lakhatás igénybevételére. Ugyanakkor fontos felhívni az igénybevevő figyelmét, hogy a szolgáltatási elemek az egyéni szolgáltatási tervben rögzítésre kerülnek (melyet az igénybevevő illetve törvényes képviselője aláír, illetve az igénybevevő kérheti a komplex szükségletfelmérés felülvizsgálatát.)”

A komplex szükségletfelmérés szabályozási rendszerét és módszertani támogatását érintő javaslatok

A komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos értelmezési bizonytalanságok feloldása érdekében megnyugtatóbb lenne, hogy a szabályozásban az „arra vonatkozó igény esetén” fordulat az összes szolgáltatásra vonatkozna azzal, hogy az igénybevevő komplex szükségletfelmérése alapján az abban meghatározott szolgáltatási körben és intenzitásban veszi igénybe a szolgáltatásokat. A komplex szükségletfelmérés felülvizsgálatának kezdeményezésével kapcsolatban fontos, hogy a jogszabály névleg is a felülvizsgálat és ne a megismétlés kérelmezésének lehetőségét rögzítse. Javasolt, hogy a komplex szükségletfelmérés eredményének összegzése (összegző lap) tartalmazza a komplex szükségletfelmérés felülvizsgálatának lehetőségéről szóló tájékoztatást (azaz a jogorvoslati lehetőségekről szóló tájékoztatást). Ezen kívül garanciális jelentősége van annak, hogy a komplex szükségletfelmérés eredménye az ellátott (törvényes képviselője) részére igazolhatóan átadásra kerüljön, azaz jogszabályban rögzítésre kerüljön, hogy a komplex szükségletfelmérés összegző adatlapjának másolati példányát a komplex szükségletfelmérés megtörténtét követően át kell adni az igénybevevőnek, illetve a törvényes képviselőjének. Javasolt, hogy a vizsgálat felülvizsgálatát ne az intézményvezetőnél, hanem a fenntartónál kezdeményezhesse az ellátott (azaz formális másodfok biztosítása). Azt is nagyon fontos lenne felülvizsgálni, hogy magának a komplex szükségletfelmérésnek kezdeményezésére is jogosult legyen az igénybevevő.

Javasolt az is, hogy a jogszabály rögzítse, hogy a komplex szükségletfelmérés felülvizsgálatára a komplex szükségletfelmérés végzésére vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni. A jogorvoslat eljárásrendje szempontjából fontos a határidők rögzítése, azaz hogy az igénybevevő (illetve törvényes képviselője) hány napon belül kérheti a komplex szükségletfelmérés megismétlését (felülvizsgálatát). Javasolt, hogy az összegző lap rögzítse a felülvizsgálat időpontjának az esedékességét (ezt jogszabály meghatározza, de az igénybevevők tájékoztatáshoz való joga, illetve a

⁴⁵ http://szocialisportal.hu/web/guest/hir-megjelenito/-/journal_content/56/10181/132054?redirect=/ajanlasok (Utolsó letöltés: 2018.05.22.)

támogatott lakhatás intézményvezetője részéről a felülvizsgálatok esedékességének követése szempontjából ennek meghatározó jelentősége lenne). Praktikus okokból talán célszerű lenne az is, hogy az összegző lapok alapján, az intézményvezető tájékoztatná a Főigazgatóságot, hogy a következő évben az intézményi igénybevevők vonatkozásában hány fő komplex szükségletfelmérésének felülvizsgálata esedékes kapacitásszervezési szempontból.

Javasolt, hogy abban az esetben is, ha az ellátott ápolást, gondozást nyújtó intézményből vagy ápoló-gondozó célú lakóotthonból kerül támogatott lakhatásba, az ellátott komplex szükségletfelmérését az általános szabályok szerint 2 személy végezze el.

Javasolt, hogy konkrétan meghatározásra kerüljön jogszabályban, hogy a komplex szükségletfelmérés kezdeményezésekor a szükségelt felmérő számára milyen igénybevevői dokumentumok csatolandóak.

Komplex szükségletfelmérés módszertana⁴⁶: a felmért szükségletek „átfordítása” a szolgáltatási igényekre, illetve az órák/gyakoriságok (intenzitás) meghatározása terén szükséges a módszertan⁴⁷ fejlesztése.

A Fejlesztési koncepció-javaslat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011-2041) végrehajtásának elősegítéséről a 2015-2020. időszak tervezéséhez rögzíti, hogy szükséges a komplex szükségletfelmérés módszertanának felülvizsgálata az eddigi tapasztalatok alapján, a szükséges módosítások elvégzése, illetve a pszicho-szociális célcsoport és a súlyosan halmozottan sérült célcsoport igényeihez való adaptáció elvégzése.⁴⁸

3.4.2 IGÉNYBEVÉTELI ELJÁRÁS A TÁMOGATOTT LAKHATÁSBAN

A támogatott lakhatásban az igénybevételi eljárásra a Szocvtv. rendelkezésein túl a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999.(XI.24.) SzCsM rendelet (I.r.) szabályai irányadóak. A TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018) elemzése alapján a gyakorlatban problémát jelent, hogy a támogatott lakhatásban a jogosultsági kritériumok és az igénybevételi eljárás szabályozás között nincs teljes összhang:

- *A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999.(XI.24.) SzCsM rendelet (I.r.) a támogatott lakhatás igénybevételi szabályait külön nem tartalmazza, hanem a lakóotthonokra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni a kérelem benyújtására, és az igénybevételi eljárásra. A lakóotthonokra érvényes szabályok nem feltétlenül alkalmazhatóak értelmezési bizonytalanság nélkül a támogatott lakhatásra (Ti.: a lakóotthonokba belépők esetében nem kell komplex szükségletfelmérést végezni, a lakóotthon igénybevevője nem 16. életév alatti személy).*
- *Az I.r. a támogatott lakhatás esetében rögzíti, hogy az intézményvezető a támogatott lakhatás iránti igény teljesítéséről az igénybevevő házi orvosa (kezelő orvosa) véleményének figyelembevételével dönt (I.r.17. § (3.) bekezdés), holott az igény teljesíthetőségének megítélésben a komplex szükségletfelmérésnek van relevanciája a támogatott lakhatás esetében.*

⁴⁶ Emberi Erőforrások Minisztériuma (2017) Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz.

⁴⁷ Emberi Erőforrások Minisztériuma (2017) Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz.

⁴⁸ Lásd részletesen: Fejlesztési koncepció-javaslat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011-2041) végrehajtásának elősegítéséről a 2015-2020. időszak tervezéséhez Szerkesztette: Bódy Éva, Cserti-Szauer Csilla, Dávid Andrea, Fehér Ildikó, dr. Juhász Péter és dr. Sziklai István http://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/09/Koncepcio_javaslat_kivaltas_2015_06.pdf (utolsó letöltés: 2018.05.21)

- Nem tisztázott, hogy mi a viszonya a komplex szükségletfelmérésnek az előgondozáshoz. Itt tetten érhető az a probléma, hogy nem világos, hogy mikor és mely bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályok alkalmazandók a támogatott lakhatásra. Jelenleg az *Ir.* csak két konkrét esetben rögzíti, hogy ott a lakóotthonokra irányadó szabályokat kell alkalmazni, mégis a jogalkalmazásban az *Ir.* bentlakásos szabályait rendre alkalmazni rendelik az igénybevételi eljárás során (Pl.: A Támogatott lakhatás ellenőrzési szempontsora (NRSZH, 2016) egyértelműen rögzíti ezt a követelményt).

Javaslatok az igénybevételi eljárás szabályainak felülvizsgálatára

Javasolt az igénybevételi eljárás végrehajtási szabályainak felülvizsgálata: pontosan meg kell határozni a támogatott lakhatásra irányadó szabályokat (a jelen szabályozás szerint a TL-re is a bentlakásos intézményekre irányadó szabályok szerint történik az igénybevételi eljárás, nincsenek a TL újszerű, progresszív elemeit figyelembe vevő rendelkezések beépítve az igénybevételi eljárásba (például még utalás sincs a komplex szükségletfelmérésre, a természetes és professzionális támogatók azonosítására az igénybevételi eljárásban). Elvárás, hogy amennyiben az igénybevételi eljárás során az igénybevételi eljárásra vonatkozó jogszabály (*Ir.*) valamely bentlakásos intézményre vonatkozó szabály alkalmazását rendeli, akkor pontosan jelölje meg, hogy a szabály a támogatott lakhatásra irányadó.

3.5 SZEMÉLYI FELTÉTELEK TELJESÍTÉSE, KÉPESÍTÉSI ELŐÍRÁSOK, BÉREK, BÉRPÓTLÉKOK

A támogatott lakhatás személyi létszámfeltételei az alábbiak szerint határozhatóak meg: Az intézményvezető és az esetfelelős tartoznak a kötelező szakmai létszámba, emellett nagyon fontos szabály, hogy a támogatott lakhatás esetén, ha a fenntartó a szolgáltatási elemeket (gondozás, felügyelet, stb.) saját fenntartásban biztosítja a támogatott lakhatás szolgáltatás részeként (azaz nem támaszkodik a szolgáltatásnyújtásban alapszolgáltatásra) a szolgáltatási elemet nyújtó munkatársakat az adott alapszolgáltatásra meghatározott munkakörökben foglalkoztathatja.

Az 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről tartalmazza a támogatott lakhatás kötelező létszámfeltételeit és az azokhoz kapcsolódó képesítési előírásokat (Szakmai rendelet 110/G. §, 2. sz. melléklet, 3. sz. melléklet), mely szerint a működő támogatott lakhatásnak az alábbi létszámfeltételekkel kell rendelkeznie:

- Intézményvezető (intézményenként)
- Esetfelelős (1 esetfelelőshöz egyszerre 24 ellátott tartozhat)
- Szolgáltatási elemek nyújtásához kapcsolt szaklétszám:

Ha a fenntartó a komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatási elemeket saját fenntartásban biztosítja, a szolgáltatási elemet nyújtó munkatársakat az adott alapszolgáltatásra meghatározott munkakörökben foglalkoztathatja. (Példaként a gondozás szolgáltatási elemre adott alapszolgáltatás a nappali ellátás, így a gondozás esetében a nappali ellátásra meghatározott munkakörben és képesítési előírások szerint kell azt a munkatársat foglalkoztatni, aki a gondozás szolgáltatási elem nyújtásában közreműködik, amennyiben a fenntartó jelen példa szerint a gondozási szolgáltatási elemeket saját fenntartásban biztosítja a támogatott lakhatás szolgáltatás részeként.)

Amennyiben a szolgáltatásnyújtásban a fenntartó az irányadó alapszolgáltatásra támaszkodik, úgy a szolgáltatásnyújtásba bevont alapszolgáltatás fogja a személyi feltételeket biztosítani. A támogatott lakhatás tekintetében a fenntartónak a működés megkezdésének időpontjában, illetve az azt követő három hónapban az előírt személyi feltételekkel kell rendelkeznie. Ezt követően a létszámfeltételeket a komplex szükségletfelmérés összegző adatlapja szerint a szolgáltatás biztosításához szükséges

óraszámnak az összes ellátottra számított összege határozza meg.

A férőhely kiváltási folyamatban a megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok elemzésével részletesen foglalkozik *König Éva - Kovács Ibolya (2018) Az intézményi férőhely kiváltás EFOP-2.2-2. számú pályázati felhívására benyújtott szakmai tervek „megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok”, illetve „fenntartás” fejezeteinek elemzése* című tanulmánya.⁴⁹ A tanulmány dolgozói létszám elemzésével foglalkozó fejezete feltárja, hogy *a bentlakást nyújtó intézményeknél a működési költségek jelentős részét – közel. 70%-át – a bérek és járulékaik teszik ki. A fenntarthatóság szempontjából meghatározó, hogy az új struktúrának – támogatott lakhatásnak és a lakóknak nyújtott alapszolgáltatásoknak – hogyan fog alakulni a létszámigénye (König - Kovács 2018:15-18).*

Így garanciális jelentősége van annak, hogy a Támogatott Lakhatás szakmai létszámának foglalkoztatásához a szolgáltatók megfelelő támogatást kapjanak, de úgy hogy közben a közösségi ellátás alapelvei ne sérüljenek.

A szakmai létszám tervezésével és foglalkoztatásával kapcsolatban jelentkező gyakorlati problémák:

- **Ápoló gondozó, és orvos alkalmazásának kérdésköre:** A támogatott lakhatásban értelemszerűen nem jelenik meg kötelező létszámként az ápoló és az orvos létszám, mint más szakosított ellátás vonatkozásában (Kötelező létszám előírását lásd: *1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet 2. számú melléklete II. 2. táblázata*). Ennek oka, hogy a támogatott lakhatásban az egészségügyi alap- és szakellátáshoz való hozzáférésről kell gondoskodni, de azt nem a szolgáltató biztosítja. A problémát az okozza, hogy maradtak olyan joghelyek a szakmai létszám tervezésére irányadó szabályok között, amelyek értelmezhetőek lehetnek úgy, hogy mégis kell ápolót, orvost alkalmazni:

A Szakmai Rendelet 2. sz. melléklet a kiegészítő szabályok 8. pont alatt a szakosított ellátások vonatkozásában rögzíti:

„Működés megkezdésekor szakosított ellátások esetében - a drogbetegeket ellátó intézmény, a hajléktalanok átmeneti intézményei és a lakóotthon kivételével - három hónapig legalább az alábbi személyi feltételekkel kell rendelkezni: (...)

(...)

8.2. ápoló, gondozó munkakör

5 fő, orvos bejegyzés szerinti férőhelyre vetített létszám (...)

Jogi inkonzisztencia az *1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelethez 2. sz. melléklet II. 2. táblázata és a Kiegészítő szabályok* között tapasztalható, mert a szakosított ellátásokra vonatkozó szabály nem rögzíti kivételként a támogatott lakhatást, holott a támogatott lakhatás személyes gondoskodást nyújtó szakosított ellátás (*Szocvtv. 57. § (2) bekezdés e) pontja*), így a kiegészítő szabályok olvasója értelmezheti úgy, hogy a TL-re vonatkozik ez a szabály. Így indokolt a kiegészítő szabályokat módosítani az alábbiak szerint:

A Szakmai Rendelet 2. sz. melléklet a kiegészítő szabályok 8. pont:

„Működés megkezdésekor szakosított ellátások esetében - a drogbetegeket ellátó intézmény, a hajléktalanok átmeneti intézményei, a támogatott lakhatás és a lakóotthon kivételével - három hónapig legalább az alábbi személyi feltételekkel kell rendelkezni: (...)

(...)

8.2. ápoló, gondozó munkakör

5 fő, orvos bejegyzés szerinti férőhelyre vetített létszám (...)

⁴⁹ König Éva - Kovács Ibolya (2018) Az intézményi férőhely kiváltás EFOP-2.2-2. számú pályázati felhívására benyújtott szakmai tervek „megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok”, illetve „fenntartás” fejezeteinek elemzése. Budapest, Fogymatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft.

- **A gazdasági, pénzügyi feladatok ellátásának személyi feltételei nem állnak rendelkezésre:** A támogatott lakhatásban nincsen meghatározva a gazdasági, pénzügyi feladatok ellátásának létszám irányzásai, erre a dolgozói körre nincsenek alkalmazási előírások. (A gazdasági, pénzügyi feladatok ellátásának létszám irányzásait egyébként a bentlakásos intézmények esetében a *Szakmai rendelet 2. sz. melléklet kiegészítő szabályok 5. pontja* tartalmazza: gazdasági vezető, pénztáros, könyvelő etc.) A gazdasági, pénzügyi feladatok ellátásának költsége egyértelműen megjelenik a támogatott lakhatás működési költségvetésében. A szakmai és kiegészítő (technikai – pénzügyi feladatokat ellátó) dolgozók alkalmazásával a férőhelykiváltással érintett intézményekben egyértelműen számolnak (*Lásd részletesen: König - Kovács 2018:15-18*), de az újonnan létrejövő támogatott lakhatás szolgáltatások esetében is szükség van technikai háttérszemélyzetre (hiszen a pénzügyi feladatok ellátásának és az épületek napi szintű technikai problémáinak elhárítása, kisebb javítások és felújítások költsége a támogatott lakhatásban is számottevő).

- **Munkahelyi pótlék kérdésköre:** *A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról szóló 257/2000. (XII. 26.) Korm. rendeletet (a továbbiakban: Kjt. vhr.) szabályozza a munkahelyi pótlékra való jogosultság kritériumait (hogyan mely intézménytípusban és mely munkakörben foglalkoztatott személy lehet jogosult munkahelyi pótlékra) valamint a munkahelyi pótlék mértékét, amely a pótlékalap 120%-a (Kjt. vhr. 15. § (1)-(2) bekezdés).* A vonatkozó szabályozás elemzése alapján megállapítható, hogy a támogatott lakhatásra előírt munkakörökben foglalkoztatott személyek munkahelyi pótlékra való jogosultsága nem rendezett, mert a jogszabály nem nevesíti a támogatott lakhatást, sem a támogatott lakhatásban érvényes munkaköröket, még utalás szinten sem. Pedig az nyilvánvaló, hogy a dolgozókat jelentős kihívás elé állítja a TL igénybevevők szükségleteihez igazodó differenciált szolgáltatásrendszere (lásd pl.: akár 24 órás felügyelet biztosítása) és szolgáltatási gyűrűben megvalósuló szolgáltatásszervezése (lásd pl.: szükséglethez igazodó egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés biztosítása). A TL egy új típusú együttműködésekben alapuló szolgáltató rendszer, melyben a munkatársakkal szemben a szakmai felkészültségen túl elvárás a magas szintű rugalmasság. A munkahelyi pótlékra való jogosultság a bentlakásos intézményekben érvényes munkakörökhöz igazított, márpedig a támogatott lakhatás nem bentlakásos intézmény (és a TL munkakörök bentlakásos intézményektől gyökeresen eltérőek).

Az alábbiakban a szaktanulmány elemzi a jelenleg hatályos Kjt. vhr. alapján, hogy mely munkakörökben foglalkoztatott személyek lehetnek jogosultak a munkahelyi pótlékra, és igazolja, hogy a jelen szabályok a TL kötelező munkakörökkel nem számolnak:

- Munkahelyi pótlékra jogosult az időseket, a pszichiátriai betegeket, a szenvedélybetegeket, a fogyatékos személyeket, a hajléktalan személyeket ellátó bentlakásos intézményekben foglalkoztatott orvos, ápoló, osztályvezető ápoló, vezető ápoló, gondozó (*Kjt. vhr. 15. § (2) a) pontja*).

Megjegyzés: Ezen jogcímen a támogatott lakhatás dolgozóira 2 ok miatt sem lehetséges a munkahelyi pótlék igénylése: A támogatott lakhatás személyes gondoskodást nyújtó szakosított ellátás (*Szoctv. 57. § (2) bekezdés e) pontja*) és nem bentlakásos intézmény, így a Kjt. vhr. olyan kifejezett rendelkezés hiányában miszerint a támogatott lakhatásra vonatkozna, a bentlakásos intézményekre irányadó szabályok eleve kizárják e szabály támogatott lakhatásra való alkalmazását. Gondozói létszám alkalmazása akkor kötelező a támogatott lakhatásban, ha a fenntartó a komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatási elemeket saját fenntartásban biztosítja, mert ekkor a szolgáltatási elemet nyújtó munkatársakat az adott alapszolgáltatásra meghatározott munkakörökben foglalkoztathatja csak a

jogszabály értelmében. Tehát ha saját fenntartásban biztosít például olyan szolgáltatási elemet, amelyre a jogszabály kötelezően előírja gondozó alkalmazását (Pl.: támogató szolgálat, nappali ellátás esetén is kötelező 3 fős gondozói létszám biztosítása)⁵⁰, akkor köteles gondozói létszámot alkalmazni, viszont problémát jelent, hogy a jelen jogi szabályozás talaján ezen a jogcímen bentlakásos intézmények vehetik csak igénybe a munkahelyi pótléket.

Munkahelyi pótlékre jogosult bentlakásos szociális intézményekben foglalkoztatott diétás nővér, a mozgásterapeuta, a foglalkoztatás szervező, a szociális, mentálhigiénés munkatárs, a szociális és mentálhigiénés csoportvezető, a pedagógus, a fejlesztő pedagógus, a vezető pedagógus, a munkavezető és lakóotthon esetében a szociális segítő munkakörökben foglalkoztatott személyek, az ellátottak gondozását közvetlenül végző gépkocsivezető és szociális ügyintéző (Kjt. vhr.) 15. § (2) d) pontja).

Megjegyzés: Ezen jogcímen a támogatott lakhatás dolgozóira a szabályozás alapján a munkahelyi pótlék igénylése szintén azért nem lehetséges, mert a támogatott lakhatás személyes gondoskodást nyújtó szakosított ellátás (Szocvtv. 57. § (2) bekezdés e) pontja) és nem bentlakásos intézmény, így a Kjt. vhr. olyan kifejezett rendelkezés hiányában, amely kimondaná, hogy a támogatott lakhatásra vonatkoznának a bentlakásos intézményekre irányadó szabályok, eleve kizárja e szabály támogatott lakhatásra való alkalmazását. Másrészt a támogatott lakhatás fentiekben ismertetett létszámelőírásai nem kompatibilisek a Kjt. vhr.) 15. § (2) d) pontjában felsorolt munkakörökkel. Indokolt lenne, hogy a jogalkotó a munkahelyi pótlék igénylésének lehetőségét a támogatott lakhatásban releváns munkakörökre egyértelműen megnyissa. Azaz a támogatott lakhatás dolgozói körére teremtse pótlékrendszert, de úgy, hogy ne vonja a bentlakásos intézményi kör alá. A pótlék megállapítása indokolt lenne az esetfelelősökre és amennyiben a fenntartó saját fenntartásban biztosítja a szolgáltatási elemeket a kötelezően alkalmazandó gondozói létszámra, illetve az is felülvizsgálandó, hogy azon alapszolgáltatások vonatkozásában, amelyek a támogatott lakhatás szolgáltatásnyújtásában megállapodás alapján vesznek részt, az alapszolgáltatási létszám vonatkozásában igényelhető legyen munkahelyi pótlék. Megjegyzendő, hogy ezzel egyébként is lehetne motiválni az alapszolgáltatókat (nappali ellátás, támogató szolgálat, házi segítségnyújtás, etc.) és dolgozóikat a támogatott lakhatás működtetésében.

A személyi feltételek és az illetménypótlék szabályainak módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások

Indokolt lenne a támogatott lakhatásra nézve is rögzíteni a gazdasági, pénzügyi feladatok ellátásának létszám irányszámait gazdasági vezető, pénztáros, könyvelő, technikai személyzet vonatkozásában, ahhoz igazodóan, hogy hány telephelyet működtet a TL fenntartó a Szakmai rendelet 2. sz. melléklet kiegészítő szabályok 5. pont alatt. Ezek a bentlakásos intézmények esetében is csak irányszámok, a TL esetében a technikai személyzet foglalkoztatásának indokoltságát – főként tervezéskor a fenntartó döntés előkészítésében – nagyban segítené, ha legalább irányszámként megjelenne a technikai személyzet. Mivel a támogatott lakhatás létszámelőírásai nem kompatibilisek a Kjt. vhr.) 15. § (2) d) pontjában felsorolt munkakörökkel sem, indokolt lenne, hogy a jogalkotó a munkahelyi pótlék igénylésének lehetőségét a támogatott lakhatásban releváns munkakörökre egyértelműen megnyissa: az esetfelelősökre és amennyiben saját fenntartásban biztosítja a szolgáltatási elemeket a kötelezően alkalmazandó gondozói létszámra, illetve az is felülvizsgálandó, hogy azon alapszolgáltatások vonatkozásában, amelyek a támogatott lakhatás szolgáltatásnyújtásában megállapodás alapján vesznek részt, az alapszolgáltatási létszám vonatkozásában igényelhető legyen munkahelyi pótlék.

⁵⁰ 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelethez 2. sz. melléklet II. FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK ELLÁTÁSA, II. 1., Alapszolgáltatások támogató szolgáltatás gondozó 3 fő, nappali ellátás gondozó 3 fő kötelező létszámelőírás

3.6 SZABÁLYOZÁSI ELLENTMONDÁSOK A KORLÁTOZÓ INTÉZKEDÉSEK KAPCSÁN

A korlátozó intézkedések alkalmazásának lehetőségét a Szociális Törvény teremti meg (Szoctv. 94/G. §.). A korlátozó intézkedések szabályainak alkalmazását a támogatott lakhatásban lehetővé teszi a Szociális Törvény (a Szoctv. 75.§ (9) bekezdés tartalmazza azokat a kivételeket, amelyek a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályok közül nem alkalmazandóak a TL-re, a korlátozó intézkedések alkalmazása nem kerül a kivételek között felsorolásra)⁵¹.

A korlátozó intézkedések törvényi szabályozása a támogatott lakhatásban való alkalmazhatóság vonatkozásában viszont a jogszabályi háttér elemzése alapján nagyon problémás, mert a rendelkezés értelmében az „**intézmény orvosa**” vagy „**az intézményvezető által műszakonként kijelölt, a korlátozó intézkedés alkalmazására döntési joggal rendelkező ápoló**” jogosult az intézkedés elrendelésére. A támogatott lakhatásban nem létszám előírás sem „intézményi orvos”, sem „ápoló” alkalmazása, a TL-ben az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésről kell gondoskodni. A **Szoctv. pedig nem tartalmaz külön rendelkezést, hogy a támogatott lakhatás esetében korlátozó intézkedések alkalmazásakor ki látja el a kezelőorvos feladatait, ki jogosult a korlátozó intézkedés elrendelésére:**

A korlátozó intézkedésekre vonatkozó szakasz hatályos idézése:

Szoctv. 94/G. § (1) Az Eütv. **188. § d) pontjában meghatározott betegeket ellátó** valamennyi bentlakásos intézményben az **Eütv. szerinti veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartás tanúsítása esetén a pszichiátriai betegek jogaira vonatkozó rendelkezések figyelembevételével** az Eütv. 192. §-át kell alkalmazni az e § szerinti eltérésekkel.

(2) Az Eütv. 192. §-a alkalmazása során az Eütv. szerinti **kezelőorvos feladatait az intézmény orvosa látja el**, valamint a korlátozó módszerek, eljárások (a továbbiakban együtt: korlátozó intézkedés) alkalmazását a külön jogszabályban meghatározott írásos formában kell dokumentálni. Az intézmény orvosának elérhetősége hiányában **az intézményvezető által műszakonként kijelölt, a korlátozó intézkedés alkalmazására döntési joggal rendelkező ápoló** jogosult az intézkedés elrendelésére, ebben az esetben az **intézmény orvosát** és az intézmény vezetőjét a korlátozó intézkedés alkalmazásáról haladéktalanul tájékoztatni kell.

(3) Az **intézmény orvosa** a korlátozó intézkedés alkalmazásáról tájékoztatja az intézmény vezetőjét. Az intézményvezető feladata az intézkedéshez szükséges feltételek, illetve szükség esetén a többi ellátott védelmének biztosítása. A korlátozásról az intézményvezető haladéktalanul köteles tájékoztatni a törvényes képviselőt és az ellátottjogi képviselőt.

(4) A korlátozó intézkedés alkalmazása ellen az ellátást igénybe vevő vagy törvényes képviselője panasszal élhet az intézmény fenntartójánál. A panasz kivizsgálásához és a döntéshez a fenntartó szakértőként pszichiáter szakorvost vesz igénybe.

A korlátozó intézkedések alkalmazásának részletszabályait a Szakmai rendelet tartalmazza (Szakmai rendelet 101/A. §). A korlátozó intézkedések végrehajtási rendeleti szintű szabályozása a támogatott lakhatásban való alkalmazhatóság vonatkozásában azért problémás, mert a Szakmai rendelet előírja, hogy a korlátozó intézkedés alkalmazásáról a szolgáltatást nyújtó **a házirendben alakít ki részletes eljárásrendet**, annak pontos tartalmi meghatározása is rögzítésre kerül a Szakmai rendeletben. A **támogatott lakhatásban nincsen házirend készítési kötelezettség**, helyette az intézményvezető a lakókkal közösen elfogadja az együttélés szabályait, de a Szakmai rendelet korlátozó intézkedésekre vonatkozó szakasza nem tartalmaz még utalás szinten sem rendelkezést arra, hogy a TL esetében ez az együttélés szabályaiban kerül szabályozásra, illetve a TL együttélés szabályai pedig csak a konfliktuskezelés módját, eredménytelensége esetére az azokról való döntés

⁵¹ Lásd: 75.§ (9) bekezdés b) pont: A támogatott lakhatásra egyebekben a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy

a) az ellátás - a komplex szükségletfelmérés alapján - határozott vagy határozatlan időtartamú,

b) az 58/A. § (2) és (2a) bekezdését, a 85/B. §-t, a 94. § (1) bekezdés b)-d) pontját, valamint (2) és (3) bekezdését, a 94/A. § (4) bekezdését, a 99. §-t, a 99/A. §-t és a 105. §-t nem kell alkalmazni.

eljárását tartalmazzák (Szakmai rendelet 5. § (4) bekezdés b) pont), de az egyáltalán nem konkrét a szabályozásban, hogy ide tartozik-e vagy sem a korlátozó intézkedések elrendelése.

A korlátozó intézkedésekre vonatkozó szakasz hatályos idézése a Szakmai rendeletből:

Korlátozó intézkedés elrendelése

101/A. § * (1) A pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek és fogyatékos személyek bentlakásos intézményében ha az ellátott személy veszélyeztető vagy közvetlen veszélyeztető magatartást tanúsít, az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény vonatkozó rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni.

(2) A korlátozó intézkedés alkalmazásáról a szolgáltatást nyújtó részletes eljárásrendet alakít ki a házirendben, amelynek tartalmaznia kell

a) az intézmény munkarendjét figyelembe véve a korlátozó intézkedés elrendelésének szabályait,

b) a korlátozó intézkedés egyes formái mellé rendelt maximális időtartamot,

c) a korlátozó intézkedés egyes formái mellé rendelt megfigyelés szabályait,

d) a korlátozás feloldásának szabályait,

e) a panaszjog gyakorlásának részletes szabályait.

(...)

A tartós bentlakásos intézményekben krízishelyzetre, korlátozó intézkedések eldöntésére jogosult személy kijelölésére a Szakmai rendelet 2. sz. melléklet kiegészítő szabályok 7. pont tartalmaz rendelkezést: „Tartós bentlakásos intézményekben az intézményvezető kijelöli műszakonként a krízishelyzetre, korlátozó intézkedések eldöntésére jogosult személyt”. Ez az előírás a támogatott lakhatásra külön rendelkezés hiányában nem vonatkozik, így kérdéses, hogy krízishelyzetben ki lesz az intézkedni jogosult személy.

Szakmai rendelet 5.§ (4) bekezdés b) pont

A támogatott lakhatás tekintetében a fenntartónak rendelkeznie kell

b) az együttélés szabályaival, amelyet az egyéni szükségletek és igények figyelembevételével a lakókkal közösen alakít ki, és amelyben meg kell határozni

ba) az együttélés szabályait,

bb) a háztartással kapcsolatos feladatok megosztását,

bc) a konfliktuskezelés módját, eredménytelensége esetére az azokról való döntés eljárását,

bd) az ellátást igénybevevő jogainak sérelme esetén alkalmazandó jelzőrendszer szabályait,

be) az intézményi jogviszony megszűnésének szabályait,

bf) a befizetett belépési hozzájárulás időarányos visszafizetésének módját és részletes szabályait,

Korlátozó intézkedések: a szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások

A fenti jogszabályi elemzés alapján egyértelműen megállapítható, hogy a támogatott lakhatásban a korlátozó intézkedések alkalmazásának szabályozása, és az alkalmazás jogszabályi garanciái nem világosan lefektetettek, amely az igénybevevők jogainak sérelmét okozhatja. A jogalkotónak a korlátozó intézkedések alkalmazását egyértelműen rendeznie kell,

- vagy úgy, hogy nem teszi lehetővé a támogatott lakhatásban a korlátozó intézkedés alkalmazását és a szolgáltatási gyűrű megfelelő kiépítésével reagál a krízishelyzetekre (házi orvos, pszichológus, pszichiáter, rendvédelmi szervek),
- vagy amennyiben a korlátozó intézkedések alkalmazását a támogatott lakhatásban a jogalkotó továbbra is lehetővé teszi, akkor pontosan szabályozni kell, hogy az együttélés szabályaiban kerüljön lefektetésre az ezzel kapcsolatos részletes eljárásrend, és az, hogy mely orvos jogosult (jellemzően a szolgáltatási gyűrűben a házi orvos) az elrendelésére.

3.7 TÁRGYI FELTÉTELEK (LAKHATÁS CÉLJÁUL SZOLGÁLÓ INGATLAN, SZOLGÁLTATÁS CÉLJÁUL SZOLGÁLÓ INGATLAN)

A támogatott lakhatás általános tárgyi követelményeit az 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (Szakmai rendelet) tartalmazza a lakhatás céljából szolgáló ingatlan vonatkozásában a tárgyi feltételeket:

- a lakhatás céljából szolgáló ingatlan elkülönített földrészleten helyezkedik el a szolgáltatások céljából szolgáló ingatlanoktól⁵²
- lakószoba 12 négyzetmétert meghaladja (egy lakószobában, legfeljebb 2 személy helyezhető el)
- rendelkezik főzőhellyel (vagy helyette további, legalább 4 négyzetméter alapterületű, a főzést lehetővé tevő, önálló szellőzésű lakótérrel, térbővülettel), fürdőhellyel és WC-vel,
- közművesítettséggel (legalább villany- és melegvíz-ellátással, és egyedi fűtési móddal), a feltételeknek megfelelnek ha alternatív módszerekkel (pl. napelem, geotermikus energia) biztosított a villany- és vízellátás
- az igénybevevő fogyatékosági típusának megfelelő speciális szükségletekhez igazodó akadálymentes használat biztosított
- lakhatási szolgáltatások másik lakhatási szolgáltatásokkal szomszédos földrészleteken nem biztosíthatók⁵³
- társasházban a támogatott lakhatás céljából szolgáló lakások száma nem haladhatja meg az összes lakás 1/3-át, nem alakítható ki olyan emelet, ahol valamennyi lakásban támogatott lakhatást nyújtanak⁵⁴

Az *TÁRS projekt* kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018) kutatási anyag alapjából szolgáló fókuszcsoporthoz interjúk (fenntartók, szolgáltatók, igénybevevők körében) elemzése alapján a támogatott lakhatás általános tárgyi feltételei kapcsán gyakorlati problémát okoz:

- a lakhatás céljából szolgáló ingatlanra vonatkozó általános tárgyi feltételek mellett sok esetben számos egyéb szakhatósági követelménynek is meg kell felelni, akkor is ha a lakásban elhelyezésre kerülő személyek száma nem haladja meg a 12 főt. A lakhatás céljából szolgáló ingatlan a szociális szabályozás talaján nem minősül szociális rendeltetésűnek, de tekintettel arra, hogy a támogatott lakhatás szociális intézmény, illetve személyes gondoskodást nyújtó szakosított ellátás a Szocvtv. meghatározásában, így más ágazatok szerinti jogszabályok (építészeti követelmények, katasztrófavédelem) a szociális intézményekre irányadó szabályozás szerint kezelik. (A kapcsolódó jogszabályok elemzése és javaslatok részletesen a szakhatósági követelményekkel foglalkozó fejezetben találhatóak.) a "földrészlet" fogalmi meghatározásának kérdésköre: A lakhatási és a szolgáltatási célú ingatlanok, illetve főszabály szerint két lakhatási célú ingatlan sem helyezkedhet el egy, illetve egymással szomszédos "földrészleten".

Szakmai rendelet 110/F. § (1) Az Szt. 75. § (1) bekezdés a) pontja szerinti lakhatási szolgáltatással összefüggő, az Szt. 75. § (1) bekezdés b)-d) pontjában meghatározott szolgáltatásokat olyan módon kell biztosítani, hogy az érintett ingatlanok egymástól elkülönült földrészleten helyezkedjenek el.

(2) Az Szt. 75. § (5) bekezdése szerinti lakhatási szolgáltatások másik, Szt. 75. § (5) bekezdése szerinti lakhatási szolgáltatásokkal szomszédos földrészleteken nem biztosíthatók, kivéve az olyan lakhatási formákat, amelyek 2012. december 31-én működési engedéllyel rendelkező lakóotthon elhelyezését szolgáló ingatlanon jöttek létre.

(2a) Ha a lakhatási szolgáltatást társasházban nyújtják, a lakhatási szolgáltatás céljára szolgáló lakások száma nem haladhatja meg a társasházban lévő összes lakás egyharmadát,

⁵² Szakmai rendelet 110/F. § (1) Az Szt. 75. § (1) bekezdés a) pontja szerinti lakhatási szolgáltatással összefüggő, az Szt. 75. § (1) bekezdés b)-d) pontjában meghatározott szolgáltatásokat olyan módon kell biztosítani, hogy az érintett ingatlanok egymástól elkülönült földrészleten helyezkedjenek el.

⁵³ Szakmai rendelet 110/F. § (2) Az Szt. 75. § (5) bekezdése szerinti lakhatási szolgáltatások másik, Szt. 75. § (5) bekezdése szerinti lakhatási szolgáltatásokkal szomszédos földrészleteken nem biztosíthatók, kivéve az olyan lakhatási formákat, amelyek 2012. december 31-én működési engedéllyel rendelkező lakóotthon elhelyezését szolgáló ingatlanon jöttek létre.

⁵⁴ Szakmai rendelet 110/F. § (2a) bekezdés

és nem alakítható ki olyan építményszint, ahol valamennyi lakásban támogatott lakhatást nyújtanak.

A támogatott lakhatás alapelve, hogy a lakhatás és a mindennapokban nyújtott, önálló életvitelt támogató szolgáltatások helyszínükben is egymástól elkülönüljenek.⁵⁵ Ennek megfelelően a jogalkotói szándék is az integráció előmozdítását célozza, azaz, hogy a támogatott lakhatás igénybevevői is másokkal azonos alapon vegyék igénybe a speciális, illetve közösségi szolgáltatásokat, és a szolgáltatások ne koncentrálódnak a lakhatást és a szolgáltatásokat, szabadidős programokat egy helyben biztosító egyetlen ingatlan központba, izolálva, elszigetelve ezzel az igénybevevőket.

Ugyanakkor a szabályozás problémája, hogy a földrészlet egy igen tág fogalom az ingatlanjog meghatározása szerint. Egy földrészlet lehet akár falnyi nagyságú is, így ez a jogszabályi kikötés a valóságban nem alkalmazható.

Földrészlet: A föld felszínének természetben összefüggő, igazgatási határokkal meg nem szakított területe, melynek minden részén azonosak a tulajdoni vagy kezelői viszonyok. Földrészlet a beépítetlen és a beépített terület, ha egyezik a föld és a rajta álló épület tulajdonosa.⁵⁶ A gyakorlatban a helyrajzi számot tekintik irányadónak, azaz, hogy a lakhatási és szolgáltatási célú ingatlanok ne legyenek egy helyrajzi számon, de ez sok esetben a fentiekben hivatkozott integrációs elv megvalósulását nem segíti, mert ha csak fizikailag megosztanak egy ingatlant, attól még ugyanúgy lehet maga a szolgáltatás szegregált. Fontos egyértelművé tenni azt a jogalkotói célt, hogy a lakhatás céljából szolgáló ingatlan megőrizhesse lakhatási célú rendeltetését.

Fontos hiányosság az is, hogy a jogszabály nem tartalmaz az integráció elvének érvényesülését szolgáló további kikötéseket annak megakadályozására, hogy a TL szolgáltatások céljából szolgáló ingatlanok a települések peremén kerüljenek elhelyezésre.

A tárgyi feltételek módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások

A jelenleg hatályos szabályozás alapján támogatott lakhatásban a lakószoba minimuma 12 négyzetméter alapterület, egy lakószobában 2 személy helyezhető el, és a komplex szükségletfelmérés szerinti akadálymentesítésről kell gondoskodni. Súlyosan mozgáskorlátozott vagy súlyosan halmozottan fogyatékos igénybevevő esetében nagyon komplex akadálymentesítésről kell gondoskodni, és ebben az esetben a 12 négyzetméter alapterület előírás nem elegendő, főleg ha azt is figyelembe vesszük, hogy egy lakószobában 2 fő is elhelyezhető. Így javasolt, hogy komplex akadálymentesítés szükségessége esetén az alapterület előírás 15 négyzetméter legyen.

Javasolt, hogy a tárgyi feltételek körében a földrészlet fogalma helyett a Szakmai rendelet az alábbiak szerint rögzítse a lakhatás és a szolgáltatások különválasztását biztosító tárgyi feltételeket: A lakhatási szolgáltatás céljából szolgáló ingatlan és a komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások céljából szolgáló ingatlan nem helyezkedhet el azonos és szomszédos épületben, helyrajzi számon, illetve a lakhatási szolgáltatás céljából szolgáló ingatlan másik lakhatás céljából szolgáló ingatlannal nem lehet azonos helyrajzi számon és egymással szomszédos helyrajzi számon. A fenntartó köteles legyen a TL ingatlanok telepítésekor a szolgáltatási gyűrű megfelelő tervezésével biztosítani és igazolni azt, hogy az igénybevevők számára a mindenki számára elérhető szolgáltatások teljes köre (közszolgáltatások, közlekedés, egészségügy és oktatás, etc.) másokkal azonos alapon elérhető és igénybe vehető.⁵⁷

⁵⁵ Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (SZGYF) gyakran ismételt kérdések (2018)http://szocialisportal.hu/web/quest/hir-megjelenito-/journal_content/56/10181/132054?redirect=ajanlasok (Utolsó letöltés: 2018.05.22.)

⁵⁶ Földhivatali portal, fogalomtár, <http://www.foldhivatal.hu/content/view/65/99/> (utolsó letöltés: 2018.05.25)

⁵⁷ Lásd: „A közösségi életvitel sikeréhez szintén fontos, hogy a mindenki számára elérhető szolgáltatások teljes köre is elérhetővé és használhatóvá, akadálymentesen igénybe vehetővé váljon a közösségben élő értelmi fogyatékos emberek számára. Az értékelő kutatások és vizsgálatok itt is bizonyítják, hogy az általános, különféle célcsoportokat egyszerre kiszolgáló szolgáltatások nem képesek megfelelő választ adni a kihívásokra.” DOKUMENTUM Intézménytelenítés és közösségi lakhatás: Az Értelmi Fogyatékoság Kutatás Nemzetközi Társaság Összehasonlító Szakpolitika és Gyakorlat tematikus csoportjának szakmai állásfoglalása. Fordította: Kozma Ágnes – Petri Gábor. Esély 2011/2

3.8 TÁMOGATOTT LAKHATÁS – SZOLGÁLTATÓI NYILVÁNTARTÁSBA VÉTELÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁS, SZAKHATÓSÁGI KÖVETELMÉNYEK

Támogatott lakhatás szolgáltatást bármely állami, egyházi és nem állami fenntartó biztosíthat, ha az általa fenntartott szociális intézmény megfelel a törvényben és külön jogszabályban meghatározott feltételeknek, és véglegessé vált döntéssel bejegyzésre kerül a szolgáltatói nyilvántartásba. A szolgáltatói nyilvántartásba való bejegyzésről a fenntartó kérelmére a működést engedélyező szerv – a kormányhivatal – dönt.⁵⁸ A szolgáltatói nyilvántartásba történő bejegyzés iránti kérelmet a fenntartó a *szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatók, intézmények és hálózatok hatósági nyilvántartásáról és ellenőrzéséről* szóló 369/2013. (X. 24.) Korm. rendelet és mellékletei alapján a miniszter által jóváhagyott, az Országos Szociális Információs Rendszer honlapján elérhető elektronikus úrlapon nyújthatja be.

Az FSZK által végzett fókuszcsoporthoz tartozó kutatásban a fenntartók körében felvett interjúk elemzése alapján (*TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018*) a szolgáltatói nyilvántartásba vételére irányuló eljárás kapcsán a fenntartóknak a szakhatósági követelményeknek való megfelelés/ a követelmények eltérő értelmezése okozza a legnagyobb problémát:

“Azt ígérték, hogy itt minden sokkal egyszerűbb lesz (...) az adminisztráció, nem kell majd szakhatóság, ehhez képest kint volt az “ÁNTSZ”, építési hatóság mindenki kivonult. Végül is nem tudták a hivatalban hogy a szociális törvény szerint tulajdonképpen mi “mik vagyunk” vagy “mik lennénk” és azért a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályokat azért ők kihajtották az a biztonság számukra hogy azért megvan az “ÁNTSZ” engedély is. A törvény sem volt egyértelmű szerintem.”

“Tábla, közlekedési tábla az udvarban hogy akadálymentes parkoló. Ennyire közröhej a jogszabályoknak való megfelelés. Egyetlenegy hatóság sem ismeri el a támogatott lakhatást egy “kvázi” intézménytelenül működő rendszernek.”

“Ha egy integrált otthon részeként működik a támogatott lakhatás, akkor minden nálunk minden iratban az “Integrált Szociális Intézmény” telephelyeként kerülnek megjelölésre a lakások, házak, így a szakhatóságok ezért a szociális intézményekre vonatkozó összes követelményt vizsgálják”. (Idézetek: TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018, fókuszcsoporthoz tartozó interjúk)

A fenntartók szempontjából nagyon fontos kérdés, hogy milyen szakhatósági követelményrendszernek kell megfelelniük, tekintettel arra, hogy a szolgáltatás nyilvántartásba vételére irányuló eljárás ügyintézési határidejébe (ami 60 nap) a szakhatóság eljárásának, a szakértői vélemény elkészítésének időtartama beleszámít, azaz az eljárás meghosszabodik ameddig a szakhatóságok eljárása befejeződik. A kutatás tapasztalatai azt mutatják, hogy az érintett szakhatóságok működésére irányadó jogszabályok, a támogatott szolgáltatás esetében a lakhatás céljából szolgáló ingatlanok építési és működési engedélyeztetése kapcsán abban az esetben is elvárásokat támaszthatnak, ha a jogszabály értelmében a működés nyilvántartásba vételére irányuló eljárásban az adott lakhatás céljából szolgáló ingatlan típus vonatkozásában a jogszabály nem írja elő szakhatósági követelmények érvényesítését.

A problémakör elemzéséhez nélkülözhetetlen a jogszabályi háttér vázlatos ismertetése. A *személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről* szóló 1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet az általános tárgyi és működési feltételeken túl meghatároz egyéb feltételeket, mert a nyilvántartásba vétel során a szolgáltatóknak a nem ágazatnak minősülő feltételeknek is meg kell felelnie (*Szakmai rendelet 15. §*).

http://www.esely.org/kiadvanyok/2011_2/06dokumentum.indd.pdf (Utolsó letöltés: 2018.06.22)

⁵⁸ Támogatott lakhatás szolgáltatói nyilvántartásba történő bejegyzése iránti kérelem <http://kormanyablak.hu/hu/feladatkorok/279/SZGYH00401> (Utolsó letöltés: 2018-05-24)

A Szakmai rendelet egyértelműen rögzíti, hogy a támogatott lakhatást biztosító ingatlanoknak 3 esetben kell szakhatósági követelményrendszernek megfelelniük (*Szakmai rendelet 15. § (1) bekezdés c) pontja*)

- (1) olyan ingatlan esetében ahol a meleg étkeztetést a támogatott lakhatást nyújtó intézmény maga biztosítja: az élelmiszer-higiéncia és élelmiszer-biztonság követelményeinek való megfelelés kérdésében): az élelmiszer-higiéncia és élelmiszer-biztonság jogszabályi követelményei,
- (2) a legfeljebb ötven fő elhelyezésére szolgáló lakhatási szolgáltatást biztosító ingatlan esetén:
 - a. közegészségügyi, az ivóvízminőségi, a hulladékkal és nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvízzel kapcsolatos közegészségügyi, járványügyi vonatkozású követelmények
 - b. kémiai biztonságra és a dohányzóhelyek kijelölésére vonatkozó jogszabályi előírások
 - c. az ellátás helyére vonatkozó építéshatósági követelmények, ideértve az akadálymentesítést is
- (3) ha a komplex szükségletfelmérés szerinti 9 szolgáltatási elem valamelyikét vagy mindegyikét a támogatott lakhatást nyújtó intézmény maga biztosítja egy ún. szolgáltatási célú ingatlanban: népegészségügyi intézet, tűzvédelmi szakhatóság, építésügyi hatóság kerül bevonásra. Vonatkoznak:
 - a. közegészségügyi, az ivóvízminőségi, a hulladékkal és nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvízzel kapcsolatos közegészségügyi, járványügyi vonatkozású követelmények
 - b. kémiai biztonságra és a dohányzóhelyek kijelölésére vonatkozó jogszabályi előírások
 - c. az ellátás helyére vonatkozó építéshatósági követelmények, ideértve az akadálymentesítést is

Az élelmiszer-higiéncia és élelmiszer-biztonság jogszabályi követelményeinek vizsgálata a TL-ben:

A TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018 kiterjedt az élelmiszer-higiéncia és élelmiszer-biztonság jogszabályi követelményrendszer érvényesítésének kérdésére a támogatott lakhatásban. Az illetékes szakhatósággal készített interjú alapján csak abban az esetben történik a szakhatósági követelményeknek való megfelelés vizsgálata, amennyiben a meleg étkeztetést a támogatott lakhatást nyújtó intézmény maga biztosítja. Az illetékes szakhatóság álláspontja alapján a lakhatási szolgáltatást biztosító, legfeljebb tizenkét fő számára kialakított lakás vagy ház a „*magánházi környezet*”, a magánháznaknál szokásos normál, átlagos higiénia szabályainak kell megfelelni. Ha e mögött van valamilyen központi beszerzés, akkor annak viszont meg kell felelnie az élelmiszervállalkozásokra vonatkozó előírásoknak. *“Ha intézményi szolgáltatás van, akkor az élelmiszer vállalkozásnak minősül, ott az élelmiszerjogot be kell tartani. Ha a meleg étkeztetést a támogatott lakhatást nyújtó intézmény maga biztosítja, központi konyhával, akkor ugyanazok a szakhatósági szabályok vonatkoznak rá, mint a szociális étkeztetésre, az élelmiszerjog valamennyi passzusát be kell tartani mind a személyzetre vonatkozó, a technológiára és az élelmiszerre vonatkozó szabályokat. Ha a támogatott lakhatásban a gondozási programnak része, hogy együtt vásárolnak, együtt szerzik be a dolgokat, az nem élelmiszervállalkozás, az egy háztartás. Különbséget kell tenni az intézményesített és a háztartási körülmények között.”* Egyértelműen megállapítható, hogy lakhatási szolgáltatást biztosító, legfeljebb tizenkét fő számára kialakított lakás vagy ház (lakhatás céljával szolgáló ingatlan) vonatkozásában semmilyen élelmiszer-higiéniai és élelmiszer-biztonsági szakhatósági követelményeket nem érvényesítenek a működési nyilvántartásba vétel során, mert az olyan mint egy háztartás. Ugyanakkor a fenntartókkal és a szolgáltatókkal felvett interjúk (*TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018*) alapján az országban nagyon eltérően értelmezik a TL-re vonatkozó követelményeket, a gyakorlatban nagyon sok esetben nehéz érvényesíteni a szakhatósággal szemben, hogy a melegítő konyha vagy az, ha a lakók magukra főznek nem minősül étkeztetésnek, és hogy a TL nem bentlakásos intézmény.

A tűzvédelmi feltételek vizsgálata a TL-ben:

A tűzvédelmi feltételek vizsgálatát az 531/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet az egyes közérdeken alapuló kényszerítő indok alapján eljáró szakhatóságok kijelöléséről szabályozza, amely 15. pontja alatt tartalmazza, hogy támogatott lakhatás esetén szolgáltatói nyilvántartásba történő bejegyzésre vonatkozó hatósági eljárások keretében a szakhatóságként kirendelt területi katasztrófavédelmi szerv az ellátás helyére vonatkozó létesítési, használati és üzemeltetési tűzvédelmi előírások érvényesítése szakkérdést vizsgálja az alábbi esetekben:

- (1) legfeljebb 50 fős lakhatási szolgáltatást biztosító ingatlan (Szoctv. 75. § (5) bekezdés c) pontja szerinti lakhatási szolgáltatást biztosító ingatlan esetében: ebbe a körbe nem tartoznak a legfeljebb 6, illetve a legfeljebb 12 fős létszámú lakhatás céljából szolgáló ingatlan típusok)
- (2) szolgáltatás céljából szolgáló ingatlan ahol a komplex szükségletfelmérés szerinti (Szoctv. 75. § (1) bekezdés d) pontja szerinti) szolgáltatásokat az engedélyes maga nyújtja. Megjegyzés: a szolgáltatásnyújtás ez esetben értelemszerűen nem történhet a lakhatás céljából szolgáló ingatlanban, tekintettel arra, hogy a szolgáltatásokat a lakhatási szolgáltatásoktól elkülönítetten kell megszervezni, szolgáltatásokat olyan módon kell biztosítani, hogy a lakhatás céljából szolgáló ingatlan és a szolgáltatás céljából szolgáló ingatlanok egymástól elkülönült földrészleten helyezkedjenek el (Szakmai rendelet 110/F. § (1) bekezdés).

54/2014. (XII. 5.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról 41. §(3) bekezdése rögzíti, hogy ha a fogyatékos személyek, a pszichiátriai, a szenvedélybeteg, valamint a hajléktalan személyek részére a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény szerinti lakhatási szolgáltatás legfeljebb tizenkét fő számára kialakított lakásban vagy házban történik, akkor tűzvédelmi szempontból a lakó rendeltetésre vonatkozó követelményeket kell érvényesíteni. Ha a lakhatási szolgáltatás tizenkét főnél több személy számára kialakított lakásban vagy házban történik, akkor tűzvédelmi szempontból a szociális rendeltetésre vonatkozó követelményeket kell érvényesíteni.

A jogszabály alapján egyértelműen megállapítható, hogy legfeljebb 12 fős lakhatás céljából szolgáló ingatlan esetében a működés nyilvántartásba vétele során a Szakmai rendelet értelmében nem érvényesíthető szakhatósági követelményrendszer, az ingatlanoknak csak a Szakmai rendeletben foglalt tárgyi feltételeknek kell megfelelnie, és a rendeletben foglalt akadálymentesítést kell biztosítani (lásd: szaktanulmány támogatott lakhatás tárgyi feltételeivel foglalkozó fejezete).

A TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények 2018 alapjából szolgáló fókuszcsoportos interjúk tűzvédelmi feltételek vizsgálata terén feltárt megállapításai és a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy az egyes szakhatóságok eljárására irányuló igen szerteágazó ágazati szabályrendszer alapján, a legfeljebb 12 fős lakhatás céljából szolgáló ingatlanok esetében is érvényesítésre kerülnek szakhatósági követelmények. A katasztrófa védelem szempontjából a támogatott lakhatás egy határterület, mert cselekvőképességükben korlátozott személyek laknak benne (nem a belátási képesség). Ez a cselekvőképesség nem ugyanaz, ami a polgárjogi törvényben rögzített, más a megközelítés. Tűzvédelmi szempontból ugyanis az értelmi fogyatékos emberek (függetlenül attól, hogy polgári jogilag cselekvőképességük minősülnek vagy sem) tűzvédelmi szempontból korlátozottan cselekvőképességű személynek minősülnek, és ezért esetükben speciális tűzvédelmi előírások, követelmények érvényesítése indokolt:

A cselekvőképesség korlátozottsága tűzvédelmi szempontból:

Mozgásukban és cselekvőképességükben korlátozott személyek: ide tartoznak mindazon személyek, akik fizikai, vagy szellemi állapotuk miatt korlátozottan alkalmasak az önálló cselekvésre, mozgásra.

Mozgásában korlátozott személyek: akik fizikai állapotuk miatt, valamennyi környezeti hatást nem képesek befogadni (vakok és gyengénlátók, stb.), és veszélyhelyzet esetén a szükséges cselekvést megfelelően gyorsan nem tudják végrehajtani.

Cselekvőképességében korlátozott személyek: akik koruknál (0-10 éves korig, vagy 80 év felett fizikai állapotától függetlenül), vagy szellemi állapotuknál fogva veszélyhelyzetre nem tudnak megfelelően reagálni⁵⁹.

Ez a szabály vonatkozik arra az esetre is, amikor egy házban idős, mozgásukban korlátozott emberek laknak, mert magasabb kockázatot jelentenek a mentés és megelőzés szempontjából. A támogatott lakhatás ingatlanjai a katasztrófa védelem szempontjából szociális ellátást nyújtó ingatlanok, míg az 1/2000-es szerint nem szociális ellátást nyújtó, hanem lakhatást nyújtó ingatlanok. (Rendelkezés szerinti besorolás. Értelmezési különbségek.) Súlyosan halmozottan sérült lakók ellátását biztosító ingatlanoknál, 24 órás felügyelet mellett (lakhatásban nyújtott szolgáltatás), szükséges a szakhatósági eljárás.

Szakhatósági követelmények: a szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások:

Javasolt társágazatokkal együttműködésben a szakhatósági követelmények egyértelmű tisztázása a jogi szabályozás szintjén annak érdekében, hogy a hatósági követelményrendszer ne jelentsen aránytalan terhet a támogatott lakhatást biztosító ingatlanok kialakítása, nyilvántartásba vétele során. Szakmailag javasolt, hogy a TL-re vonatkozó szakhatósági követelményeket tartalmazó ágazati szabályokba épüljön be, hogy amennyiben a fogyatékos, a pszichiátriai beteg, a szenvedélybeteg személyek részére biztosított a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény szerinti TL lakhatási szolgáltatás nem több mint tizenkét fő számára kialakított lakásban vagy házban történik, akkor magánlakásra vonatkozó követelményeket kell érvényesíteni.

Javasolt a jogharmonizáció a szociális és az ágazati katasztrófavédelmi szabályok között, illetve fokozott együttműködés a férőhely kiváltás folyamatában a katasztrófavédelem illetékes szervével annak érdekében, hogy az egységes országos gyakorlatot biztosító tűzvédelmi előírásokat tartalmazó protokollok megszülethessenek.

3.9 PÉNZÜGYI FELTÉTELEK

3.9.1 Térítési díj meghatározása, belépési hozzájárulás

A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról szóló 29/1993. (II. 17.) Korm. rendelet 25.§ (1) bekezdés értelmében a támogatott lakhatásban a személyi térítési díj meghatározásánál az Szt. 75.§ (1) bekezdés d.) pontja alatt részletezett komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások költségei vehetőek figyelembe.

Jogsabályi háttér:

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról

*115. § (1a) Támogatott lakhatás esetén külön kell meghatározni az **intézményi térítési díjat***

*a) a 75. § (1) bekezdés a) pontja szerinti **lakhatási szolgáltatásra** és*

*b) a 75. § (1) bekezdés d) pontja szerinti **egyeb szolgáltatásokra**.*

*(2) A kötelezett által fizetendő térítési díj összegét (a továbbiakban: **személyi térítési díj**) az intézményvezető konkrét összegben állapítja meg, és arról az ellátást igénylőt a megállapodás megkötésekor írásban tájékoztatja. A személyi térítési díj nem haladhatja meg az intézményi térítési díj összegét.*

(2a) Támogatott lakhatás esetén - a (2) bekezdésben foglaltaktól eltérően - az ellátottat a személyi térítési díj konkrét összegben megállapított legmagasabb összegéről és a havi ellátmány szabályairól kell tájékoztatni.

(2a) Támogatott lakhatás esetén a személyi térítési díj

*a) a 75. § (1) bekezdés a) pontja szerinti **lakhatási szolgáltatás intézményi térítési díjának**, és*

⁵⁹ ÉPÍTMÉNYEK TŰZVÉDELMI KÖVETELMÉNYEI ÉPÍTMÉNYEK TŰZVÉDELME I/2. FEJEZET* Alapfogalmak (<http://www.munkatuz.hu/5.melleklet.pdf>) (utolsó letöltés: 2018.05.24)

b) az ellátott által **az előző hónapban ténylegesen igénybe vett**, a 75. § (1) bekezdés d) pontja szerinti szolgáltatások intézményi térítési díjának az összege azzal, hogy a személyi térítési díj nem haladhatja meg az ellátott havi jövedelmének 80%-át. A támogatott lakhatás térítési díjára egyebekben - ha e törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik - a tartós bentlakásos intézmények térítési díjára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

(2b) * A 117/C. § szabályait nem lehet alkalmazni arra az igénybevevőre, aki fogyatékos személyek, pszichiátriai vagy szenvedélybetegek ápoló-gondozó otthonában rendelkezik intézményi jogviszonnyal a támogatott lakhatás igénybevételét megelőzően.

(2c) * Támogatott lakhatás esetén az intézményvezető az együttélés szabályaiban meghatározott összegben és elszámolási szabályok mellett havi ellátmányt biztosít az ellátott részére a szükségleteinek egyéni vásárlás keretében történő fedezésére, ha az ellátott jövedelemmel nem rendelkezik, vagy a személyi térítési díj eléri az ellátott havi jövedelmének 80%-át.

9/1993. (II. 17.) Korm. rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások térítési díjáról
 Az intézményi térítési díj támogatott lakhatás esetén külön kerül meghatározásra a lakhatási szolgáltatásra és a szolgáltatási elemekre.

Jogsabályi háttér:

25. § (1) A támogatott lakhatás személyi térítési díja

a) a 28. § (4) bekezdése szerinti lakhatási költségekből, és

b) a komplex szükségletfelmérés alapján az Szt. 75. § (1) bekezdés d) pontja szerint igénybe vett egyéb szolgáltatások térítési díjából adódik össze.

(3) A támogatott lakhatás személyi térítési díja akkor érheti el az Szt. 117. § (2a) bekezdés szerinti mértéket, ha az ellátottnak a komplex szükségletfelmérés eredményeként az Szt. 67. § (1) bekezdése szerinti teljes körű ellátást kell nyújtani.

3. § (1) Az intézményi térítési díjat és a személyi térítési díjat

(...) g) a támogatott lakhatásban igénybe vett, az Szt. 75. § (1) bekezdés d) pont db) alpontja szerinti esetben ellátási napra, dh) pontja szerinti esetben szállítási kilométerre, da), dc)-dg) és di) alpontja szerinti esetben órára vetítve kell meghatározni.

A kisserződés lehetőségének költségvetési vonatkozásait jól szemlélteti az IFKT szolgáltatási gyűűri és szolgáltatásfejlesztési tervnél szereplő szempontsor:

- Ebben az esetben a támogatott lakhatás fenntartója külső szervezettel megállapodást köt a szolgáltatásnyújtásra.
- A források oldaláról indifferens, hogy az intézmény melyik megoldást választja (maga nyújtja, vagy kisserződi a szolgáltatást), a saját lakói után nem vehet igénybe más jogcímen járó állami támogatást.
- Az adott szolgáltatás biztosításának ellenértékét Támogatott lakhatás fenntartója a TL költségvetési támogatási összegéből adja át (megállapodás keretében) a külső szolgáltatónak, ez jogsabályilag nem meghatározott, hogy mekkora összeg (általában az irányadó alapszolgáltatás költségvetési támogatási összegéhez igazodik).
- A lakó külső szolgáltató igénybevétele esetén is a támogatott lakhatásban rendelkezik jogviszonnyal.
- A lakók a külső szolgáltató által nyújtott ellátás igénybevételeért is a támogatott lakhatást biztosító intézménynek fizetnek térítési díjat.
- A költségvetésben ez dologi kiadást fog jelenteni.
- A személyi, tárgyi feltételeket a külső szolgáltató biztosítja (IFKT Módszertan: 283).

A lakhatási szolgáltatás térítési díja:

Lakhatási költség alatt a fűtés-, áram-, gáz-, víz- és csatornaszolgáltatásért, szemétszállításért fizetendő díjak együttes összege értendő. A lakó a lakóingatlan rezsiköltségének részarányos (reá eső) részét fizeti meg.

A komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások térítési díja:

Az intézményi térítési díjat és a személyi térítési díjat a támogatott lakhatásban:

- ellátási napra vetítve kell meghatározni → étkeztetés
- szállítási kilométerre vetítve kell meghatározni → szállítás
- órára vetítve kell meghatározni → felügyelet, gondozás, készségfejlesztés, tanácsadás, pedagógiai segítségnyújtás, gyógypedagógiai segítségnyújtás, háztartási vagy háztartást pótló segítségnyújtás esetén.

A térítési díj megállapítás szabályai egységesek, függetlenül attól, hogy az adott szolgáltatást a támogatott lakhatás fenntartója kiszerezdi-e vagy saját fenntartásban biztosítja.

A költségvetési törvény szerint a támogatott lakhatást igénybevevő után a fenntartó nem jogosult állami támogatásra az alapszolgáltatások tekintetében, így a bevétel szempontjából indifferens, hogy szolgáltatási elemként vagy önálló működési engedéllyel alapszolgáltatásként tartja fent.

A térítési díj összege függ a lakó szükségletfelmérése alapján igényelt szolgáltatásoktól (A térítési díj számításának szabályairól igen részletes útmutatást ad: IFKT Módszertan: 48-446)

A TÁRS projektkutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018) elemzése és a témával érdemben foglalkozó szaktanulmányok alapján azonosított problémák:

- A támogatott lakhatás esetén a személyi térítési díj a lakhatási szolgáltatás intézményi térítési díjának, és az ellátott által az előző hónapban ténylegesen igénybe vett, komplex szükségletfelmérés szerinti (75. § (1) bekezdés d) pontja szerinti) szolgáltatások intézményi térítési díjának az összege, azzal a jogszabályi kikötéssel, hogy a személyi térítési díj nem haladhatja meg az ellátott havi jövedelmének 80%-át. A problémát az okozza, – és e téren jogi inkonzisztencia tapasztalható – hogy jogszabály előírja, hogy az előző hónapban ténylegesen igénybe vett szolgáltatások alapján történjen a térítési díj megállapítása. A szolgáltatások esetében ez azt jelenti, hogy mivel órára, napra, szállítási kilométerre kell megállapítani a térítési díjat, így mindig ezen egységek szerint havonta összesíteni kell a ténylegesen igénybe vett szolgáltatások térítési díját (ez óriási adminisztráció). Másrészt jogi inkonzisztencia mutatkozik abban, hogy az igénybevevő számára a megállapodása és szolgáltatási terve rögzíti, hogy mely szolgáltatást milyen intenzitásban köteles számára nyújtani a fenntartó.
- A lakhatási költségek megállapításánál kérdéses, hogy személyi térítési díj megállapítása milyen időszakra vonatkozó rezszi kiadások alapján történik. A Szocvtv. 115. § (9) bekezdése szerint a „szolgáltatás önköltségét az előző év adatai alapján, a tárgyév április 1-jéig kell megállapítani”. Kérdés, hogy ez a szabály vonatkozik-e a lakhatási költségekre is? (Problématérkép, Kézenfogva Alapítvány, 2014)
- A lakhatási költség számítása mely lakás(ok) rezszi kiadásai alapján történik? Azon lakás (ház) rezszi költségét kell figyelembe venni, ahol az ellátott lakik, vagy ha több támogatott lakhatási egysége van a fenntartónak, akkor a lakások (házak) rezszi kiadásainak az átlagát? Ha az előbbi, akkor „lakóotthononként” eltérő lesz egy intézményen belül a térítési díj, ami konfliktust okozhat. (A rezszi költségek meghatározásánál külön fontos kérdés, hogy a lakhatás céljából szolgáló ingatlanok milyen fogyasztónak minősülnek: ipari fogyasztónak vagy közüzemi fogyasztónak. Komoly megtakarítást jelentene ha továbbra is ipari fogyasztónak minősülnének.) A lakhatásra vonatkozó térítési díjnál mi a vetítési alap, a lakók vagy a férőhelyek? Ha lakók, akkor pl.: üresedés esetén nőne a térítési díj. Emiatt indokoltabb férőhelyre vetíteni a költségeket. (Problématérkép, Kézenfogva Alapítvány, 2014)
- „A térítési díj számítása a szolgáltatási elemek miatt bonyolult. Egy lakhatási költség és utána számolnod kell” (TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018)
- „És amikor elkezdik egymás között megbeszélni (sic: igénybevevők), hogy figyelj, te ennyit fizetsz? Én meg ennyit fizetek és akkor ebből háború van. És akkor győzzük meg. Ez, a mindennapi életben is van azért a szolgáltatási elemek önköltségének ára, ha kiszámolom, akkor valakinek csökkenteni kell, ugye mert a 80%-ot túlhaladja, dupla munka nekünk is” (TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018)
- „Évente kétszer lehet meghatározni az intézményi térítési díjat, holott havonta meg kellene neki határozni, mert havonta változnak a szolgáltatási elemek, s a szolgáltatási elemek árai

is változnak. Mi előleget nem szedhetünk mi negyedéves térítési díjkeretet állapíthatunk meg, és negyedévente megnézzük azt, hogy mennyi volt a szolgáltatási igénybevétel mennyi a jövedelme és kijön egy pluszos vagy egy mínuszos állapot. A mínuszosnál kérjük a befizetést a pluszosnál pedig a következő negyed évben beszámítjuk.” (TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018)

- *„Akinek magas a szolgáltatási igénye a legalacsonyabb a jövedelme, gyakorlatilag a térítési díjához nem tud hozzájárulni eléggé. Ugyanakkor, akiknek magasabb a jövedelmük, de kevesebb az igényük náluk lehet egy pozitív, de nem terhelhetőek (...) A szükséglet alapú állami finanszírozás megoldás lehetne, mondjuk, hogyan lehetne fenntarthatóvá tenni a magas támogatási szükségletet alacsony jövedelem mellett” (TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018)*

A belépési hozzájárulás főszabályként a tartós bentlakást nyújtó intézményekben kérhető, a támogatott lakhatásban azt a lehetőséget, hogy a szolgáltató belépési hozzájárulást kérjen a Szocvtv.117. § (2a) b) pontja teremti meg, mert kimondja, hogy a támogatott lakhatás térítési díjára egyebekben – ha a törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik – a tartós bentlakásos intézmények térítési díjára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Támogatott lakhatásban kivétel, hogy a belépési hozzájárulás szabályait nem lehet alkalmazni arra az igénybevevőre, aki fogyatékos személyek, pszichiátriai vagy szenvedélybetegek ápoló-gondozó otthonában rendelkezik intézményi jogviszonnyal a támogatott lakhatás igénybevételét megelőzően (Szocvtv. 117. § (2a) pont). A támogatott lakhatás fenntartója tehát meghatározhatja azokat a férőhelyeket, amelyek betöltése esetén belépési hozzájárulást kell fizetni, melynek legmagasabb összege nyolcmillió forint, és a megállapodásban kell a feltételeit meghatározni (Szocvtv. 117/C. § (1) bekezdés). A törvény rögzíti hogy ha a gondozás az intézménybe történő beköltözést követő három éven belül megszűnik, a belépési hozzájárulás arányos részét vissza kell fizetni az ellátottnak vagy örökösének, illetve – ha a belépési hozzájárulás megfizetését más személy vállalta – e személynek vagy örökösének (Szocvtv. 117/C. § (1) bekezdés). A gyakorlatban gondot okoz, hogy a belépési hozzájárulás visszafizetésére meghatározott 3 éves “garanciális” időtartam túlságosan rövid a törvényben meghatározott maximális (8 éves) összeghez képest.

Térítési díj, belépési hozzájárulás: a szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások

Javasolt a lakhatási költség számításánál a költségnemek, időszakok, vetítési alap pontos meghatározása, a szükségletfelmérés szerinti szolgáltatásoknál a ténylegesen igénybe vett szolgáltatás fogalmának tisztázása. A belépési hozzájárulás esetében a visszafizetési kötelezettségre meghatározott három éves időtartam felülvizsgálata indokolt, tekintettel arra, hogy a támogatott lakhatás esetében a belépési hozzájárulás címen elkérhető összeg legmagasabb értéke 8 millió forint, és ez a legmagasabb összeg nem áll arányban azzal, hogy mindössze három éven belül kell visszafizetnie a fenntartónak ha megszűnik a jogviszony. A visszafizetési kötelezettség alapjául szolgáló időtartamot javasolt arányosítani 8 évre. Azaz, hogy amennyiben 8 éven belül megszűnik a jogviszony akkor az időarányos részt vissza kell fizetni (így ha a 7. évben szűnik meg, akkor egymillió forintot), ez így lenne méltányos és arányos.

3.9.2 Költségvetési támogatás

- A támogatott lakhatás költségvetési támogatása fenntartótípusok szerint

A) Szakosított ellátás - Támogatott lakhatás fogyatékos személyek részére

Fenntartótípus	Feladatellátási köt.	Finanszírozás	Joghelyek, megjegyzés
- Állam (SZGYF)	+	+	feladatellátási kötelezettség [Szt. 88. §] finanszírozás [Költségvetési tv. XX. EMMI] megjegyzés: nem „fejkvóta” alapján történik a finanszírozás
- Települési önkormányzat	-	-	megjegyzés: Az önkormányzat önként vállalt feladat keretében nyújthat támogatott lakhatást, de finanszírozást nem rendel hozzá a költségvetési tv.
- Civil fenntartó	-	+	finanszírozás [Költségvetési tv. 43. §, illetve 9. melléklet] Azaz egy fogyatékos személy ellátott után járó állami támogatás támogatott lakhatás esetében: 879.538,5 Ft [651.510 * 1,35 = 879.538,5]
- Egyházi fenntartó	-	+	finanszírozás [Költségvetési tv. 9. melléklet] A fentiekén túl még kiegészítő támogatást kap a költségvetési törvény alapján, melynek mértéke a támogatás 71,4%-a (azaz ennyivel több támogatást kap)
- Gazdasági társaság, vállalkozás	-	+	finanszírozás [Költségvetési tv. 9. melléklet] megjegyzés. A gazdasági társaságot - ide nem értve a nonprofit gazdasági társaságot - és egyéni vállalkozót a támogatás 30%-ának ⁶⁰ megfelelő támogatás illeti meg (azaz ennyivel kevesebb támogatást kap)

Táblázat forrás: IFKT Módszertan

Problémafelvetések:

- Állami (SZGYF) fenntartású támogatott lakhatás esetén a támogatás nem „fejkvóta” alapján történik, feszültséget okoz, hogy a támogatás mértéke eltérő az intézmények között, az adott intézmény működtetési költségeinek függvénye a finanszírozás mértéke, míg a nem állami fenntartású (nemzetiségi önkormányzat, egyházi jogi személy, civil szervezet, közalapítvány, gazdasági társaság, Sza tv. hatálya alá tartozó egyéni vállalkozó) intézmények esetén az önként vállalt szakosított ellátások támogatása átlagbéralapú, és a támogatás intenzitása differenciált a szerint, hogy fogyatékos, pszichiátriai vagy szenvedélybeteg ember ellátásáról van szó. (Lásd részletesen: *IFKT Módszertan*)
- A férőhely kiváltási folyamatban a megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok elemzésével részletesen foglalkozik *König Éva - Kovács Ibolya (2018) Az intézményi férőhely kiváltás EFOP-2.2-2. számú pályázati felhívására benyújtott szakmai tervek „megvalósíthatósági*

⁶⁰ 2015. évi C. törvény Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről
41. § (1) c) pont: a személyes gondoskodást nyújtó szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi közfeladatot ellátó intézményt, szolgáltatást fenntartó gazdasági társaságot - ide nem értve a nonprofit gazdasági társaságot - és egyéni vállalkozót az a) és b) pont szerinti támogatás 30%-ának megfelelő támogatás illeti meg,

és fenntarthatósági kockázatok”, illetve „fenntartás” fejezeteinek elemzése című tanulmánya.⁶¹ A tanulmány elemző része feltárja, hogy a férőhely kiváltás folyamatába bekapcsolódó intézmények egy része jelezte, hogy az állami támogatás növekedése nélkül a támogatott lakhatás és a hozzákapcsolódó szolgáltatások nem lesznek fenntarthatók. A tanulmány a költségek alakulásának elemzése alapján megállapítja, hogy a kiváltást követően jelentős költségnövekedés várható, emiatt a hosszú távú fenntarthatóságnak valóban magas a kockázata. Fenntarthatósági kockázatnak minősül, hogy a támogatott lakhatás igénybevevői által igényelt szolgáltatások után nem minden esetben igényelhető költségvetési támogatás, illetve az általános költségvetési támogatás a támogatott lakhatási szolgáltatások nyújtását, illetve a hozzáférés biztosításának megszervezését, a működési költségek összességét nem fedezi (Lásd részletesen: König - Kovács 2018: 20-21)

- A hivatkozott tanulmány intézményi férőhely kiváltás EFOP-2.2-2. számú pályázati felhívására benyújtott szakmai tervek „megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok”, illetve „fenntartás” fejezeteinek elemzése alapján rámutat arra az általános tendenciára, hogy a támogatott lakhatás szolgáltatásszervezésében – néhány eseti megoldás kivételével, amelyek együttműködést mutatnak a helyben elérhető alapszolgáltatásokkal – a férőhely kiváltási folyamat eredményeként létrejövő támogatott lakhatási szolgáltatásokban a fenntartók szolgáltatási központban működő alapszolgáltatások létrehozásával fogják biztosítani a lakók szükségleteihez igazodó szolgáltatási elemeket. Így a létrejövő új ellátási struktúra tekintetében nem csak a támogatott lakhatás létszámgényével és kiadásaival kell számolni, hanem az alapszolgáltatásoknál megjelenő infrastruktúra fenntartásával és a szolgáltatások többlet költségeivel is (Lásd részletesen: König - Kovács 2018: 15).
- Az egészségügyi ellátáshoz a támogatott lakhatás fenntartójának a hozzáférést kell biztosítania, ugyanakkor az egészségügyi ellátás (egészségügyi szakellátás, szakápolás) szűkös kapacitásai okán sok esetben a fenntartónak kell a feltételeket megteremtenie (engedélyek megszerzése, illetve orvos alkalmazása) melyet a költségvetési támogatás nem ellentételez.
- Problémát jelent mindegyik finanszírozási típusban, hogy a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek ellátásának költségét a támogatott lakhatásban nem ellentételezi, a finanszírozás nem differenciált. A hivatkozott tanulmány elemző része rámutat arra, hogy a magasabb gondozási szükséglet állami támogatások differenciálása nélkül komoly kockázati tényezőt jelenthet abban az esetben, ha kiváltott férőhelyek számának többsége teljes ellátást, felügyeletet igényel, illetve arra is, hogy a szolgáltatásokhoz való hozzáférés távolsága is kihat a költségekre. A kockázatok szempontjából a térítési díj bevételeket alacsonynak tartják, mert a lakók jövedelme ismert, többségük foglalkoztatásban vesz részt. (Lásd részletesen: König - Kovács 2018: 20-21)

Költségvetési támogatás: szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások

A költségvetési törvényben minden fenntartótípus vonatkozásában a támogatott lakhatás támogatás megállapítási rendszerének felülvizsgálata, a magasabb támogatási szükségletű emberek ellátásának fenntarthatóságát biztosító differenciált finanszírozási rendszer bevezetése. A támogatott lakhatás vonatkozásában a köznevelési, egészségügyi, foglalkoztatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés személyi és tárgyi feltételeinek biztosítása, működési költségeinek intenzívebb támogatása szükséges. A támogatott lakhatás esetében az ütköző szolgáltatások felülvizsgálata és az indokolatlan ütközések megszüntetése. Régóta szakpolitikai diskurzus központjában álló változtatási irány a személyes költségvetés, ún. „personal budget” bevezetése, amelyek kapcsán már számos nemzetközi példa is elemzésre került, de még szabályozási koncepció nem született ebben a vonatkozásban.

⁶¹ König Éva - Kovács Ibolya (2018) Az intézményi férőhely kiváltás EFOP-2.2-2. számú pályázati felhívására benyújtott szakmai tervek „megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok”, illetve „fenntartás” fejezeteinek elemzése. Budapest, Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft.

Az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült Javaslatcsomag a szociális és támogató szolgáltatások témakör alatt javasolja egy olyan „személyes költségvetési rendszer” bevezetését, amelyben a fogyatékos emberek maguk dönthetik el, hogy az állam rájuk szánt támogatását milyen szociális, lakhatási és egyéb, támogató szolgáltatásokra fordítják, és hogy e személyes költségvetés váltsa fel az intézmények költségvetési támogatását, összege biztosítsa az intézmények, szolgáltatások fenntartható működtetését.⁶²

3.10 INTÉZMÉNYI JOGVISZONY MEGSZŰNTETÉSE AZ INTÉZMÉNY RÉSZÉRŐL FELMONDÁSSAL

A támogatott lakhatás szolgáltatásra létrejött megállapodás intézmény (szolgáltató) részéről történő felmondására a megállapodás megszűnésére vonatkozó általános szabályok vonatkoznak, a felmondás okai között szerepel az az eset ha az ellátott a házirendet súlyosan megsérti (*Szoctv. 101. § (2) bekezdése b) pontja*). A támogatott lakhatás szolgáltatás esetében nincs az intézménynek házirendje, annak elfogadására nem köteles (*Lásd: Szoctv. 96. § (1) bekezdés f) pontja*)

A *Szakmai rendelet 5. § (4) b) pontja* alapján a támogatott lakhatás tekintetében a fenntartónak együttélés szabályaival kell rendelkeznie, amelyet az egyéni szükségletek és igények figyelembevétele mellett a lakókkal közösen alakít ki, és amelyben meg kell határozni

- az együttélés szabályait,
- a háztartással kapcsolatos feladatok megosztását,
- a konfliktuskezelés módját, eredménytelensége esetére az azokról való döntés eljárását,
- az ellátást igénybevevő jogainak sérelme esetén alkalmazandó jelzőrendszer szabályait,
- az intézményi jogviszony megszűnésének szabályait,
- a befizetett belépési hozzájárulás időarányos visszafizetésének módját és részletes szabályait.

A támogatott lakhatás szolgáltatásra létrejött megállapodás intézmény részéről történő felmondása esetében jogi inkonzisztencia tapasztalható:

Általános szabály, hogy a jogviszony az intézmény részéről felmondható abban az esetben ha az igénybevevő a házirend szabályait súlyosabban megsérti (*Szoctv. 101. § (2) bekezdése b) pontja*), de mivel a támogatott lakhatásban nincsen házirend, csak együttélés szabályai, így értelemszerűen ez a rendelkezés a TL-re nem alkalmazható. A TL-ben *Szakmai rendelet 5. § (4) b) pontja* szerint együttélés szabályai kell, hogy tartalmazza az intézményi jogviszony megszűnésének szabályait, de az együttélés szabályi által meghatározott felmondási okoknak meg kell felelniük a *Szoctv. rendelkezéseinek*, az abban rögzített felmondási okokon nem terjeszkedhetnek túl, tekintettel arra, hogy ebben a körben a Szociális Törvény nem diszpozitív (*Szakmai rendelet 5. § (4) b) pontja, Szoctv. 101. § (2) bekezdése b) pontja*).

Viszont nyitva marad az a kérdés, hogy akkor jogszerűen mire hivatkozva mondható fel a TL-ben a jogviszony azokban a súlyos esetekben amikor az igénybevevő olyan magatartást tanúsít, amellyel más testi és lelki épségét vagy vagyonát súlyosan veszélyezteti. A TL esetében semmiképpen nem lenne szerencsés, hogy az együttélés szabályainak megsértése miatt általában fel lehetne mondani a jogviszonyt (a házirend megsértésének analógiájára), tekintve, hogy az együttélés szabályai folyamatosan változhatnak a lakóösszetétellel együtt, így ez a rendelkezés kiszolgáltatottá tenné a támogatott lakhatás igénybevevőit. Célszerű az lenne, ha a jogviszonymegszűntetési okoknál az szerepelne, hogy a fenntartó az intézményi jogviszonyt különösen indokolt esetben megszüntetheti akkor, ha az igénybevevő az intézményi jogviszonyból származó lényeges kötelezettségét szándékosan vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi, vagy egyébként olyan magatartást tanúsít, amellyel az igénybevevők testi és lelki épségét vagy vagyonát veszélyezteti.

⁶² Javaslatcsomag az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018) https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossaguigy_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

Állami fenntartású támogatott lakhatás intézmény vezetője az igénybevevő áthelyezését kezdeményezheti, ha az igénybevevő az együttélés szabályait olyan súlyosan megszegi, hogy azzal az igénybevevők testi és lelki épségét vagy vagyonát veszélyezteti. *(Az áthelyezés lehetőségével csak az állami fenntartó élhet, más egyházi, civil fenntartóra nincs áthelyezési kötelezettség előírva, lásd: Szocvtv. 109. § (2) bekezdés).* Az együttélés szabályainak súlyos megsértése a támogatott lakhatás vonatkozásában nem igazán alkalmazható az áthelyezési okként sem, tekintve, hogy az együttélés szabályai folyamatosan változik a lakóösszetétellel együtt, így ez a rendelkezés kiszolgáltatottá teszi a támogatott lakhatás igénybevevőjét.

Szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások:

A támogatott lakhatás esetében az intézmény részéről felmondási okként, illetve áthelyezési okként kerüljön rögzítésre az az eset (minden fenntartótípusra érvényesen), hogy a fenntartó az intézményi jogviszonyt különösen indokolt esetben megszüntetheti akkor, ha az együttélés szabályaiban lefektetett konfliktuskezelési és döntési protokoll alkalmazásával megállapításra kerül, hogy igénybevevő az intézményi jogviszonyból származó lényeges kötelezettségét szándékosan vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi, vagy egyébként olyan magatartást tanúsít, amellyel az igénybevevők testi és lelki épségét vagy vagyonát veszélyezteti.

3.11 GONDNOKSÁG, TÁMOGATOTT DÖNTÉSHOZATAL

A támogatott döntéshozatal egyrészt elv, másrészt jogintézmény (a gondnokság egyik alternatívája). A támogatott döntéshozatal elvének a szolgáltatásszervezésben kell érvényesülnie és nagyobb hangsúlyt kapnia, a támogatott döntéshozatal jogintézménye pedig úgy kaphatna nagyobb teret, ha a támogatott lakhatás hangsúlyosabban és célzottan támogatná az igénybevevőt abban, hogy a cselekvőképességének korlátozására csak abban az esetben kerüljön sor, ha érdekeinek a védelme más formában nem biztosítható.

A támogatott döntéshozatal, mint jogintézmény:

Elmondható, hogy annak ellenére, hogy a támogatott döntéshozatal jogintézménye már 2014-ben bevezetésre került, még mindig nagyon alacsony a kirendelések száma (lásd KSH statisztikai adatok), ugyanakkor a gondnokság alá helyezetttek száma nem csökken:

	2014 gyámhivatal	2015 gyámhivatal	2016 gyámhivatal
Tárgyév folyamán a bíróság által támogató kirendelésének kezdeményezése a gyámhivatalnál	76	126	100
Tárgyév folyamán az ügyfél által támogató kirendelésének kezdeményezése a gyámhivatalnál	51	47	59

Tárgyév folyamán az ügyfél által támogató kirendelésének kezdeményezése a gyámhivatalnál: cselekvőképességet érintő gondnokság alatt álló személyek	5	14	19
---	---	----	----

KSH idősoros adatok, megyésen és országosan; járási gyámhivataloktól és a megyei gyámhivataloktól származó adatok, 1210-es OSAP sz. adatgyűjtés

Az *TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények (2018)* kiterjed a támogatott döntéshozatalra vonatkozó gyakorlat vizsgálatára is, és az interjúk (szolgáltatók, szülők, érintettek, hatóságok) elemzése alapján az alábbi okok miatt nem vált tömegessé a támogatott döntéshozatal jogintézménye:

“A támogatott döntéshozatal jogintézménye nem lehet alternatívája a gondnokság jogintézményének, mert csak enyhe értelmi fogyatékos, vagy kezdődő demencia esetén alkalmazható sikeresen, amikor az érintett személynek még van annyi belátási képessége, hogy megéri a jogintézmény lényegét, szükségességét, továbbá segítséggel képes döntést hozni.” (A támogató kirendelésére csak a belátási képesség kisebb mértékű csökkenése esetén van jogszabályi lehetőség) (...) *“A gondnoksággal érintettek közül többen rendelkeznek jelentősebb készpénz, ingó vagy ingatlan vagyonnal, ők könnyen áldozattá válhatnak, mert a támogatott döntéshozatal jogintézménye nem jelent védelmet a visszaélésekkel szemben. Ez a készpénz gyámi fenntartásos betétben vagy folyószámlán elhelyezése, illetve az ingatlan tulajdoni lapjára a gondnokság tényének feljegyzése meg tudja akadályozni, de a gyámhatóság által kirendelt támogató nem (...) alapvető érdek, hogy az érintettek és a családjuk által összegyűjtött és rájuk hagyott vagyon hosszabb távra biztosíthassa a megélhetésüket.”* (A támogatott döntéshozatal hatálya alatt álló személy ugyanis teljes cselekvőképességgel rendelkezik.)

Az *TÁRS projekt* keretében végzett fókuszcsoportos kutatásban felvett interjúk (szolgáltatók, szülők, érintettek, hatóságok (*TÁRS projekt kutatási háttéranyagok, kutatási eredmények, 2018*)) elemzése alapján a támogatott döntéshozatal jogintézményének nagyobb elterjedését, illetve azt, hogy a támogatott lakhatást igénybe vevő személyek a számukra legkevésbé korlátozó státuszba kerüljenek leginkább az szolgáltná, ha támogatott lakhatás valóban érdemben tudná támogatni (fejleszteni) az érintett önrendelkezését, és támogatná abban, hogy az érintett a számára legkevésbé korlátozó cselekvőképességi státuszba kerüljön. A jogi szabályozás alapján a gyámhivatal a gondnokság alá helyezési eljárás indításakor vagy felülvizsgálatokor vizsgálja az érintett természetes és professzionális támogató környezetét, egyéni életkörülményeit, a családi és a társadalmi kapcsolatrendszerét, a meglévő támogatói hálózat meglétét (*Gyer. 144 § (2) bekezdés*). Csatolni kell a keresetlevélhez a gondnokolt lakóhelyén készült környezettanulmányt, illetve az eljárás során felvett jegyzőkönyvet. A bíróságnak is vizsgálnia kell ezeket a szempontokat (*Ptk. 2:19 § (2) bekezdés, 2:21 § (2) bekezdés*) a gondnokság alá helyezés szükségességének, indokoltságának megállapítása során.

A „támogató háló” azonosítása a támogatott lakhatás szolgáltatóstervezésében kötelező: a szolgáltatót igénybevevők esetében készülő egyéni szolgáltatói tervnek tartalmaznia kell a család és az egyéb támogatók bevonásának módját, a támogatói háló tagjait (*Szakmai rendelet 12/A. § 63 (1) f) pont*). A támogatott lakhatás az egyén szükségleteihez illeszkedő módon, természetes és professzionális támogatói hálózat létrehozásával és működtetésével támogatja a lehetőség szerinti önálló életvitel kialakítását és fenntartását a szociális ellátórendszer kapacitásain belül (*Szakmai rendelet 110/A. § (1) bekezdés a) pont*).

Azaz a szociális szolgáltató rendszer a támogatott lakhatás esetén feltételezi egy olyan támogató háló meglétét, melyben azonosításra és bevonásra került a támogatott személy természetes és professzionális támogató környezete, azok a személyek, akik személyes kapcsolatban állnak a támogatottal (*Gazsi, Esély 2016/2:77*). A jogszabályban tehát szó esik az egyén körüli informális és formális támogatói hálózatról, amelyeket és amelyeknek szerepét regisztrálni kell ugyan, de ennek

fejlesztésével, támogatásával, koordinációjával kapcsolatban semmilyen előírás nem szerepel (*Halmos 2017, kézirat:74*).

A támogatott lakhatás jogi szabályozása az érintettek szolgáltatástervezésbe való bevonására kiemelt hangsúlyt fektet, ezért garanciális jelentősége van annak, hogy a szolgáltatást igénybevevőt a szolgáltatáshoz kapcsolódó döntésekbe bevonják, a döntéshez szükséges információkat a kommunikációs szükségletei szerint megkapja, azok számára hozzáférhetőek legyenek, döntését szabadon kinyilváníthassa, azt nyomásgyakorlással, valótlan információkkal és egyéb módon ne befolyásolják és a hozott döntését tiszteletbe tartásuk (*Gazsi, Esély 2016/2:77*). Látható, hogy a TL jogi szabályozása több ponton rögzíti az érintettek szolgáltatástervezésbe történő bevonásának szükségességét, ugyanakkor megállapítható, hogy a szolgáltatás igénybevitelével kapcsolatos legmarkánsabb döntési pontok a szolgáltató kezében vannak, az igénybevevő érdemben arról dönt, hogy igénybe veszi-e a TL szolgáltatást, de a szolgáltató dönt arról, hogy milyen formában, és mely szolgáltató bevonásával biztosítja azokat. (*Lásd részletesen: Gazsi, Tausz, Ruzsics 2016: 41 oldal, továbbá Halmos 2017:41 oldal*).

A támogatott döntéshozatal elvének és jogi lehetőségének érvényesülése érdekében javasolt beavatkozások

A Szakmai rendeletben a támogatott lakhatásra vonatkozó szakmai előírások keretében javasolt pontosan meghatározni, hogy mely szereplők tartoznak a természetes és professzionális támogatókból álló támogatói hálózatba, továbbá indokolt lefektetni a támogatói háló kiépítésével, fejlesztésével, támogatásával, koordinációjával kapcsolatos előírásokat.

A támogatott döntéshozatal elvének érvényesülése az intézettelenítés egyik kulcseleme, ezért nagyon fontos, hogy a szolgáltatás minden mozzanatában érvényesüljön, és olyan területeken is lehetősége legyen az igénybevevőknek választásra, mint az esetfelelős személyének a megválasztása.

Javasolt a szolgáltatás szabályozásának felülvizsgálata abból a szempontból, hogy az igénybevevőknek legyen döntési (egyetértési) jogköre a komplex szükségletfelmérés kezdeményezését, a szolgáltatók körének, illetve az esetfelelős személyének kiválasztását illetően.

4. MEGÁLLAPÍTÁSOK ÉS JAVASLATOK ÖSSZEFOGLALÁSA

A szaktanulmány főbb megállapításait és a megállapításokhoz kapcsolódó legfontosabb javaslatokat az alábbiak szerint foglalom össze:

- 1) A jelenlegi, alapvetően bentlakásos struktúrára, régi intézményi rendszerre épülő szabályozás túlsúlya és dominanciája mellett nem tudnak érvényesülni a TL új szolgáltatási struktúrájának megfelelő, a szolgáltatás alapelveit tükröző szabályok.
 - Hosszútávon a Szociális Törvény átfogó reformjára lenne szükség, annak érdekében, hogy a támogatott lakhatás valóban az alapelveinek megfelelő közösségi alapú szolgáltatássá legyen.
 - Rövidtávon indokolt a Szociális Törvényben a jogi inkonzisztenciát okozó szabályok felülvizsgálata, módosítása, a támogatott lakhatás törvényi és miniszteri rendeleti szintű szabályai közötti ellentmondások feloldása.
- 2) A hatályos magyar jogban az egyes területek ágazati szabályozása (szociális ellátás, egészségügy, foglalkoztatás) nem követi a fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény szerinti fogalom meghatározást (fogyatékoság társadalmi modellje), túlnyomórészt az orvosi diagnózisok talaján megállapított egészségi állapotra építenek (fogyatékoság orvosi modellje). A Kiváltásról szóló hosszú távú koncepció célcsoportjának tekinti a pszichoszociális fogyatékosággal élő embereket, de a szociális törvény nem definiálja ezt a személyi kört. A pszichoszociális fogyatékoság (pszichiátriai beteg személyek is ide tartoznak) pontos fogalmi meghatározása még a hazai szabályozásban nem született meg, arról még nincsen szakmai konszenzus sem, a pontos fogalmi meghatározás még várat magára, annak ellenére, hogy a fogyatékoságtudomány terén számos cikk és tanulmány irányul a pszichoszociális fogyatékoság definícióját illető fogalmi bizonytalanság elemzésére feloldására
 - Javasolt a támogatott lakhatás igénybevételével összefüggésben (és általában a szociális ágazati szabályozásban) a fogyatékoság fogalmának rendezése, továbbá annak szakmai konszenzuson nyugvó meghatározása, hogy pontosan mely személyi kör tekinthető „pszichoszociális fogyatékosággal élő személynek”.
- 3) Sem a gyermekvédelmi ágazat, sem a szociális ágazat szabályozása nem fektet le egyértelmű megoldást arra, hogy a gyermekek a kiváltási folyamat részesei lehessenek.
 - Amennyiben szociális szolgáltató rendszerben a TL szolgáltatás a jogalkotó szándéka szerint a kiskorúak számára nyitott lenne, akkor nélkülözhetetlen az igénybevételhez szükséges feltételek egyértelmű meghatározása, a gyermekvédelmi szakellátással az átfedés/kapcsolódás kérdésének rendezése. Amennyiben a kiskorúak számára nem, vagy csak meghatározott esetekben lenne nyitva a TL, azt is egyértelművé kell tenni a szabályozásban.
 - A Kormány fogadjon el olyan stratégiát, programokat (kiindulási mutatókkal, kritériumokkal, időhatárokkal), amelyek biztosítják, hogy a fogyatékos gyermekek – megfelelő támogatások biztosításával gyakorolhassák a családi élethez való jogukat (CRPD 7. cikk), mindehhez biztosítsa a megfelelő finanszírozási kereteket.⁶³
 - A Gyermekvédelmi törvény hatálya alatt meg kell szüntetni különleges nevelési igényű gyerekek fogyatékos vagy pszichiátriai betegek otthonában való elhelyezésének lehetőségét. Tömbösített gyermekintézményeket ne lehessen működtetni.
 - Szükséges a speciális és különleges nevelési igényű gyerekeket ellátó nevelőszülői hálózatok fejlesztése, bővítése.
- 4) A TL szolgáltatás a súlyosan, halmozottan fogyatékos emberek igényeinek szükségleteit nem képes maradéktalanul kielégíteni.

⁶³https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossaguqyi_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. május 23.)

- A szociális szolgáltató rendszerben a súlyosan halmozottan fogyatékos emberekre nézve a fogalmi problémák feloldása, az igénybevétel szempontjából világos fogalom-meghatározás javasolt.
 - A jogalkotó a személyi és tárgyi feltételek meghatározásánál, valamint a költségvetési támogatás megállapításánál vegye figyelembe a súlyosan halmozottan fogyatékos emberek esetében a szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások intenzívebb igénybevételét.
 - Erősödjön az állami szerepvállalás az intenzívebb támogatási szükséglettel rendelkező súlyosan halmozottan fogyatékos személyek irányában, amely a szolgáltató rendszer kapacitásainak fejlesztését feltételezi annak érdekében, hogy a szolgáltatási gyűrűben elérhetőek legyenek a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek számára a szükségleteikhez igazodó szolgáltatások.
- 5) A szolgáltatási elemek szakmai tartalma nem minden esetben rendezett. Vannak olyan szükségletek, amelyekre még nem reagál megfelelő szolgáltatási elem. A jelenlegi alapszolgáltatási rendszer nem teljesen alkalmas a TL szolgáltatások biztosítására. Az Útmutató⁶⁴ nem ad egyértelmű útmutatást a szolgáltatási elemek elhatárolására.
- Szükséges a Szociális Törvény és a Szakmai rendelet szolgáltatások körére vonatkozó szakaszának összehangolása, annak érdekében, hogy egyértelművé váljon, hogy melyek azok a szolgáltatások, amelyeket a komplex szükségletfelmérés szerint a fenntartó biztosít (amelyek vonatkozásában támogatásra is jogosult, és térítési díjat állapít meg), és melyek azok, amelyekhez a hozzáférést köteles biztosítani. Indokolt a hozzáférés biztosításának tartalmi meghatározása.
 - Időszerű annak felülvizsgálata, hogy melyek azok a szolgáltatási szükségletek, amelyekre még nem reagál a jelenlegi szabályozás.
 - Időszerű az Útmutató felülvizsgálata, melynek keretében az elhatárolás főbb elveire minden szolgáltatási elem tárgyalásánál érdemes konkrét példákat lefektetni.
 - Fontos azon szolgáltatások fejlesztésében az állami szerepvállalás erősítése melyek az igénybevevők szükségleteinek megfelelő intenzitásban és kapacitásban való elérhetősége akadályozott (azaz nem áll rendelkezésre megfelelő kapacitásban és minőségben szolgáltatás). Javasolt az indokolatlan ütközések felszámolása.
 - A teljes kitagoláshoz szükséges a támogatói szolgálati rendszer megerősítése, melyhez elengedhetetlen a forrásbővítés és a személyes szükséglet alapú finanszírozás bevezetése azért, hogy fokozott támogatásra is lehessen reagálni az alapellátás keretében. Annak érdekében, hogy 24 órában elérhetőek legyenek az alapellátások a vonatkozó jogszabályok módosítása, valamint a meglévő kapacitások növelése és feltöltése is szükséges az ország egész területére kiterjedően. Utóbbi eléréséhez szükséges az atipikus foglalkoztatási viszonyok (2, 4, 6, 8 órás alkalmazási forma; két, vagy három műszakban) és piaci alapú bérezés bevezetése, valamint a meglévő eszközpark fejlesztése.⁶⁵
- 6) A támogatott lakhatásban a fenntartónak lehetősége van arra, hogy szolgáltatásszervezés keretében a komplex szükségletfelmérés szerinti kilenc szolgáltatási elemet (azok mindegyikét vagy valamelyikét) saját fenntartásban vagy „kiszerezés” (megállapodás) útján biztosítsa, de a „kiszerezés” lehetősége számos kérdést vet fel a gyakorlatban, különösen a „szerződés intézményen kívüli szolgáltatások szabályai szerint” esetkör.

⁶⁴ Emberi Erőforrások Minisztériuma (2017) Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz. http://szocialisportal.hu/web/guest/hir-megjelenito-/journal_content/56/10181/99935?redirect=/utmutatok

⁶⁵ Lásd: Javaslatcsomag az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018) https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossaguji_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

- A szolgáltatások biztosításának formáin belül pontosítani szükséges, hogy milyen szolgáltatókkal és azon/azokon belül milyen ellátási típusokkal, milyen tartalommal jöhet létre megállapodás.
 - Fontos a Szocvtv. 75.§ (2) bekezdés d) pontja (szerződés intézményen kívüli szolgáltatások szabályai szerint) és a Szocvtv. 75.§ (2) bekezdés a) pontja (szerződés alapszolgáltatásokkal) szerinti lehetőségek közötti konzisztencia megteremtése, azaz mindkét esetben legyen egyértelmű, hogy határozott és határozatlan időre is létrejöhet a szerződés, illetve mindkét esetben legyen biztosított a megállapodás tartalmi elemeinek a rögzítése.
- 7) A szolgáltatási gyűrű kialakítását és működtetését nem támogatják megfelelően jogszabályi rendelkezések, szakmai beavatkozások, pedig a szolgáltatások hozzáféréseinek és az integráció elve érvényesülésének és annak, hogy az alapvető közszolgáltatások nem elérhetőek az igénybevevők számára feltétele a szolgáltatási gyűrű megfelelő kialakítása.
- Javasolt, hogy az IFKT Módszertan⁶⁶ kötelező alkalmazását jogszabály írja elő.
 - Pályázati forrásból megvalósuló fejlesztések esetében az IFKT Módszertan szolgáltatási gyűrű kiépítésére, és közszolgáltatások elérhetőségére vonatkozó alapvetéseit a kiíró ténylegesen figyelembe vegye, mint követelményt, és mint elbírálási szempontot.
 - A TL szolgáltatás nyilvántartásba vételére irányuló engedélyezési feltételek közé épüljön be a szolgáltatási gyűrű tervezésének és kiépítésének igazolása.
 - A szociális szolgáltatók, intézmények ellenőrzése során kerüljön értékelésre, hogy az intézményi férőhely kiváltási terv megfelel-e a jogszabályoknak, valamint az IFKT Módszertan szerinti elveknek, elvárásoknak.
- 8) A komplex szükségletfelmérés jogilag szabályozott rendszerét szükséges olyan irányban változtatni, hogy valóban garanciát jelentsen a szükségletek szerinti szolgáltatásokhoz való hozzáférésre. A komplex szükségletfelmérés módszertana⁶⁷ a szükségletek szolgáltatási igényekre való „átfordítása”, illetve az intenzitás (az órák/gyakoriságok) meghatározása terén fejlesztésre szorul, továbbá az igénybevevők jogait, a jogorvoslat rendjét illetően számos szabályozási hiányosság tapasztalható az eljárásban.
- Komplex szükségletfelmérés módszertanának fejlesztése javasolt (szolgáltatási igények, intenzitás pontos meghatározása érdekében).
 - Javasolt, hogy abban az esetben is, ha az ellátott ápolást, gondozást nyújtó intézményből vagy ápoló-gondozó célú lakóotthonból kerül támogatott lakhatásba, az ellátott komplex szükségletfelmérését az általános szabályok szerint 2 személy végezze el.
 - A jogorvoslat rendjét illetően: Javasolt, hogy konkrétan meghatározásra kerüljön jogszabályban, hogy a komplex szükségletfelmérés kezdeményezésekor a szükségelt felmérő számára milyen igénybevevői dokumentumok csatolandóak. Javasolt, hogy a vizsgálat felülvizsgálatát ne az intézményvezetőnél, hanem a fenntartónál kezdeményezhesse az ellátott (azaz formális másodfok biztosítása). (Azt is nagyon fontos lenne felülvizsgálni, hogy magának a komplex szükségletfelmérésnek kezdeményezésére is jogosult legyen az igénybevevő.) A szükségletfelmérés felülvizsgálatának lehetőségéről szóló tájékoztatási kötelezettségnek jogi alapot kell adni. A jogorvoslati lehetőségekről szóló tájékoztatás kötelezettségét írja elő jogszabály, és azt is, hogy a felmérés eredményét át kell adni az igénybevevőnek, valamint azt, hogy az igénybevevő (illetve törvényes képviselője) hány napon belül

⁶⁶ Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhatalmi Nonprofit Kft. (2017) Intézményi férőhely kiváltási terv módszertani útmutató. Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhatalmi Nonprofit Kft. / Letölthető: <http://fszk.hu/szakmai-tevekenysegek/intezmenyi-ferohely-kivaltas/tars-projekt-efop-1-9-1/tars-ifkt/intezmenyi-ferohely-kivaltasi-terv-modszertani-utmutato/>

⁶⁷ Emberi Erőforrások Minisztériuma (2017) Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz.

kérheti a komplex szükségletfelmérés megismétlését (felülvizsgálatát) (ezek olyan garanciális rendelkezések, amelyek hiánya sérti az igénybevevők jogorvoslatához való jogát). Javasolt, hogy az összegző lapon egyénileg rögzítésre kerüljön a felülvizsgálat időpontjának az esedékessége. Praktikus okokból talán célszerű lenne az is, hogy az összegző lapok alapján, az intézményvezető tájékoztatná a Főigazgatóságot, hogy a következő évben az intézményi igénybevevők vonatkozásában hány fő komplex szükségletfelmérésének felülvizsgálata esedékes (kapacitásszervezési okból).

- Szükséges a komplex szükségletfelmérés módszertanának felülvizsgálata az eddigi tapasztalatok alapján, a szükséges módosítások elvégzése, illetve a pszichoszociális célcsoport és a súlyosan halmozottan sérült célcsoport igényeihez való adaptáció elvégzése⁶⁸

- 9) A TL-ben az igénybevételi eljárást a bentlakásos intézményi szabályok uralják, nem jelennek meg az ellátás induló mozzanatánál a TL progresszív, újszerű elemei, és nem érvényesülnek az alapelvei.
 - Javasolt az igénybevételi eljárás végrehajtási szabályainak felülvizsgálata: pontosan meg kell határozni a támogatott lakhatásra irányadó szabályokat
 - a TL újszerű, progresszív elemeit figyelembe vevő rendelkezések kerüljenek beépítésre az igénybevételi eljárásba (például még utalás sincs a komplex szükségletfelmérésre, a természetes és professzionális támogatók azonosítására az igénybevételi eljárásban).
- 10) A TL-ben a technikai személyzet alkalmazásának nincsen jogszabályi háttere, ami a finanszírozás és a tárgyi feltételek megteremtése miatt is problémát okoz. A munkahelyi pótlék igénylésének lehetősége a támogatott lakhatásban releváns munkakörökre nem nyitott.
 - Indokolt lenne a támogatott lakhatásra nézve is rögzíteni a gazdasági, pénzügyi feladatok ellátásának létszám irányszámait gazdasági vezető, pénztáros, könyvelő, technikai személyzet vonatkozásában, ahhoz igazodóan, hogy hány telephelyet működtet a TL fenntartó.
 - Indokolt lenne, hogy a jogalkotó a munkahelyi pótlék igénylésének lehetőségét a támogatott lakhatásban releváns munkakörökre egyértelműen megnyissa.
- 11) A támogatott lakhatásban a korlátozó intézkedések alkalmazásának szabályozása és az alkalmazás jogszabályi garanciái nem világosan lefektetettek, és ez az igénybevevők jogainak sérelmét okozhatja.
 - A jogalkotónak a korlátozó intézkedések alkalmazását egyértelműen rendeznie kell. Az egyik lehetőség, hogy nem teszi lehetővé a támogatott lakhatásban a korlátozó intézkedés alkalmazását, és a szolgáltatási gyűrű megfelelő kiépítésével reagál a krízishelyzetekre.
 - A másik lehetőség, hogy amennyiben a korlátozó intézkedések alkalmazását a támogatott lakhatásban a jogalkotó továbbra is lehetővé tenné, akkor pontosan szabályoznia kell, de nem a bentlakásos intézményekre vonatkozó szabályozás analógiájára építve, hanem a TL progresszív alapelveinek, szolgáltatásrendszerének figyelembe vételével.
- 12) A tárgyi feltételek jelenleg hatályos szabályozása nem garantálja a lakhatás és a szolgáltatások integráció elvének megfelelő elválasztását, továbbra is lehetőség van formális megoldásokra, és arra is, hogy a TL ingatlanok elszigetelten, települések peremterületén helyezkedjenek el. További probléma, hogy a súlyosan mozgáskorlátozott vagy súlyosan halmozottan fogyatékos igénybevevő esetében nem elegendők a tárgyi feltételek.
 - Javasolt, hogy a Szakmai rendelet az alábbiak szerint rögzítse a lakhatás és a szolgáltatások különválasztását biztosító tárgyi feltételeket: A lakhatási szolgáltatás céljaul szolgáló ingatlan és a komplex szükségletfelmérés szerinti szolgáltatások céljaul szolgáló ingatlan nem helyezkedhet el azonos és szomszédos épületben, helyrajzi számon,

⁶⁸ Lásd részletesen: Fejlesztési koncepció-javaslat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011-2041) végrehajtásának elősegítéséről a 2015-2020. időszak tervezéséhez Szerkesztette: Bódy Éva, Cserti-Szauer Csilla, Dávid Andrea, Fehér Ildikó, dr. Juhász Péter és dr. Sziklai István
http://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/09/Koncepcio_javaslat_kivaltas_2015_06.pdf (utolsó letöltés: 2018.05.21)

illetve a lakhatási szolgáltatás céljából szolgáló ingatlan másik lakhatás céljából szolgáló ingatlannal nem lehet azonos helyrajzi számon és egymással szomszédos helyrajzi számon. A fenntartó köteles legyen a TL ingatlanok telepítésekor a szolgáltatási gyűrű megfelelő tervezésével biztosítani és igazolni azt, hogy az igénybevevők számára a mindenki számára elérhető szolgáltatások teljes köre (közszolgáltatások, közlekedés, egészségügy és oktatás etc.) másokkal azonos alapon elérhető és igénybe vehető.⁶⁹

- SHF emberek esetében nagyon komplex akadálymentesítésről kell gondoskodni, és ebben az esetben a 12 négyzetméter alapterület előírás nem elegendő, főleg ha azt is figyelembe vesszük, hogy egy lakószobában 2 fő is elhelyezhető. Így javasolt, hogy komplex akadálymentesítés szükségessége esetén az alapterület előírás 15 négyzetméter legyen.
- 13) A szolgáltatói nyilvántartásba vételére irányuló eljárás kapcsán a fenntartóknak a szakhatósági követelményeknek való megfelelés/a követelmények eltérő értelmezése okozza a legnagyobb problémát.
- Javasolt a jogharmonizáció a szociális és az ágazati katasztrófavédelmi szabályok között, TL-re vonatkozó szakhatósági követelmények egyértelmű tisztázása – a társágzatokkal együttműködésben. Javasolt fokozott együttműködés a férőhely kiváltás folyamatában a katasztrófavédelem illetékes szervével annak érdekében, hogy a tűzvédelmi előírásokat tartalmazó protokollok megszülethessenek az egységes országos gyakorlat érdekében.
 - A szakhatósági követelményeket tartalmazó ágazati szabályokba épüljön be, hogy amennyiben TL lakhatási szolgáltatás nem több mint tizenkét fő számára kialakított lakásban vagy házban történik, akkor magánlakásra vonatkozó követelményeket kell érvényesíteni.
- 14) Térítési díj, belépési hozzájárulás: a szabályozás módosítására irányuló javaslatok, egyéb javasolt beavatkozások
- Javasolt a lakhatási költség számításánál a költség nemek, időszakok, vetítési alap pontos meghatározása, a szükségletfelmérés szerinti szolgáltatásoknál a ténylegesen igénybe vett szolgáltatás fogalmának tisztázása.
 - A belépési hozzájárulás esetében a visszafizetési kötelezettségre meghatározott három éves időtartam felülvizsgálata indokolt tekintettel arra, hogy a támogatott lakhatás esetében a belépési hozzájárulás címen elkérhető összeg legmagasabb értéke 8 millió forint, és ez a legmagasabb összeg nem áll arányban azzal, hogy mindössze három éven belül kell visszafizetni ha megszűnik a jogviszony, azaz ez nagyon hátrányos az igénybevevőkre.
- 15) A TL költségvetési támogatási rendszere jelenleg nem tud reagálni a fokozott támogatási szükségletekre.
- Javasolt a költségvetési törvényben minden fenntartótípus vonatkozásában a támogatott lakhatás támogatás megállapítási rendszerének felülvizsgálata, a magasabb támogatási szükségletű emberek ellátásának fenntarthatóságát biztosító differenciált finanszírozási rendszer bevezetése.
 - A támogatott lakhatás vonatkozásában a köznevelési, egészségügyi, foglalkoztatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés személyi és tárgyi feltételei biztosításának, működési költségeinek intenzívebb támogatása szükséges.
 - Javasolt a támogatott lakhatás esetében az ütköző szolgáltatások felülvizsgálata, és az indokolatlan ütközések megszüntetése.
 - Időszerű egy olyan „személyes költségvetési rendszer“ bevezetése, amelyben a fogyatékos emberek maguk dönthetik el, hogy az állam rájuk szánt támogatását milyen szociális, lakhatási és egyéb, támogató szolgáltatásokra fordítják, és hogy e személyes költségvetés

⁶⁹ Lásd: „A közösségi életvitel sikeréhez szintén fontos, hogy a mindenki számára elérhető szolgáltatások teljes köre is elérhetővé és használhatóvá, akadálymentesen igénybe vehetővé váljon a közösségben élő értelmi fogyatékos emberek számára. Az értékelő kutatások és vizsgálatok itt is bizonyítják, hogy az általános, különféle célcsoportokat egyszerre kiszolgáló szolgáltatások nem képesek megfelelő választ adni a kihívásokra.” DOKUMENTUM Intézménytelenítés és közösségi lakhatás: Az Értelmi Fogyatékos Kutatás Nemzetközi Társaság Összehasonlító Szakpolitika és Gyakorlat tematikus csoportjának szakmai állásfoglalása. Fordította: Kozma Ágnes – Petri Gábor. Esély 2011/2 http://www.esely.org/kiadvanyok/2011_2/06dokumentum.indd.pdf (Utolsó letöltés: 2018.06.22)

váltsa fel az intézmények költségvetési támogatását, összege biztosítsa az intézmények, szolgáltatások fenntartható működtetését.⁷⁰

16) A támogatott döntéshozatal elvének és jogi lehetőségének érvényesülése érdekében javasolt beavatkozások

- A Szakmai rendeletben a támogatott lakhatásra vonatkozó szakmai előírások keretében javasolt pontosan meghatározni, hogy mely szereplők tartoznak a természetes és professzionális támogatókból álló támogatói hálózatba, továbbá indokolt lefektetni a támogatói háló kiépítésével, fejlesztésével, támogatásával, koordinációjával kapcsolatos előírásokat.
- A támogatott döntéshozatal elvének érvényesülése az intézettelenítés egyik kulcseleme, ezért nagyon fontos, hogy a szolgáltatás minden mozzanatában érvényesüljön, és olyan területeken is lehetősége legyen az igénybevevőknek választásra, mint az esetfelelős személyének a megválasztása.
- A szolgáltatás szabályozásának felülvizsgálata abból a szempontból, hogy a szolgáltatások igénybevételével kapcsolatban az érintettek legyen döntési (egyetértési) jogköre a komplex szükségletfelmérés kezdeményezését, a szolgáltatók körének, illetve az esetfelelős személyének kiválasztását illetően.

⁷⁰ Lásd: Javaslatcsomag az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán (Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport, 2018) https://emberijogok.kormany.hu/download/4/71/32000/Javaslatcsomag_EJMCS_Fogyatekossaguqyi_TMCS_2018_05_22.pdf (utolsó letöltés: 2018. június 5.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttéréssel foglalkozó európai szakértői csoport (2012) Az intézményi ellátásról a közösségi ellátásra való áttérésre vonatkozó közös európai útmutató: Útmutatás a gyerekek, a fogyatékossgal élő személyek, a mentális problémákkal élő személyek és az idősek intézményi ellátásáról a családi és közösségi alternatívákra való tartós áttérés végrehajtásáról és elősegítéséről Röviden: Közös európai útmutató). Brussels. (http://www.deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2016/04/Common-European-Guidelines_Hungarian-version.pdf)

Bass László (2004, szerk.) Jelentés a súlyosan-halmazott fogyatékos embereket nevelő családok életkörülményeiről. Kézenfogva Alapítvány, Budapest

Cserti-Szauer Csilla, Dr. Vályi Réka (2016, kézirat) Javaslat a fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011-2041) módosításának szakmai tartalmaira. Budapest, Emberi Erőforrások Minisztériuma

Csumán-Lechner Alexandra, Eszik Orsolya, Dr. Gazsi Adrienn, Kovács Éva, Matolcsi Rita, Pordán Ákos, Sándor Zsolt, Szabóné Ivánku Zsuzsanna (2017): Intézményi Férőhely Kiváltási Terv módszertan. 3. Modul - Szolgáltatási környezet, 201-291. FSZK, Budapest. <http://fszk.hu/szakmai-tevekenysegek/intezmenyi-ferohely-kivaltas/tars-projekt-efop-1-9-1/tars-ifkt/intezmenyi-ferohely-kivaltasi-terv-modszertani-utmutato/>

DOKUMENTUM Intézménytelenítés és közösségi lakhatás: Az Értelmi Fogyatékossg Kutatás Nemzetközi Társaság Összehasonlító Szakpolitika és Gyakorlat tematikus csoportjának szakmai állásfoglalása. Fordította: Kozma Ágnes – Petri Gábor. Esély 2011/2

Dr. Nagy Zita Éva, Kondor Zsuzsa, Panyik Barbara, Riz András és Dr. Sziklai István (2017) : Támogatott lakhatási szolgáltatások - Áttekintés az intézményi férőhelykiváltás során létrejött támogatott lakhatási szolgáltatások működésének első tapasztalatairól. Elérhető: <http://fszk.hu/wp-content/uploads/2017/04/T%C3%A1mogatott-lakhat%C3%A1si-szolg%C3%A1ltat%C3%A1sok.pdf>

EFOP-1.9.1-VEKOP-15-2016-00001 „TÁRS PROJEKT - Szociális intézményi férőhely kiváltási szakmai koordinációs műhely kialakítása” részletesebben megtekinthető:

Emberi Erőforrások Minisztériuma (2017) Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz. http://szocialisportal.hu/web/guest/hir-megjelenito-/journal_content/56/10181/99935?redirect=/utmutatok

Emberi Erőforrások Minisztériuma (2018) Tájékoztató a szociális ágazatban dolgozó egészségügy végzettséghez kötött munkakörben foglalkoztatottak részére járó egészségügyi kiegészítő pótlékról. https://tamogatoweb.hu/letoltes2018/2018_02_26_gyik_egeszsegugyi_%20kiegpotlek.pdf

Erdős Zsuzsanna- Gazsi Adrienn, dr.– König Éva (2014) Problémafelvetések és javaslatok a támogatott lakhatás jogi szabályozásával összefüggésben. Budapest: Kézenfogva Alapítvány

Fejlesztési koncepció-javaslat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról szóló stratégia (2011-2041) végrehajtásának elősegítéséről a 2015-2020. időszak tervezéséhez Szerkesztette: Bódy Éva, Cserti-Szauer Csilla, Dávid Andrea, Fehér Ildikó, dr. Juhász Péter és dr. Sziklai István. Budapest, Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. (FSZK) http://fszk.hu/wp-content/uploads/2015/09/Koncepcio_javaslat_kivaltas_2015_06.pdf

Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. (2017) Intézményi férőhely kiváltási terv módszertani útmutató. Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú

Nonprofit Kft. / Letölthető: <http://fszk.hu/szakmai-tevekenysegek/intezmenyi-ferohely-kivaltas/tars-projekt-efop-1-9-1/tars-ifkt/intezmenyi-ferohely-kivaltasi-terv-modszertani-utmutato/>

Fogyatékossgal Élők Jogaiért Felelős Tematikus Munkacsoport (2018) Javaslatcsomag az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán

Függelék az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghöz (Emberi Jogi Munkacsoport, 2018) https://emberijogok.kormany.hu/download/6/71/32000/Javaslatcsomag_Fuggelek_EJMCS_Fogyatekossagugyi_TMCS_2018_05_22.pdf

Gazsi Adrienn – Kovács Éva – Pordán Ákos (2015) A fogyatékosügyi paradigma változása, Szociálpolitikai Szemle 2015. I. évfolyam 2-3. szám

Gazsi Adrienn – Pordán Ákos et al. (2016): Oktatási anyag potenciális támogatók képzéséhez. Készült az AJuPID - Értelmi Fogyatékos Emberek Igazságszolgáltatáshoz való Hozzáférése nemzetközi projekt keretében.

Gazsi Adrienn – Ruzsics Ilona – Tausz Katalin (2016) Pénzbeli ellátások, jogi szabályozás és a nem-bentlakásos támogatási szolgáltatások szakpolitikai javaslatok. (Készült a „New dimension in social protection towards community based living” / Új dimenziók a fogyatékos személyek szociális ellátásában című projekt keretében). Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft. (FSZK)

Gazsi Adrienn, dr. (2015) A fogyatékos emberek sérelmére elkövetett fizikai és egyéb módon okozott sérelmek esetén, továbbá abúzus, vagy mulasztással megvalósuló sérelem-okozás esetén nyitva álló jogorvoslati fórumok elemző bemutatása. Budapest: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhasznú Nonprofit Kft.

Gazsi Adrienn: A támogatott döntéshozatal elve és gyakorlata „Az értelmi sérült emberek igazságszolgáltatáshoz való hatékony hozzáférése biztosításának elősegítése” nemzetközi projekt valamint a hazai szabályozás tükrében, Esély 2016/2

Halmos Szilvia (2017, kézirat) Támogatott életvitel és támogatott döntéshozatal – a CRPD 12. és 19. cikkének konzisztens végrehajtásának lehetőségei Magyarországon. Budapest

Halmos Szilvia, dr. (2016): A fogyatékossgal orvosi és társadalmi modelljének szintézise, különösen a munkajog területén a doktori értekezés tézisei. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudomány Kar Doktori Iskola. https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/T%C3%A9zisek_Halmos_2016jan11.pdf

Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány (2018) Gyermekjogi jelentés 2017. Szerkesztette: Fodor Bernadett. Budapest: Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány

IFKT Gyakran Ismételt Kérdések Társ projekt - EFOP 1.9.1. <http://fszk.hu/szakmai-tevekenysegek/intezmenyi-ferohely-kivaltas/tars-projekt-efop-1-9-1/tars-ifkt/ifkt-gyakran-ismetelt-kerdesek/>

Képviselői Információs Szolgálat (2017) Információs jegyzet. Fogyatékossgal élő gyermekek 2017/3. Készítette: Máté Olga. Budapest: Képviselői Információs Szolgálat / http://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_3_fogyatekossaggal_elo_gyermekek.pdf/04882905-ee99-4b72-a715-aa7a94a2bf4b (utolsó letöltés: 2018.05.21)

Kézenfogva Alapítvány (2017, kézirat) Súlyosan halmozottan fogyatékos emberek helyzete, Szociális ellátás Problématérkép. Budapest: Kézenfogva Alapítvány

Komplex támogatási szükségletmérő eszköz. Útmutató a fogyatékos, pszichiátriai problémákkal élő, illetve szenvedélybeteg emberek támogatási szükségletének felmérésére kidolgozott módszerhez, továbbá a támogatott lakhatásban való alkalmazáshoz (2017). Budapest, Emberi Erőforrások Minisztériuma

Kopasz M., Simonovits B., Kozma Á., Bernát A., Verdes T., Bugarszki Zs. (2016): Fogyatékosággal élő emberek életminősége és ellátási költségei különböző lakhatási formákban. Táarki Zrt., Budapest

Kőnig Éva - Kovács Ibolya (2018, kézirat) Az intézményi férőhely kiváltás EFOP-2.2-2. számú pályázati felhívására benyújtott szakmai tervek „megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok”, illetve „fenntartás” fejezeteinek elemzése. Budapest, Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségért Közhatalmú Nonprofit Kft.

Melléklet az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogairól szóló Egyezményével kapcsolatos időszakos felülvizsgálata nyomán készült javaslatcsomaghoz
https://emberijogok.kormany.hu/download/5/71/32000/Javaslatcsomag_Melleklet_EJMCS_Fogyatekossagugyi_TMCS_2018_05_22.pdf

NCSSZI (2014): Szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások szükségletalapú megközelítése. TÁMOP-5.4.1-12. Szociális Szolgáltatások Modernizációja. Módszertani kiadványok. Budapest: NCSSZI http://www.modernizacio.hu/download/439/file/tamop541_v_26_book_a5.pdf

Támogatott döntéshozatal eljárásrend, útmutató, és Képzési tananyag (2014): Az új Polgári Törvénykönyv cselekvőképességi szabályainak alkalmazása – Képzési program hivatásos gondnokok hivatásos támogatóvá történő átképzéséhez c. 22 órás képzéshez. kidolgozásában részvétel.

Problématérkép Súlyosan és halmozottan fogyatékos személyek élethelyzete és ellátásának fejlesztése c. előkészítő kutatás (2015) Készítette: Bognár Virág Katalin, PhD / Közreműködtek: Katona Vanda PhD, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Kiss Márta PhD, Jelenkutató Intézet, Marjai-Kocsis Anikó Anikó szakpszichológus, Nikitscher Péter, Jelenkutató Intézet, Pék Éva Kaposvári Egyetem, Sebján Zoltán, Bliss Alapítvány

Sándor Anikó (2017): „Úgy kell kezelni őket, mintha tényleg felnőttek lennének...” Magas támogatási szükségletű személyek önrendelkezésének lehetőségei és korlátai. Esély 2017/2, 22-47

Támogatott döntéshozatal szakmai anyagok (2014). Budapest: Magyar Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete (MACSGYOE).
http://www.macsgyoe.hu/szakmai_informaciok/szakmai_hirek/2014-04-19/tamogatott_donteshozatal_szakmai_anyagok.htm

TÁRKI Zrt. (2016) Fogyatékosággal élő emberek életminősége és ellátási költségei különböző lakhatási formákban, Zárótanulmány a „VP/2013/013/0057 azonosítószámú „New dimension in social protection towards community based living” című projekthez kapcsolódó társadalomtudományi kutatáshoz. Budapest: TÁRKI Zrt.

Útmutató a támogatott döntéshozatal gyámhivatali eljárásrendjéhez, összefoglalt eljárásrend a gyámhivatalok számára. <http://docplayer.hu/885378-Utmutato-a-tamogatott-donteshozatal-gyamhivatali-eljarasrendjehez-osszefoglalt-eljarasrend-a-gyamhivatalok-szamara-i-bevezeto.html>